

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών
Πολιτιστική Πολιτική και Ανάπτυξη

Πτυχιακή Εργασία

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Δίου: Αξιολόγηση της Μόνιμης Έκθεσης και
Προτάσεις Εκπαιδευτικών Δράσεων

Σοφία Φωτοπούλου

Επιβλέπων Καθηγητής
Γεώργιος Παπαϊωάννου

Μάιος 2018

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών
Πολιτιστική Πολιτική και Ανάπτυξη

Πτυχιακή Εργασία

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Δίου: Αξιολόγηση της Μόνιμης Έκθεσης και
Προτάσεις Εκπαιδευτικών Δράσεων

Σοφία Φωτοπούλου

Επιβλέπων Καθηγητής
Γεώργιος Παπαϊωάννου

Η παρούσα πτυχιακή εργασία υποβλήθηκε προς μερική εκπλήρωση των απαιτήσεων
για απόκτηση πτυχιακού τίτλου σπουδών
στο πρόγραμμα Πολιτιστική Πολιτική και Ανάπτυξη
από τη Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών
του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου.

Μάιος 2018

Περίληψη

Από τις απαρχές του θεσμού, το μουσείο με βάση τον τρόπο κατά τον οποίο αναπτύχθηκε και διαμορφώθηκε, χρησιμοποιήθηκε ως χώρος εκπαίδευσης, ως χώρος ανάδειξης και ενίσχυσης της εθνικής ταυτότητας, ως σύμβολο εθνικής δόξας και ως θεματοφύλακας των εθνικών παραδόσεων. Στη σύγχρονη εποχή ο θεσμός αποτελεί ένα από τα βασικά κοινωνικά πεδία μάθησης καθώς καλείται να εμπλακεί ενεργά στην αγωγή και εκπαίδευση του πληθυσμού. Η ιδέα της δια βίου μάθησης κυριαρχεί ολοένα και περισσότερο στον μουσειακό σχεδιασμό. Η προσπάθεια επικοινωνίας του μουσείου με το κοινό στοχεύει στην προσέλκυση του, στην ανίχνευση των αναγκών του και στην ικανοποίησή του. Το μουσείο, λοιπόν, έχει έναν διευρυμένο εκπαιδευτικό ρόλο, ο οποίος συμβάλλει ενεργά στην ανάπτυξη και στην εξέλιξη της κοινωνίας και με τη χρήση εκπαιδευτικών προγραμμάτων και μουσειοπαιδαγωγικών μεθόδων γίνεται πιο αποτελεσματική η προσέγγιση του φυσικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος.

Το Αρχαίο Δίον ήταν τόπος λατρείας του Ολύμπιου Διός και είχε αναδειχθεί ως το επίσημο θρησκευτικό κέντρο των Μακεδόνων, ενώ λίγο αργότερα απέκτησε μορφή αστικού κέντρου. Στα χρόνια της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας γνώρισε οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη και μετά την επικράτηση του χριστιανισμού έγινε έδρα επισκόπου. Οι φυσικές καταστροφές και οι επιδρομές των γοθτικών φυλών έκλεισαν τον κύκλο της ζωής του. Οι διάφορες ανασκαφικές προσπάθειες από το 1926 και η αποκάλυψη, τελικά, του Ιερού Δίου και της αρχαίας πόλης ανέδειξαν την ανάγκη δημιουργίας ενός μουσείου για την συλλογή και έκθεση των ευρημάτων. Το Αρχαιολογικό Μουσείο του Δίου αποτελεί τη μελέτη περίπτωσης της παρούσας μεταπτυχιακής διατριβής, στα πλαίσια της οποίας θα παρουσιαστεί η συλλογή της και θα πραγματοποιηθεί η αξιολόγηση της μόνιμης έκθεσης του, εφαρμόζοντας το πρότυπο Framework, ένα πρότυπο αξιολόγησης εκθέσεων που αναπτύχθηκε από τη Beverly Serrell, τα αποτελέσματα της οποίας θα παρουσιαστούν. Στο τελευταίο μέρος της διατριβής, θα παρουσιαστούν προτάσεις μουσειακών εκπαιδευτικών προγραμμάτων που επιδιώκουν στην ενίσχυση της εκπαιδευτικής και επικοινωνιακής στρατηγικής του Αρχαιολογικού Μουσείου του Δίου.

Λέξεις - Κλειδιά: Αρχαίο Δίον, Μουσείο, Εκπαίδευση, Επικοινωνιακή Στρατηγική, Μάρκετινγκ Μουσείων, μουσειοπαιδαγωγική, Μουσειοπαιδαγωγικές Μέθοδοι, Εκπαιδευτικές Θεωρίες, Μουσειοεκπαιδευτικά Προγράμματα

Summary

From the beginnings of the institution, the museum, based on the way it was developed and shaped, was used as a place of education, as a place to promote and strengthen the national identity, as a symbol of national glory and as the guardian of national traditions. In modern times the institution is one of the key social learning fields as invited to become actively involved in the treatment and education of the population. The idea of lifelong learning is increasingly dominated by the museum design. The communication effort of the museum to the public aims to attract, in the detection of needs and satisfaction. The museum, therefore, has an extended educational role that actively contributes to the development and evolution of the society, and through the use of educational programs and museum-educational methods, the approach of the natural and cultural environment becomes much more effective.

Ancient Dion was a place of worship for the Zeus of Olympus and it had become the official religious ground of the Macedonians, after a short period of time it acquired a form of an urban centre. In the years of Roman Empire, economic and cultural development occurred and after the prevalence of Christianity it was established as the bishops' seat. Natural catastrophes and raids of the Gothic tribes put the lifespan of it in an end. The various excavation efforts since 1926 and the revelation of the sanctuary of Dion and that of the ancient city of Dion, have highlighted the need to create a museum for the collection and exhibition of findings. The Archaeological Museum of Dion is the case study of this postgraduate dissertation, in which the collection will be presented, and the evaluation of its permanent report will be carried out, applying the «Framework», a model of evaluation of excellent reports, developed by Beverly Serrell, the results of which, will be presented. In the last part of the thesis, there will be presented various proposals for museum educational programs that seek to strengthen the educational and communication strategy of the Archaeological Museum of Dion.

Keywords: Ancient Dion, Museum, Education, Communication Strategy, Museum Marketing, Museum Education, Museopedagogical Methods, Educational Theories, Museo Educational Programs

Ευχαριστίες

Αρχικά θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τους «κριτές» και συναδέλφους επαγγελματίες μουσείων, Ιωάννα (Ιωαννί), Τηλέμαχο, Ιωάννα (Τζοάννα), Νίκο, Μαρία, για την πολύτιμη βοήθεια που μου προσέφεραν με τη συμμετοχή τους στην πραγματοποίηση της αξιολόγησης, παρά το απαιτητικό τους πρόγραμμα. Στη συνέχεια, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου, κ. Παπαϊωάννου Γεώργιο, για την καθοδήγηση που μου παρείχε κατά τη συγγραφή της παρούσας μεταπτυχιακής διατριβής. Σημαντική, καταλυτική και αδιαμφησβήτητη ήταν η βοήθεια που προσέφεραν στην καθημερινότητα μου κατά τη διάρκεια της εκπόνησης της διατριβής, η Άννα και η Κατερίνα, τις οποίες και ευχαριστώ. Επίσης, ευχαριστώ την οικογένεια μου, που αν και μακριά τους, συνεχίζουν να με στηρίζουν, ενώ το μεγαλύτερο «ευχαριστώ» θα ήθελα να το πω στον σύντροφο μου, Δημήτρη, για τη στήριξη και την υπομονή του, ο οποίος πίστεψε σε μένα όσο κανείς μέχρι και την τελευταία στιγμή.

Τέλος, θα ήθελα να αφιερώσω την παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή στον πολυαγαπημένο μου παππού Γιάννη και στην πολυαγαπημένη μου γιαγιά Πολυξένη, η οποία δεν είναι πια κοντά μας και η έλλειψη της είναι τεράστια.

Στον πολυαγαπημένο μου παππού και
στην πολυαγαπημένη μου γιαγιά, που μου λείπει...

Περιεχόμενα

1	Κεφάλαιο 1 Εισαγωγή	1
1.1	Σκοπός της Έρευνας	1
1.2	Θεματικές Ενότητες	2
1.3	Μεθοδολογία	3
1.4	Περιορισμοί Έρευνας	3
2	Κεφάλαιο 2 Ο θεσμός του Μουσείου	4
2.1	Το Μουσείο και ο Ορισμός του	5
2.2	Αξιολόγηση Εκθέσεων	8
2.3	Επικοινωνιακή Στρατηγική και Μάρκετινγκ	10
2.3.1	Επικοινωνιακή Στρατηγική	11
2.3.2	Επικοινωνιακά μοντέλα	13
2.3.3	Μάρκετινγκ Μουσείων	14
2.3.4	Διαδικτυακό Μάρκετινγκ	15
2.4	Ο Εκπαιδευτικός Ρόλος του Μουσείου	16
2.4.1	Εκπαιδευτικά Προγράμματα	18
2.4.2	Μουσειοπαιδαγωγική	21
2.4.3	Εκπαιδευτικές Θεωρίες	23
2.4.4	Μουσειοπαιδαγωγικές μέθοδοι	27
3	Κεφάλαιο 3 Το Αρχαίον Δίον	32
3.1	Η Διαδρομή των Ανασκαφών	33
3.1.1	Το Δίον Αποκαλύπτει.....	35
3.2	Το Μουσείο, οι Συλλογές και ο Εκθεσιακός Χώρος	39
4	Κεφάλαιο 4 Η Αξιολόγηση του Αρχαιολογικού Μουσείου Δίου	43
4.1	Πρότυπο Αξιολόγησης: Framework	43
4.2	Η Διαδικασία Εφαρμογής του Framework	46
4.3	Η Αξιολόγηση του Αρχαιολογικού Μουσείου του Δίου ως Μελέτη Περίπτωσης	48
5	Κεφάλαιο 5 Εκπαιδευτικά Προγράμματα στο Αρχαιολογικό Μουσείο Δίου	51
5.1	Προτάσεις Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων.....	52
5.1.1	«Μια Μέρα με τους Θεούς»	52
5.1.2	«Δημιουργίες από το Παρελθόν».....	56
6	Κεφάλαιο 6 Επίλογος -Συμπεράσματα	60
Παραρτήματα		
A	Λοιπά Ευρήματα Ανασκαφικής Σκαπάνης Αρχαίου Δίου	62
B	Φωτογραφικό υλικό	68
B.1	Φωτογραφίες Ανασκαφικών εργασιών και ευρημάτων	68
B.2	Φωτογραφίες Εκθεσιακού Χώρου και Εκθεμάτων	72
B.3	Φωτογραφίες Αρχαιολογικού Πάρκου	77
Γ	Δείγμα Φόρμας Αξιολόγησης «Framework»	80
Δ	Φόρμες Αξιολόγησης «Framework» της Μελέτης Περίπτωσης	90
Δ.1	Έντυπο Κριτή No 1	91
Δ.2	Έντυπο Κριτή No 2	100
Δ.3	Έντυπο Κριτή No 3	109
Δ.4	Έντυπο Κριτή No 4	118
Δ.5	Έντυπο Κριτή No 5	127
Δ.6	Έντυπο Κριτή No 6	136
Βιβλιογραφία-Διαδικτυακές Πηγές		145
Ιστογραφία		150

Κεφάλαιο 1

Εισαγωγή

Το μουσείο, στη σύγχρονη εποχή, θέτει ως βασικό στόχο τη σφυρηλάτηση των σχέσεων του με το κοινό του, ώστε να επιτύχει την αποστολή του και παράλληλα τη βιωσιμότητα του. Ο ρόλος του πρωταγωνιστή της εκπαιδευτικής διαδικασίας μετακινήθηκε από τα αντικείμενα των συλλογών στο κοινό. Μέσω των αλλαγών αυτών, το μουσείο μπορεί να βρίσκεται στις υπηρεσίες της κοινωνίας, ενώ ταυτόχρονα να διατελέσει βασικός παράγοντας για κοινωνικές αλλαγές και βελτίωση της καθημερινότητας των ατόμων. Η ανάγκη των μουσείων, λοιπόν, να γνωρίσουν καλύτερα το κοινό τους, η ανάπτυξη των ιδίων και των δραστηριοτήτων τους, η εξεύρεση οικονομικών πόρων και χρηματοδοτήσεων, και η ανάγκη για επιβίωση στο ανταγωνιστικό περιβάλλον των πολιτιστικών βιομηχανιών ώθησαν τα μουσεία να αλλάξουν τον τρόπο αντίληψης και σκέψης σχετικά με τους επισκέπτες και να προσπαθήσουν να αναγνωρίσουν και να κατανοήσουν τους παράγοντες που επηρεάζουν τη γνώμη του κοινού, τη συμπεριφορά του, τις προτιμήσεις του και τα ενδιαφέροντα του, ώστε να το προσελκύσει, ενώ παράλληλα ανέπτυξε μέσα και μεθόδους για τη βελτιστοποίηση των εκθέσεων, των δραστηριοτήτων και γενικότερα των υπηρεσιών που προσφέρουν. Τα μουσεία είναι πολυδιάστατα, καθώς ερμηνεύουν άγνωστα και απρόσιτα, για το κοινό, αντικείμενα, δημιουργώντας μια νέα σχέση μεταξύ τους, με τη χρήση εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

1.1 Σκοπός της Έρευνας

Σκοπός της παρούσας μεταπτυχιακής διατριβής αποτελεί:

- ✓ η μελέτη και προβολή της αξίας των συλλογών του Αρχαιολογικού Μουσείου Δίου.
- ✓ η αξιολόγηση της μόνιμης έκθεσης του Αρχαιολογικού Μουσείου Δίου.
- ✓ η κατάθεση προτάσεων εκπαιδευτικών προγραμμάτων για δυο διαφορετικές ομάδες κοινό του Αρχαιολογικού Μουσείου Δίου.

Κατά τη διάρκεια της συγγραφής θα βρεθούμε μπροστά σε βασικά ερευνητικά ερωτήματα, στα οποία θα πρέπει να απαντήσουμε, όπως:

- ✓ Πώς διαμορφώθηκε το μουσείο και ποιος είναι ο ορισμός του;
- ✓ Τι προσφέρει η αξιολόγηση των μουσειακών εκθέσεων και ποια τα στάδια της;
- ✓ Ποια είναι η επικοινωνιακή στρατηγική που ακολουθεί;
- ✓ Πού αποσκοπεί η εφαρμογή του μάρκετινγκ στα μουσεία;
- ✓ Ποια είναι τα επικοινωνιακά μοντέλα;
- ✓ Ποιος είναι ο ρόλος του σύγχρονου μουσείου στην κοινωνία;
- ✓ Πώς αναπτύχθηκε ο κλάδος της μουσειοπαιδαγωγικής;
- ✓ Τι είναι τα εκπαιδευτικά προγράμματα και τι προσφέρουν;
- ✓ Ποιες είναι οι εκπαιδευτικές θεωρίες και ποιες οι μουσειοπαιδαγωγικές μέθοδοι, στις οποίες στηρίζονται τα εκπαιδευτικά προγράμματα;

1.2 Θεματικές Ενότητες

Η παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή διαρθρώνεται σε τέσσερα κεφάλαια ως εξής:

- Στο πρώτο κεφάλαιο, το οποίο αποτελεί την εισαγωγή, παρουσιάζεται ο σκοπός της έρευνας, οι θεματικές ενότητες, η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε κατά την σύνταξή της, καθώς και οι περιορισμοί που εμπόδισαν την έρευνα.
- Στο δεύτερο κεφάλαιο αναφέρονται, αρχικά, οι σημαντικότεροι σταθμοί της πορείας της θεσμού του μουσείου, από την αρχαιότητα ως σήμερα, καθώς και οι ορισμοί που διατυπώθηκαν γύρω από αυτό. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται τα στάδια αξιολόγησης μιας έκθεσης, καθώς και τα εργαλεία που χρησιμοποιεί ο οργανισμός για να επικοινωνήσει με το κοινό του και να επιτευχθεί ο σκοπός του. Επίσης, επιδιώκεται η προσέγγιση του εκπαιδευτικού ρόλου του μουσείου που συντέλεσε στην ανάπτυξη εκπαιδευτικών προγραμμάτων και της μουσειοπαιδαγωγικής και των βασικών της εργαλείων: των εκπαιδευτικών θεωριών και των μουσειοεκπαιδευτικών μεθόδων.
- Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται μια μικρή παρουσίαση του Αρχαίου Δίου ως λατρευτικό και αστικό κέντρο της Αρχαίας Μακεδονίας, ενώ στη συνέχεια παρουσιάζεται η διαδρομή των ανασκαφικών σκαπανών, η συλλογή και ο εκθεσιακός χώρος του μουσείου.
- Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζεται και αναλύεται το πρότυπο αξιολόγησης «Framework», καθώς και η διαδικασία εφαρμογής του. Ολοκληρώνοντας το

κεφάλαιο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της αξιολόγησης της μόνιμης έκθεσης του Αρχαιολογικού Μουσείου του Δίου.

- Στη συνέχεια, προτείνονται εκπαιδευτικά προγράμματα για το Αρχαιολογικό Μουσείο Δίου που απευθύνονται σε δυο διαφορετικές ομάδες κοινού..
- Στο τέταρτο κεφάλαιο, το οποίο αποτελεί τον επίλογο, περιλαμβάνονται συνοπτικά οι απαντήσεις των βασικών ερευνητικών ερωτημάτων που τέθηκαν αρχικά, με δομή συμπερασμάτων.

1.3 Μεθοδολογία

Η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε για την εκπόνηση της παρούσας μεταπτυχιακής διατριβής είναι η εξής:

- Βιβλιογραφική έρευνα.
- Διαδικτυακή έρευνα.
- Προσωπική έρευνα μέσω επισκέψεων στους χώρους του Αρχαιολογικού Μουσείου Δίου.
- Εφαρμογή του προτύπου αξιολόγησης εκθέσεων «Framework» στο Αρχαιολογικό Μουσείο Δίου .

1.4 Περιορισμοί Έρευνας

Ο περιορισμός που διαπιστώθηκε κατά τη διάρκεια της βιβλιογραφικής και διαδικτυακής έρευνας είναι η έλλειψη ουσιαστικής οργάνωσης εκπαιδευτικών προγραμμάτων στο Αρχαιολογικό Μουσείο Δίου, καθώς και η έλλειψη στοιχείων για αυτά που πραγματοποιήθηκαν.

Κεφάλαιο 2

Ο Θεσμός του Μουσείου

Παρακολουθώντας την ιστορία των μουσείων μέσα στο πέρασμα των χρόνων διαπιστώνεται πως τα μουσεία συνδέονται με το ιδιαίτερο ιστορικό περιβάλλον μέσα στο οποίο ιδρύονται και λειτουργούν (Νάκου 2001:111). Οι κοινωνικές, πολιτιστικές, εκπαιδευτικές και πολιτικές αλλαγές που σημειώθηκαν στην ιστορία της κοινωνίας συντέλεσαν στην αλλαγή της λειτουργίας και του ρόλου των μουσείων. Από τη μυθολογική και ιστορική εξέλιξη του θεσμού, δηλαδή από την προσέγγιση των ελληνιστικών χρόνων μέχρι τις αίθουσες θαυμάτων του 16^{ου} αι. και από τα εθνικά μουσεία του 18^{ου} αι. μέχρι τα σύγχρονα μουσεία φανερώνεται πως τα μουσεία δεν υπήρξαν ποτέ ουδέτεροι χώροι. «Το μουσείο συνδέεται με την κοινωνική πραγματικότητα μέσα στην οποία λειτουργεί, την ανάπτυξη της οποίας και εξυπηρετεί» (Νάκου 2001:126). Οι αλλαγές, που συνεχίζουν και σημειώνονται στη σύγχρονη εποχή σε συνδυασμό με την τεχνολογική εξέλιξη, ανάγκασαν τα μουσεία να επαναπροσδιορίσουν τον εκπαιδευτικό τους ρόλο και την αποστολή τους προς την κοινωνία. Για τον λόγο αυτόν τα μουσεία ανέπτυξαν μεθόδους αξιολόγησης έτσι ώστε βελτιώνοντας το πολιτισμικό αγαθό, το οποίο προσφέρουν, να επικοινωνώντας με το ευρύ κοινό και ακολουθώντας τις προτιμήσεις τους και τις ιδιαιτερότητες τους, να του προσφέρουν μια εκπαιδευτική, ψυχαγωγική μουσειακή εμπειρία. Επιπλέον, ο σχεδιασμός μουσειοεκπαιδευτικών προγραμμάτων με τη βοήθεια της μουσειοπαιδαγωγικής και των εργαλείων της, των εκπαιδευτικών θεωριών και των μουσειοπαιδαγωγικών μεθόδων, ενδυναμώνει τον εκπαιδευτικό τους ρόλο και συντελεί στην παραγωγή και ερμηνεία νοημάτων, καθώς και στην αυτοπραγμάτωση του ατόμου.

2.1 Το Μουσείο και ο ορισμός του

Ετυμολογικά, η λέξη «μουσείο» προέρχεται από τις Μούσες (μουσείο = ο ναός των Μουσών), τις εννέα αρχαίες ελληνικές θεότητες, οι οποίες ήταν συνυφασμένες με τις τέχνες και τις επιστήμες. Κατά τα ελληνιστικά χρόνια τα μουσεία ήταν φιλοσοφικές σχολές που είχαν δημιουργηθεί από ηγεμόνες και στεγάζονταν σε ιερά αφιερωμένα στις Μούσες, τα οποία ήταν διακοσμημένα από έργα τέχνης. Το πρώτο σημείο αναφοράς στην ιστορία για οργανωμένο μουσείο είναι αυτό των Πτολεμαίων κατά τον 3ο αι. π.Χ. στην Αλεξάνδρεια (Νάκου 2001:113). Το «Μουσείον», το οποίο ιδρύθηκε από τον Πτολεμαίο Α' Σωτήρ (Παπαϊωάννου & Στεργιάκη 2013:34), περιλάμβανε τη φημισμένη Βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας και βρίσκονταν στο βασιλικό τετράγωνο (Οικονόμου 2003:31). Αγάλματα, εκμαγεία, αστρονομικά και χειρουργικά όργανα ήταν κάποια από τα αντικείμενα που υπήρχαν στο χώρο, ενώ παράλληλα, περιλάμβανε βοτανικό και ζωολογικό κήπο (Οικονόμου 2003:31), προοίμιο των μουσείων φυσικής ιστορίας. Ο κύριος στόχος του «Μουσείου», όμως, δεν ήταν ίδιος με αυτόν των σύγχρονων μουσείων, αλλά αφορούσε στη μελέτη, την έρευνα καθώς και την ανακάλυψη της «αλήθειας» μέσω φιλοσοφικών συζητήσεων. Η γνώση και ο πολιτισμός, στην πρώτη φάση της οργανωμένης εξέλιξης τους, υποστηρίζεται από την κρατική εξουσία και δεν απευθύνεται στο ευρύ κοινό, αλλά μόνο σε έναν στενό κύκλο διανοούμενων, ενισχύοντας, έτσι, τη δύναμη και το κύρος της δυναστείας.

Επόμενος σημαντικός σταθμός στην εξέλιξη των μουσείων είναι αυτός του «Παλάτσο Μέντιτσι» (Palazzo Medici) στη Φλωρεντία τον 15ο αι.. Σύμφωνα με την Eilean Hooper-Greenhill θεωρείται ότι «σηματοδοτεί τις απαρχές των μουσείων και των συλλόγων έργων τέχνης στην Ευρώπη» (Hooper-Greenhill 2006:33). Εν μέσω εμπορικής και χρηματοοικονομικής ανάπτυξης στη Φλωρεντία χτίστηκε το μέγαρο της οικογένειας των Μεδίκων (1444). Ο Κόζιμο των Μεδίκων θέλοντας να αναδείξει το κύρος και τη δύναμη της εξουσίας που είχε αποκτήσει η οικογένειά του, αποφάσισε να χτίσει ένα οικογενειακό μέγαρο. Σχεδιασμένο από τον Μικελότσο, ήταν από τα πρώτα κτίρια Αναγεννησιακού τύπου του οποίου ο όγκος και τα διακοσμητικά στοιχεία (εσωτερικά και εξωτερικά) ξεχώριζαν (Hooper-Greenhill 2006:36). Εκείνη την εποχή, λοιπόν, χρησιμοποιείται ο όρος «μουσείο» για να περιγραφεί η συλλογή της οικογένειας των Μεδίκων (Ορφανίδη 2003:9), η οποία ήταν κλειστή για τους απλούς πολίτες και ανοικτή για την ανώτερη τάξη της Φλωρεντίας. Η ιδιωτικότητα και η κλειστού τύπου προσβασιμότητα των συλλόγων

κατά την Αναγέννηση αναδεικνύει την ανάγκη των ισχυρών, όχι μόνο για ανύψωση του κοινωνικού γοήτρου και κύρους τους, αλλά ταυτόχρονα, για ενίσχυση του ελέγχου και της κατοχής της γνώσης του τότε σύγχρονου κόσμου (Νάκου 2001:114-115). Χαρακτηριστικό αυτής της αντίληψης είναι μία επιγραφή στο παλάτι των Μεδίκων, στο διακοσμημένο εξωτερικό μέρος του κτιρίου, που έγραφε «Η Τροφός κάθε γνώσης» (Hooper-Greenhill 2006:36).

Μετά το πέρας του 16ου αι., ιδρύονται οι «αίθουσες θαυμάτων» και οι «αίθουσες περίεργων πραγμάτων» (cabinets of curiosities), και κυρίως στα τέλη του 17ου αι., αναφέρονται οι πρώτες μετατροπές των ιδιωτικών συλλόγων σε δημόσιες (Ορφανίδη 2003:9). Τον 18ο αι. οι πολιτικές και κοινωνικές εξελίξεις, με αποκορύφωμα τη Γαλλική Επανάσταση (1789), αλλάζουν τον χαρακτήρα του ιδιωτικού και κλειστού τύπου μουσείου. Πλέον, ιδιωτικές, αλλά και βασιλικές συλλογές ανοίγουν τις πόρτες τους στο κοινό, διαμορφώνοντας έναν εθνικό και αστικό χαρακτήρα, καθώς το κίνημα του ρομαντισμού εμπνέει το εθνικό αίσθημα, ενισχύει την αξία και την έννοια της εθνικής ταυτότητας και της ιστορίας των εθνών. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αυτά του Λούβρου στο Παρίσι (1793) και του Βρετανικού Μουσείου στο Λονδίνο (1753).

Τον 19ο αι. τα μουσεία διαφοροποιούνται σιγά σιγά σε πολλά πεδία από αυτά των προηγούμενων αιώνων. Αρχικά, αλλάζει ο στόχος ενός μουσείου, ο οποίος πλέον είναι διδακτικός και αποσκοπεί στην προσφορά της επιστημονικής γνώσης στο ευρύ κοινό. Επίσης, η επιλογή των αντικειμένων προς έκθεση είναι πιο συγκεκριμένη, ενώ ταυτόχρονα, δημιουργούνται χώροι για αποθήκευση των λοιπών αντικειμένων. Παρατηρείται, επιπλέον, η κατηγοριοποίηση και ίδρυση μουσείων σύμφωνα με το είδος της συλλογής τους, ενώ για την έκθεση και την αποθήκευση χρησιμοποιούνται ταξινομικοί κώδικες με χρονολογική, κυρίως, βάση. Η αντίληψη, λοιπόν, πως τα εθνικά μουσεία πρέπει να αποκτούν και στη συνέχεια να εκθέτουν συλλογές από διάφορους πολιτισμούς (κυρίως μέσω της αποικιοκρατίας) προς χάριν της παγκόσμιας πολιτισμικής κληρονομιάς, κυριαρχεί. Παράλληλα, το μέγεθος του μουσείου συνηγορούσε στην επίτευξη του στόχου για μέγιστη παραγωγή και προώθηση γνώσης σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Στη σύγχρονη εποχή, κυρίως μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, τα μουσεία αναπτύσσουν νέους στόχους και επιδιώκουν να συμβαδίζουν με τις καινούριες πολιτικές και κοινωνικές

συνθήκες. Στοχεύουν, πέραν της διαφύλαξης και προβολής της παγκόσμιας κληρονομιάς, στη μελέτη, στη μόρφωση και στην ψυχαγωγία, δημιουργώντας διαύλους επικοινωνίας με το κοινό. Η μελέτη των μουσείων γίνεται πιο συστηματική και το 1946 ιδρύεται το Διεθνές Συμβούλιο των Μουσείων (International Council of Museums - ICOM), γεγονός που επικυρώνει τη σπουδαιότητα του ρόλου των μουσείων προς την κοινωνία και ταυτόχρονα, υπογραμμίζει την αναγκαιότητα συμμετοχής της κοινωνίας στις δραστηριότητές τους. Ο ρόλος του μουσείου εκτός από κοινωνικός, καθώς υπηρετεί την κοινωνία και την ανάπτυξη της, είναι και πολιτικός, επιδιώκοντας «να τους καταστήσει όλους, και κατά το δυνατόν από μικρή ηλικία, ικανούς να αξιοποιούν το δικαίωμα τους στην ουσιαστική πρόσβαση και δημιουργική αξιοποίηση των μουσείων και, γενικότερα, του ευρύτερου υλικού πολιτισμού» (Νάκου 2001:127).

Κάνοντας μια μικρή αναδρομή στο παρελθόν μπορούμε να διακρίνουμε πως η προσπάθεια εύρεσης ενός κοινού ορισμού για την έννοια του μουσείου δεν ήταν κάτι εύκολο, καθώς θα έπρεπε να καλύπτει ένα μεγάλο εύρος σχετικά με τα είδη μουσείων. Κατά τον George Brown Goode «το μουσείο είναι ένας οργανισμός που διαφυλάσσει όσα αντικείμενα απεικονίζουν καλύτερα τα φυσικά φαινόμενα, τις τέχνες και τον πολιτισμό του ανθρώπου με σκοπό τον πλουτισμό των γνώσεων, το διαφωτισμό και την πολιτισμική του ανύψωση» (1895) (Ορφανίδη 2003:5). Το 1948 το ICOM διατυπώνει τον πρώτο επίσημο ορισμό του μουσείου, ο οποίος παίρνει την τελική του μορφή το 1975 ως εξής: «Μουσείο είναι ένα μη κερδοσκοπικό, μόνιμο ίδρυμα, στην υπηρεσία της κοινωνίας και της ανάπτυξής της, ανοικτό στο κοινό, το οποίο αποκτά, συντηρεί, ερευνά, κοινοποιεί και εκθέτει την υλική και άυλη κληρονομιά του ανθρώπου και του περιβάλλοντος του με σκοπό την εκπαίδευση, τη μελέτη και την ψυχαγωγία»¹. Αν και πολλές χώρες έχουν υιοθετήσει τον ορισμό του ICOM, υπάρχουν εθνικοί οργανισμοί μουσείων που έχουν διατυπώσει τους δικούς τους, όπως η Ένωση Μουσείων της Βρετανίας, η οποία διατύπωσε τον τελικό της ορισμό το 1998 ως εξής: «Τα μουσεία επιτρέπουν στους ανθρώπους να εξερευνούν συλλογές για έμπνευση, μάθηση και ψυχαγωγία. Κάνουν προσιτά αντικείμενα και δείγματα του φυσικού κόσμου, τα οποία διαφυλάσσουν για την

¹ <http://icom.museum/> Ο ορισμός δίνεται στα αγγλικά και είναι ο εξής: «A museum is a non-profit, permanent institution in the service of society and its development, open to the public, which acquires, conserves, researches, communicates and exhibits the tangible and intangible heritage of humanity and its environment for the purposes of education, study and enjoyment».

κοινωνία»². Επίσης, το 1973 η Αμερικάνικη Ένωση Μουσείων (American Association of Museums - AAM) ορίζει ότι «το μουσείο είναι ένας οργανωμένος, μόνιμος, μη κερδοσκοπικός οργανισμός, αποσκοπών, βασικά, στη μόρφωση και στην καλαισθησία, επανδρωμένος από επαγγελματικό προσωπικό, ο οποίος έχει και χρησιμοποιεί απτά αντικείμενα, τα φροντίζει και τα εκθέτει στο κοινό σύμφωνα με κάποιο συγκεκριμένο πρόγραμμα» (Fitzgerald 1973:8)³.

2.2 Αξιολόγηση Εκθέσεων

Στη σύγχρονη εποχή οι αλλαγές που σημειώνονται σε πολιτικό, οικονομικό και τεχνολογικό επίπεδο παγκοσμίως, έχουν επηρεάσει τα μουσεία. Η ανάγκη των μουσείων να επαναπροσδιορίσουν τη σχέση τους με το κοινό, ανέπτυξε μέσα και μεθόδους για τη βελτιστοποίηση των εκθέσεων, των δραστηριοτήτων και γενικότερα των υπηρεσιών που προσφέρουν (Μουσουρή 1999:56). Κύριο μέλημα είναι η έκθεση να αποδειχτεί αποτελεσματική και επιτυχημένη ως προς τον εκπαιδευτικό ρόλο που έχει το μουσείο στην κοινωνία, καθώς και η αναθεώρηση της αξίας του. Μία λοιπόν από τις διαδικασίες που χρησιμοποιούνται για την αποτίμηση των εκθέσεων, των προγραμμάτων και των υπηρεσιών ενός μουσείου είναι η αξιολόγηση (Οικονόμου 2003:98). Μέσω της αξιολόγησης, οι επαγγελματίες μουσείου γνωρίζουν το κοινό τους, μαθαίνουν σχετικά με την πρόσληψη και κατανόηση μηνυμάτων καθώς και για την ανταπόκριση σε εκθέσεις και προγράμματα (Εconoμου 1999:45). Υπάρχουν τέσσερα βασικά είδη αξιολογήσεων τα οποία χωρίζονται ανάλογα με την περίοδο και τον λόγο που θα χρησιμοποιηθούν (Μπούνια 2015:154).

Η προκαταρκτική αξιολόγηση (front-end evaluation), πραγματοποιείται από ένα μουσείο όταν βρίσκεται στη φάση της προμελέτης και του σχεδιασμού μιας έκθεσης ή ενός προγράμματος. Παρόλο που δε μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τον έλεγχο της αποτελεσματικότητας και την αποτίμηση μιας έκθεσης, μπορεί να προλάβει πιθανά λάθη, ενώ παράλληλα δημιουργεί μία βάση πάνω στην οποία θέτονται οι στόχοι και οι σκοποί

² www.museumsassociation.org Ο ορισμός δίνεται στα αγγλικά και είναι ο εξής: «Museums enable people to explore collections for inspiration, learning and enjoyment. They are institutions that collect, safeguard and make accessible artefacts and specimens, which they hold in trust for society».

³ Ο ορισμός δίνεται στα αγγλικά και είναι ο εξής: «A museum is defined as an organized and permanent non-profit institution, essentially educational or aesthetic in purpose, with professional staff, which owns and utilizes tangible objects, cares for them, and exhibits them to the public on some regular schedule».

της. Η συγκέντρωση πληροφοριών σχετικά με το κοινό είναι το πρώτο βήμα για τον ορισμό του στόχου της έκθεσης (Μπούνια 2015:155).

Η διαμορφωτική αξιολόγηση (formative evaluation) χρησιμοποιείται κατά τη διάρκεια της προετοιμασίας μιας έκθεσης ή ενός προγράμματος και στοχεύει στη βελτίωση του αρχικού σχεδιασμού. Κατά τη διαμορφωτική αξιολόγηση το κοινό δοκιμάζει ομοιώματα των προτεινόμενων εκθεμάτων ώστε η ομάδα εργασίας να αξιολογήσει και να διορθώσει τυχόν λάθη που μπορούν να δυσκολέψουν τη μουσειακή επικοινωνία (Μπούνια 2015:155). Στο σημείο αυτό θα πρέπει να σημειωθεί πως αυτού του είδους η αξιολόγηση δεν προσφέρει λύσεις σε θέματα επικοινωνίας, απλά μέσω αυτής συλλέγονται πληροφορίες σχετικά με την κατανόηση και τη χρήση των εκθεμάτων (Μουσούρη 1999:59), αν πρόκειται δηλαδή για αποτελεσματικά εκθέματα, οι οποίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε μελλοντικές εκθέσεις (Μπούνια 2015:155).

Η διορθωτική αξιολόγηση (remedial evaluation), εφαρμόζεται ακριβώς μετά τα εγκαίνια μιας έκθεσης και έχει ως στόχο τη βελτίωση της (Μουσούρη 1999:60). Σχετίζεται κυρίως με πρακτικά θέματα, όπως ο φωτισμός, η σήμανση, οι τίτλοι, το μουσειακό κείμενο, ο προσανατολισμός και αλλά τα οποία αφορούν τη λειτουργικότητα του συνόλου και την κίνηση των επισκεπτών μέσα στον χώρο. Μετά την αναγνώριση των προβλημάτων ακολουθεί η άμεση βελτίωση της αποτελεσματικότητας της έκθεσης ή του προγράμματος (Μπούνια 2015:156).

Η ολική αξιολόγηση (summative evaluation) πραγματοποιείται, και αυτή, όταν η έκθεση είναι πλέον επισκέψιμη. Στόχος αυτής της αξιολόγησης είναι να διαπιστώσει αν η έκθεση ή το πρόγραμμα είχε επιτυχία αν εκπλήρωσε τους στόχους (Μουσούρη 1999:60) και ποιος ήταν ο αντίκτυπος και η επίδραση που είχε στο κοινό (Οικονόμου 2003:108). Τα αποτελέσματα της αξιολόγησης μπορούν να χρησιμοποιηθούν στον σχεδιασμό μελλοντικών εκθέσεων και όχι για την βελτίωση της ήδη υπάρχουσας, καθώς το στάδιο της διόρθωσης είναι δαπανηρό και χρονικά έχει παρέλθει (Μπούνια 2015:156).

Η βασική διαφορά μεταξύ των δύο τελευταίων αξιολογήσεων, οι οποίες εφαρμόζονται μετά το άνοιγμα της έκθεσης, έγκειται στον στόχο για τον οποίο πραγματοποιούνται και στη χρήση των αποτελεσμάτων. Όπως αναφέρουν οι Bogum και Korn η διορθωτική αξιολόγηση έχει ως στόχο «να κάνει αλλαγές στο τελικό προϊόν», ενώ η ολική αξιολόγηση

χρησιμοποιείται «για να καθορίσει την ολική αποτελεσματικότητα» (Μπούνια 2015:156). Κυρίως όμως, συναντάμε αυτές τις δύο αξιολογήσεις σαν μια και ως summative evaluation.

Αν και όπως είπαμε παραπάνω, τα μουσεία έχουν ανάγκη την εφαρμογή αξιολογήσεων, ώστε μέσω των επιτυχημένων και αποτελεσματικών εκθέσεων και προγραμμάτων, να επαναπροσδιορίσουν τη σχέση τους με το κοινό και τη θέση τους στην κοινωνία, οι δημοσιευμένες εκθέσεις αξιολογήσεων είναι λίγες σε αριθμό και επικεντρώνονται κυρίως στα θετικά αποτελέσματα (Econoμου 1999:46). Είναι λογικό πως πολλοί οργανισμοί δεν είναι πρόθυμοι να δημοσιοποιήσουν αποτελέσματα τα οποία παρουσιάζουν μια αποτυχημένη μουσειακή εμπειρία στον χώρο τους. Παράλληλα τα αποτελέσματα των αξιολογήσεων συχνά προτείνουν αλλαγές ως προς τον τρόπο που λειτουργεί ένα μουσείο, ενώ το προσωπικό του αισθάνεται απειλή, καθώς η δουλειά του γίνεται αντικείμενο κριτικής. Επίσης, η σχεδίαση και η διεξαγωγή μιας κατάλληλης έρευνας αξιολόγησης, είναι μια διαδικασία η οποία απαιτεί χρήμα, εξειδικευμένες γνώσεις και εμπειριστατωμένες συμβουλές, εφόδια που πολλά μουσεία δεν έχουν στη διάθεση τους (Econoμου 1999:46). Παράλληλα, οι επαγγελματίες μουσείων κρατάνε τις επιφυλάξεις τους ως προς τη μεθοδολογία, τα αποτελέσματα και την αποδοτικότητα των αξιολογήσεων, καθώς αρκετοί θεωρούν πως δεν έχουν την ικανότητα να καταγράψουν τις διακριτικές και ανεκτίμητες εμπειρίες που αποκομίζει ο επισκέπτης (Econoμου 1999:47). Τέλος, όταν μια έκθεση ή ένα πρόγραμμα αξιολογηθεί και αποδειχθεί αποτυχημένη/ο και αναποτελεσματική/ο το μουσείο θα πρέπει να αναπτύξει μια επικοινωνιακή στρατηγική και να χρησιμοποιήσει τεχνικές μάρκετινγκ, ώστε να προσεγγίσει επικοινωνιακά το ευρύ κοινό, να μάθει τις ιδιαιτερότητες και τις προτιμήσεις του, να δημιουργήσει επιτυχημένο προϊόν και να εξασφαλίσει τη βιωσιμότητα του.

2.3 Επικοινωνιακή Στρατηγική και Μάρκετινγκ

Τα μουσεία είχαν, παραδοσιακά, οριστεί από την λειτουργία τους και όχι από την αποστολή και τον σκοπό τους. Οι δραστηριότητες που σχετίζονταν με το μουσείο εκτελούνταν, έχοντας ως βάση τα αντικείμενα (συλλογή, διατήρηση, έκθεση) (Rentschler 1994:347). Από τα τέλη της δεκαετίας του '60 τα μουσεία, θέλοντας να αποβάλλουν κάθε αρνητικό στοιχείο που είχε απομείνει από την εποχή όπου χρησίμευαν ως μέσα

διαχωρισμού μορφωμένων (επισκέπτες) και αμόρφωτων (μη επισκέπτες) (Merriman 1999:43), προχώρησαν σε συντονισμένες προσπάθειες προσέγγισης του ευρύτερου κοινού. Ένας σημαντικός παράγοντας που οδήγησε στην ανάγκη αλλαγής της εικόνας των μουσείων ήταν ο ανερχόμενος εκπαιδευτικός τους ρόλος μέσα στην κοινωνία, καθώς θα βοηθούσε στην ανάπτυξη και στην εξέλιξη της (Merriman 1999:43). Επιπλέον, η οικονομική δυσχέρεια της εποχής είχε επιφέρει μείωση στην κρατική χρηματοδότηση και αναζητούνταν νέοι οικονομικοί πόροι και εναλλακτικές πηγές χρηματοδότησης, προσελκύνοντας χορηγούς και δωρεές (Tobelem 1994:299). Έτσι, οι απαιτήσεις για σωστή και ορθολογική διαχείριση των δημοσίων κονδυλίων ανάγκασε τα μουσεία, που επιδοτούνταν από το δημόσιο, να αποδείξουν τη σημαντικότητα της ύπαρξης τους προς όφελος της κοινωνίας, απαλλαγμένα πια από κάθε στοιχείο ελιτισμού (Merriman 1999:43). Τέλος, ο αυξημένος ανταγωνισμός λόγω της ραγδαίας εξάπλωσης των άλλων τομέων πολιτιστικής βιομηχανίας και της βιομηχανίας ψυχαγωγίας, καθώς το εν δυνάμει κοινό είχε ελεύθερο χρόνο και εισόδημα να διαθέσει, πίεζε τα μουσεία να προσαρμοστούν σύμφωνα με τις ανάγκες του κοινού και τις προτιμήσεις του ώστε να το προσελκύσουν, εξασφαλίζοντας έτσι τη βιωσιμότητά τους (Tobelem 1994:300, Merriman 1999:43). Ένα μουσείο δεν έχει να αντιμετωπίσει μόνο οργανισμούς του ίδιου κλάδου, αλλά μια πληθώρα πολιτιστικών προϊόντων.

Οι παραπάνω λόγοι ώθησαν τα μουσεία να αλλάξουν τον τρόπο αντίληψης και σκέψης σχετικά με τους επισκέπτες και να προσπαθήσουν να αναγνωρίσουν και να κατανοήσουν τους παράγοντες που επηρεάζουν τη γνώμη του κοινού, τη συμπεριφορά του, τις προτιμήσεις του και τα ενδιαφέροντα του, ώστε να το προσελκύσει. Επιπλέον, η αυξανόμενη εισροή των ψηφιακών τεχνολογιών στα μουσεία δεν άλλαξε μόνο τα δεδομένα στη διαχείριση των συλλογών, αλλά επηρέασε την εκπαίδευση και την επικοινωνία τους με το κοινό. (Μπαντιμαρούδης 2011:133) Η εκπαίδευσή και η επικοινωνία με το κοινό αποτελούν βασικές λειτουργίες του μουσείου, ενώ ταυτόχρονα θέτονται ως προϋποθέσεις για μια επιτυχημένη μουσειακή εμπειρία (Μούλιου & Μπούνια 1999:42).

2.3.1 Επικοινωνιακή Στρατηγική

Σύμφωνα με τον Kenneth Hudson «η πιο θεμελιώδης αλλαγή που έχει επηρεάσει τα μουσεία τον τελευταίο μισό αιώνα...είναι πλέον η καθολική πεποίθηση ότι υπάρχουν για να εξυπηρετούν το κοινό. Το παλιό τύπου μουσείο δεν είχε καμία τέτοια υποχρέωση.

Υπήρχε, είχε ένα κτίριο, είχε συλλογές και προσωπικό να τις φυλάσσει. Ήταν ευλόγως επαρκώς χρηματοδοτούμενο, και οι επισκέπτες του, συνήθως όχι πολυάριθμοι, πήγαιναν να δουν να αναρωτηθούν και να θαυμάσουν τι υπήρχε πριν από αυτούς. Δεν ήταν σε καμία περίπτωση συνεργάτες στην επιχείρηση. Κύρια ευθύνη του μουσείου ήταν οι συλλογές του, και όχι οι επισκέπτες του» (Weil 2007:32).

Καθώς η παιδεία και η ψυχαγωγία είναι τα τελικά επιθυμητά αποτελέσματα της μουσειακής εμπειρίας, διαπιστώνεται πως η επικοινωνία είναι ο ουσιαστικός και ο απαραίτητος δρόμος που το μουσείο πρέπει να ακολουθήσει. Η προσπάθεια επικοινωνίας του μουσείου με το κοινό στοχεύει στην προσέλκυση του, στην ανίχνευση των αναγκών του και στην ικανοποίηση του. Για να επιτευχθεί αυτή η πολυδιάστατη αποστολή απαιτείται η προσέγγιση του μουσείου ως μέσο επικοινωνίας. Κατά τον Duncan Cameron «το μουσείο ως σύστημα επικοινωνίας εξαρτάται από τη μη λεκτική γλώσσα των αντικειμένων και των παρατηρήσιμων φαινομένων. Πρόκειται κυρίως για οπτική γλώσσα και μερικές φορές, για "αύρα" ή " γλώσσα αφής" (Desvallees & Mairesse 2014:60). Τα μουσεία στις μέρες μας προσπαθούν να καταρρίψουν την εικόνα τους ως μαυσωλεία γνώσης για τους λίγους προνομιούχους και να σταματήσουν οι κοινωνικοί και μορφωτικοί διαχωρισμοί χρησιμοποιώντας μια διαφορετική γλώσσα και έναν διαφορετικό κώδικα επικοινωνίας, ώστε να μην είναι κατανοητή μόνο από ορισμένες ομάδες ανθρώπων με ικανοποιητικό εκπαιδευτικό υπόβαθρο, αλλά και από ένα ευρύτερο κομμάτι του κοινωνικού συνόλου (Οικονόμου 1999: 52).

Η επικοινωνία, λοιπόν, θα πρέπει να διέπει τον οργανισμό και να αποτελεί τη βάση της ιδεολογίας του, ώστε να επηρεάζει όλες τις αποφάσεις που παίρνει σε όλα τα στάδια και τα επίπεδα της διαχείρισης και της διοίκησης (Μούλιου & Μπούνια 1999:42). Η επικοινωνιακή στρατηγική των σύγχρονων μουσείων προσπαθεί να προσεγγίσει το ευρύ κοινό. Το ενδιαφέρον δεν είναι στραμμένο μόνο στις συλλογές, στη μελέτη και διατήρηση τους, αλλά πλέον είναι και στη δημιουργία ισχυρών δεσμών με το κοινό τους, το οποίο αποτελείται από ανθρώπους διαφορετικής ηλικίας, μόρφωσης, εθνικότητας, ενδιαφερόντων, κοινωνικής και οικονομικής τάξης. Στο επίκεντρο λοιπόν, βρίσκεται ο επισκέπτης και όχι τα εκθέματα, καθώς χωρίς τη συμμετοχή των ανθρώπων η έκθεση των αντικειμένων δεν εξυπηρετεί το σκοπό της.

Η επικοινωνιακή στρατηγική που εφαρμόζει ένα μουσείο περιλαμβάνει διάφορες δραστηριότητες, οι οποίες πραγματοποιούνται εσωτερικά και εξωτερικά του φυσικού χώρου του. Στις εσωτερικές δραστηριότητες ανήκουν οι εκθέσεις, τα εκπαιδευτικά προγράμματα, οι διαλέξεις και ξεναγήσεις, δραματοποίηση, οργάνωση ποικίλων πολιτιστικών εκδηλώσεων, εργαστήρια που δίνουν τη δυνατότητα στους επισκέπτες να έρθουν σε άμεση επαφή με τα μουσειακά αντικείμενα ή ενθαρρύνουν την ανάπτυξη δεξιοτήτων σχετικές με το γνωστικό αντικείμενο του μουσείου, περιήγηση στις συλλογές με τη βοήθεια των νέων τεχνολογιών, επίσκεψη στους μέχρι πρότινος κλειστούς χώρους του μουσείου (Μούλιου & Μπούνια 1999:42). Στις εξωτερικές δραστηριότητες περιλαμβάνονται όλες αυτές που αναπτύσσονται έξω από τον φυσικό χώρο του μουσείου όπως η οργάνωση εκθέσεων και εργαστηρίων σε μη μουσειακούς χώρους, τα μουσειολεωφορεία, οι μουσειοσκευές, η συνεργασία με διάφορες κοινωνικές ομάδες για την οργάνωση πρωτότυπων πολιτιστικών δράσεων (Μούλιου & Μπούνια 1999:42). Αυτή η διάθεση συνεργασίας και η προθυμία που δείχνουν τα μουσεία για να συνεργαστούν και να δραστηριοποιηθούν με διάφορες κοινωνικές ομάδες, καθώς και η πρόσκληση για συμμετοχή του κοινού στην οργάνωση μιας έκθεσης, κάνει το κοινό να αισθάνεται ότι ο μουσειακός χώρος είναι πραγματικά δικός του (Merriman 1999:46).

2.3.2 Επικοινωνιακά μοντέλα

Όπως αναφέρει η Eilean Hooper-Greenhill (Hooper-Greenhill 1999:47-49) μπορούμε να αναγνωρίσουμε δύο προσεγγίσεις επικοινωνίας μουσείου και κοινού, αυτές του μεταδοτικού και του πολιτιστικού μοντέλου. Κατά το μεταδοτικό μοντέλο η επικοινωνία είναι το μέσο με το οποίο μεταδίδονται οι πληροφορίες και αποστέλλονται μηνύματα, μεταβιβάζοντας ιδέες από μια γνωστική πηγή σε έναν παθητικό αποδέκτη. Η διαδικασία της επικοινωνίας σύμφωνα με το μεταδοτικό πρότυπο αναγνωρίζεται ως γραμμική, όπου ο μεταδότης (πχ. ο επιμελητής της έκθεσης) προσδιόριζε το περιεχόμενο του μηνύματος (χρησιμοποιώντας ως μέσο την έκθεση) και έπειτα ο αποδέκτης (το κοινό) αποδεχόταν παθητικά τις πληροφορίες όπως είχαν διαβιβαστεί. Σε κανένα από τα στάδια δεν υπολογίζεται ο παράγοντας του κοινού. Αυτό το μοντέλο μετάδοσης εφαρμοζόταν κατά τη διαδικασία παραγωγής μιας έκθεσης στη δεκαετία του '40 και εφαρμόζεται ακόμα και σήμερα σε μουσεία, λόγος για τον οποίο πολλές εκθέσεις αποτυγχάνουν (Hooper-Greenhill 1999:47-48).

Η δεύτερη επικοινωνιακή προσέγγιση είναι αυτή του πολιτισμικού μοντέλου, όπου η επικοινωνία νοείται ως διαδικασία συμμετοχής και συσχετισμού. Κατά το πολιτιστικό μοντέλο η επικοινωνία αναγνωρίζεται ως μια πολιτισμική διαδικασία η οποία παράγει, συντηρεί, διορθώνει και μεταβάλλει την πραγματικότητα, δηλαδή τα νοήματα που κατασκευάζονται μέσω των προσωπικών εμπειριών, τα οποία ορίζονται μέσα σε ερμηνευτικές κοινότητες. Η πολιτισμική αυτή διαδικασία συνδέει ανθρώπους με κοινά στοιχεία και παράγει πολλαπλές ερμηνείες, οι οποίες είναι διαπραγματεύσιμες, ανόμοιες και αποδεκτές. Αυτό το μοντέλο επικοινωνιακής προσέγγισης το οποίο εφαρμόζεται τα τελευταία χρόνια αναγνωρίζει την τάση των ανθρώπων να δρουν ενεργά ώστε να κατανοήσουν το κοινωνικό τους περιβάλλον και αποδέχεται τη συνύπαρξη πολλαπλών και διαφορετικών απόψεων (Hooper-Greenhill 1999:48-49).

2.3.3 Μάρκετινγκ Μουσείων

Η επικοινωνιακή πολιτική των μουσείων, και γενικότερα των τεχνών, δανείζεται πρακτικές από την πολιτική μάρκετινγκ και ακολουθεί τους κανόνες που εφαρμόζονται στον χώρο των επιχειρήσεων, γι' αυτό και πολλοί διευθυντές μουσείων, εκτός από την επιστημονική τους κατάρτιση σε πεδία της τέχνης, ιστορίας και εκπαίδευσης, έχουν εκπαιδευτεί και στο πεδίο της διοίκησης επιχειρήσεων. Το μάρκετινγκ των Τεχνών είναι μια ολοκληρωμένη διαδικασία διαχείρισης που επιβλέπει τις αμοιβαία ευεργετικές σχέσεις ανταλλαγής, με τους καταναλωτές να ορίζουν την πορεία προς την επίτευξη των οργανωτικών και καλλιτεχνικών στόχων⁴ (Hill 2003:1). Επικεντρώνεται στη σχέση οργανισμός-καταναλωτής, καθώς ενδιαφέρεται για την ανάπτυξη του οργανισμού και την αύξηση και διατήρηση του κοινού για ένα σημαντικό χρονικό διάστημα, παρά για μια απομονωμένη εμπορική συναλλαγή, ενώ επιπλέον εναρμονίζει όλες τις δραστηριότητες του οργανισμού με τις ανάγκες των επισκεπτών (Hill 2003:2). Το μάρκετινγκ στον τομέα των μουσείων ήταν το πρώτο που αναπτύχθηκε από το χώρο των τεχνών.

Με τα εργαλεία του μάρκετινγκ, που παρέχονται στις διευθύνσεις των μουσείων, επιτυγχάνεται ο στόχος της βιωσιμότητας αρχικά, και έπειτα της ανάπτυξης, της ενίσχυσης των υπηρεσιών τους, της δυνατότητας της αυτοχρηματοδότησης, της

⁴ Ο ορισμός δίνεται στα αγγλικά και είναι ο εξής: «Arts marketing is an integrated management process which sees mutually satisfying exchange relationships with customers as the route to achieving organizational and artistic objectives».

θεμελίωσης της σχέσης μουσείου-κοινού, καθώς και τον βιώσιμο ανταγωνισμό. Ο οργανισμός για να μπορέσει να επικοινωνήσει, να γνωρίσει και έπειτα να προσελκύσει και να διατηρήσει το κοινό του θα πρέπει να διασαφηνίσει όλα τα κίνητρα, τα ενδιαφέροντα, τις προσδοκίες, τις αντιδράσεις του κατά τη μουσειακή εμπειρία. Για να επιτευχθεί αυτό, διενεργεί έρευνες κοινού, οι οποίες μπορούν να προσφέρουν πληροφορίες για τον τύπο επισκεπτών (ή μη) του μουσείου, για τους λόγους που το επισκέπτονται ή όχι, τη συχνότητα των επισκέψεων, τα ενδιαφέροντα, το μορφωτικό επίπεδο, τις προτιμήσεις και τις αντιλήψεις τους. Επίσης, οι έρευνες στοχεύουν και στην αξιολόγηση της έκθεσης, των προγραμμάτων και του γενικότερου μουσειακού σχεδιασμού της έκθεσης. Τα στάδια αξιολόγησης αποτελούνται, όπως είδαμε και στο προηγούμενο κεφάλαιο, από 3 μοντέλα αξιολόγησης, τα οποία μας προσφέρουν από τη μια στοιχεία ώστε να βελτιώσουμε μελλοντικά τον εκθεσιακό σχεδιασμό, αλλά από την άλλη ανοίγουν έναν διάλογο μαζί με το κοινό.

Το μάρκετινγκ στη σύγχρονη εποχή τοποθετεί το κοινό δίπλα του, προσανατολίζοντας τον οργανισμό σε σχέση με τις ανάγκες του, και όχι απέναντί του προσφέροντας του αγαθά και προϊόντα ανεξαρτήτου ζήτησης. Οι παλαιότερες αντιλήψεις είχαν ως στόχο την υψηλή ποιότητα του προϊόντος, χωρίς να λαμβάνουν υπόψη τις επιθυμίες του κοινού, πιστεύοντας πως η ποιότητα εξασφάλιζε την επιτυχία. Η χρήση συμβατικού μάρκετινγκ στο ανταγωνιστικό περιβάλλον της σύγχρονης πολιτιστικής αγοράς δεν θα ήταν αποτελεσματική καθώς οι πολιτιστικοί οργανισμοί δεν έχουν ξεκάθαρους οικονομικούς στόχους όπως οι επιχειρήσεις, καθότι είναι μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, αλλά έχουν κοινωνικοπολιτικούς σκοπούς που πρέπει να επιτευχθούν.

2.3.4 Διαδικτυακό Μάρκετινγκ

Το διαδίκτυο, στην σύγχρονη εποχή, είναι κατ' εξοχήν μέσο επικοινωνίας που χρησιμοποιούμε στην καθημερινότητα μας και σε πολλούς τομείς της ζωής μας. Η χρήση του διαδικτύου για την προβολή της εικόνας δεν έχει μείνει μόνο μεταξύ των ανθρώπινων σχέσεων, αλλά πλέον, επιχειρήσεις, πολιτιστικοί οργανισμοί και γενικότερα οργανισμοί που συμμετέχουν στην αγορά, έχουν αναπτύξει ως μέσο επικοινωνίας με το κοινό τους την ψηφιακή τους παρουσία.

Στο πεδίο των πολιτιστικών οργανισμών, και πιο συγκεκριμένα αυτό των μουσείων, η ψηφιακή εποχή έδωσε μια ώθηση σε καινούριες δυνατότητες προβολής των μηνυμάτων

τους μέσω: α) των ιστοσελίδων, β) των κοινωνικών δικτύων και blogs και γ) του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Η ψηφιακή παρουσία ενός οργανισμού είναι στην ουσία η ψηφιακή του βιτρίνα, η οποία μπορεί να προσελκύσει κοινό, παρουσιάζοντας σημαντικές πληροφορίες για την αποστολή του και την ταυτότητα του. Η συνεχόμενη αύξηση της χρήσης του διαδικτύου και η συναίσθηση της σημαντικότητας αυτής ως μέσο επικοινωνίας οδήγησε στη δημιουργία διαφόρων κριτηρίων και εργαλείων αξιολόγησης ιστοσελίδων (π.χ. QEM, Μινέρβα). Η δημιουργία απλά ενός ιστότοπου δε θα λύσει τυχόν προβλήματα αναγνωρισιμότητας και επισκεψιμότητας, αλλά θα φέρει τον οργανισμό ένα βήμα πιο μπροστά στην επίτευξη των στόχων του. Επίσης, ένας ιστότοπος πρέπει, όχι απλά να υπάρχει για να υπάρχει, αλλά με έναν ελκυστικό γραφικό σχεδιασμό, που συμβαδίζει με τους σύγχρονους κανόνες της ψηφιακής ποιότητας, να επιφέρει θετικά αποτελέσματα στον ίδιο τον οργανισμό (Μπατιμαρούδης 2011:72). Σημαντικό σημείο κατά τη δημιουργία της ιστοσελίδας είναι η ρεαλιστική παρουσίαση της εικόνας του οργανισμού μέσω της ψηφιακής αυτής βιτρίνας, ώστε να συμβαδίζει με την εικόνα του κατά την επίσκεψη. Επιπλέον, εκτός από την προώθηση της ταυτότητας του και του σκοπού του, ο οργανισμός μέσω της διαδικτυακής του παρουσίας πρέπει να παρέχει και άλλες δυνατότητες στο κοινό του, όπως ενδυνάμωση σχέσεων μελών και φίλων, αγορών εξ αποστάσεως, παροχή πρόσβασης σε ερευνητικά δεδομένα κλπ. (Μπατιμαρούδης 2011:72).

Η ψηφιακή επικοινωνία δεν σταματάει όμως στην χρήση των ιστοσελίδων. Οι υπηρεσίες κοινωνικής δικτύωσης έχουν αναπτυχθεί σε τέτοιο βαθμό που δεν μπορούν να περάσουν απαρατήρητες από τους οργανισμούς. Ο κάθε φορέας πρέπει να λάβει σοβαρά υπόψη τα θετικά αποτελέσματα που αποφέρουν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και τα blogs ως προς την ανάδειξη αλλά και την δημιουργία ισχυρών δεσμών με το κοινό. Το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο είναι εργαλείο «οικονομικό, στοχευμένο στο κοινό του οργανισμού και εξαιρετικά ευέλικτο» (Μπατιμαρούδης 2011:74). Αν αξιοποιηθεί σωστά επιτυγχάνεται η άμεση επικοινωνία με το κοινό και εύκολα γίνεται ένα «μέσο μαζικής ενημέρωσης».

2.4 Ο Εκπαιδευτικός Ρόλος του Μουσείου

Από τα μέσα του 19ου αιώνα τα μουσεία, τα οποία ήταν πλέον ανοιχτά προς το κοινό, συντελούσαν στη διαπαιδαγώγηση του εθνικού συνόλου σε συνδυασμό με τη θέσπιση και την εφαρμογή της μαζικής λαϊκής εκπαίδευσης, επιτελώντας έναν εκπολιτιστικό και

εκπαιδευτικό ρόλο (Πασχαλίδης 1997:214). Ακολουθώντας ένα κλασσικό και αυταρχικό μοντέλο μουσειακής εμπειρίας, το μουσείο καλούνταν να εκπαιδεύσει το ευρύ λαϊκό κοινό και μέσω των εκθεμάτων να καλλιεργήσει την αισθητική του σύμφωνα με τα πρότυπα της υψηλής τέχνης, καθώς και την ηθική του σύμφωνα με τα πρότυπα της υψηλής κοινωνίας. Όπως γράφει ο Πασχαλίδης (1997:214) «το μουσείο καθιερώθηκε ως μια κατεξοχήν διδακτική μηχανή, στο πλαίσιο της οποίας κατοχυρώθηκαν και νομιμοποιήθηκαν : α) η εποπτικότητα του, όχι ως απλή αναπαράσταση αλλά ως εποπτεία, β) η παρουσία, όχι ως υπόδειξη αλλά ως απόδειξη, γ) η έκθεση, όχι ως μια ιδιαίτερη παράθεση ή σύνθεση αλλά ως μάθηση, δ) η ίδια η τάξη του, όχι ως συγκεκριμένη, κατασκευασμένη διάταξη αλλά ως ανασύνταξη του πραγματικού, ως η ίδια η αλήθεια».

Ανατρέχοντας στην ιστορική εξέλιξη του θεσμού, το μουσείο με βάση τον τρόπο κατά τον οποίο αναπτύχθηκε και διαμορφώθηκε, χρησιμοποιήθηκε ως χώρος εκπαίδευσης, ως χώρος ανάδειξης και ενίσχυσης της εθνικής ταυτότητας, ως σύμβολο εθνικής δόξας και ως θεματοφύλακας των εθνικών παραδόσεων. Οι αλλαγές που έχουν διαμορφωθεί και στον ορισμό αναδεικνύουν την πρόθεση, το όραμα και την αποστολή του μουσείου καθώς εστιάζουν στην υπηρετήση και στην ανάπτυξη της κοινωνίας μέσω της εκπαίδευσης (Rentschler 1994:347). Ο 20ος αιώνας στην ιστορία του μουσείου, θεωρείται σημαντικός καθώς η ίδρυση όλο και περισσότερων νέων μουσείων με μεγάλη ποικιλία γνωστικών αντικειμένων, τόσο στην Ευρώπη όσο και στην Αμερική (Ορφανίδη 2003:12), καθώς και η αλλαγή της φιλοσοφίας της μουσειακής εμπειρίας, διεύρυναν την έννοια του (Κανάρη 2008:10). Επιπλέον, οι εκπαιδευτικές θεωρίες, που αναπτύχθηκαν στις αρχές του αιώνα από τον Dewey, τη Montessori και η έρευνα του Piaget σχετικά με τη γνώση, υποστήριξαν την ενεργητική κατάκτηση της γνώσης και διαμόρφωσαν σε μεγάλο βαθμό τον εκπαιδευτικό ρόλο των μουσείων (Ρωκ-Μελά-Ρόκου 2012:2). Η νέα αντίληψη που επικρατεί χαρακτηρίζεται ως ανθρωποκεντρική και εστιάζει όχι πλέον στα εκθέματα αλλά στον επισκέπτη θεατή, γεγονός που θεμελιώνει την κοινωνική και εκπαιδευτική αποστολή του μουσείου. Το 1951 η UNESCO και το ICOM συνεργάστηκαν για μια από κοινού προσπάθεια θεσμοθέτησης των μουσειακών δραστηριοτήτων και κυρίως του εκπαιδευτικού τους ρόλου, η οποία ονομάστηκε «Σταυροφορία για τα μουσεία» (Ζάχου-Καλκούνου :1). Ο εκπαιδευτικός ρόλος των μουσείων αναγνωρίστηκε και υποστηρίχθηκε έπειτα από έρευνες που ξεκίνησαν το 1969 , οι οποίες ανέδειξαν τη σημαντικότητα της ανάπτυξης της μουσειακής εκπαίδευσης και της καθιέρωσης της ως

η κύρια λειτουργία των μουσείων (Black 2009:159). Πέντε από αυτές της έρευνες που διεξήχθησαν ήταν οι πιο ουσιαστικές και σημαντικές. Η Αμερικανική Ένωση Μουσείων (AAM), μετά τη διεξαγωγή των ερευνών, τόνισε πως ο εκπαιδευτικός ρόλος πρέπει να είναι «κεντρικός σε όλες τις δραστηριότητες των μουσείων», ενώ η Βρετανική Κυβέρνηση αναγνώρισε επίσημα πως «η εκπαίδευση είναι αναπόσπαστο στοιχείο του ρόλου των μουσείων» (Black 2009:159-160). Ο θεσμός του μουσείου, όπως προκύπτει από τις εκθέσεις που έχουν δημοσιοποιηθεί αποτελεί έναν σημαντικό και δυναμικό φορέα εκπαίδευσης, ο οποίος δρα σε ένα μαθησιακό περιβάλλον.

Ο θεσμός του μουσείου αποτελεί ένα από τα βασικά κοινωνικά πεδία μάθησης (Μούλιου 2014:3) καθώς καλείται να εμπλακεί ενεργά στην αγωγή και εκπαίδευση του πληθυσμού. Τα εκθέματα, και γενικότερα η έκθεση, αποτελούν σημαντικό εργαλείο καθώς μέσω αυτών το μουσείο επικοινωνεί με το κοινό και επιτυγχάνεται η μετάδοση και η διάδοση της γνώσης (Desvallees & Mairesse 2014:44). Το μουσείο, λόγω της άμεσης επαφής που έχει το κοινό με τη γνώση μέσω των μουσειακών αντικειμένων, επιτυγχάνει υψηλότερα επίπεδα κατανόησης και εμπέδωσης των σχολικών γνώσεων. Οι μαθησιακές ανάγκες δεν μπορούν να καλυφθούν επαρκώς από το εκάστοτε εκπαιδευτικό σύστημα, γεγονός που καθιστά τον ρόλο του μουσείου ακόμα πιο σημαντικό και αναγκαίο για την αυτονόμηση του ατόμου. Η ανάπτυξη της κριτικής ικανότητας του ατόμου ενδυναμώνεται μέσω της μουσειακής εμπειρίας. Επιπλέον συμβάλλει στην καλλιέργεια της αισθητικής αγωγής, αναπτύσσει συναισθήματα και σχέσεις μεταξύ ανθρώπων, αλλά και μεταξύ ανθρώπων και αντικειμένων, και τέλος εκφράζει δημιουργικές ιδέες (Μούλιου 2014:1). Η εκπαιδευτική διαδικασία κυριαρχεί στον στρατηγικό σχεδιασμό των μουσείων και οι στόχοι αυτής είναι η αύξηση της γνώσης και της κατανόησης, η ανάπτυξη των δεξιοτήτων, η αλλαγή νοοτροπίας και αξιών του κοινωνικού συνόλου, η ευχαρίστηση, η έμπνευση, η δημιουργικότητα, η δράση, η συμπεριφορά και η πρόοδος (Black 2009:192, Αλμαλιώτη 2007:5-6). Αυτή η διαδικασία αναπτύσσεται και ολοκληρώνεται μέσω των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων και των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, για τα οποία θα μιλήσουμε σε επόμενο υποκεφάλαιο, όπου βάση αυτών αποτελεί η φιλοσοφία της διαβίου μάθησης.

2.4.1 Εκπαιδευτικά Προγράμματα

Το μουσείο, κατά τον ορισμό του, είναι ένα ίδρυμα που στοχεύει στην εκπαίδευση, στη μελέτη και στην ψυχαγωγία. Η παρουσία του στη σύγχρονη κοινωνία δεν εξυπηρετεί

μόνο σκοπούς έρευνας, συντήρησης, συλλογής, προβολής και έκθεσης της υλικής και άυλης κληρονομιάς, αλλά ο ρόλος του διευρύνεται σε εκπαιδευτικό, επιστημονικό και ψυχαγωγικό επίπεδο (Νάκου 2001:126). Τα μουσεία προσπαθούν να ανταπεξέλθουν στις κοινωνικές, πολιτικές, τεχνολογικές και οικονομικές προκλήσεις της σύγχρονης εποχής, ενώ παράλληλα δέχονται πιέσεις ώστε να επαναπροσδιορίσουν τον εκπαιδευτικό και κοινωνικό τους ρόλο (Μούλιου 2014:3). Η Αμερικάνικη Ένωση Μουσείων (AAM) και το ICOM έχουν δώσει έμφαση στο δημόσιο χαρακτήρα των μουσείων, και ακόμα παραπέρα, στο ότι μπορούν να παίξουν σημαντικό ρόλο σε κοινωνικές αλλαγές (Weil 2007:34). Η εκπαίδευση, στον χώρο των μουσείων, είναι η κινητήρια δύναμη μέσω της οποίας το άτομο αφομοιώνει τη γνώση, αναπτύσσει νέα αισθητήρια και αποκτά νέες εμπειρίες (Desvallees & Mairesse 2014:51). Καθώς το ενδιαφέρον μετατοπίστηκε από την αξία του ίδιου του αντικειμένου, στην αξία της πληροφορίας που μεταφέρει το πολιτιστικό αντικείμενο (Sylaiou, Liarokapis, Kotsakis, Patias 2009:520, Δασκαλοπούλου & Μπούνια 2008:30), τα μουσεία επιθυμούν να γίνουν από απλός μεταδότης πληροφορίας σε παραγωγό γνώσης και να μετατρέψουν τον παθητικό αποδέκτη σε ενεργό επισκέπτη (Φουρλίγκα, Γαβριηλίδου & Βεροπουλίδου 2004:5), ενώ παράλληλα προσπαθούν να κάνουν την μετάδοση της μουσειακής πληροφορίας πιο εύκολη, πιο ελκυστική και προσιτή για το ευρύ κοινό (Δασκαλοπούλου & Μπούνια 2008:30).

Ο όρος εκπαιδευτικά προγράμματα αναφέρεται στην οργανωμένη εκπαιδευτική διαδικασία που εφαρμόζεται σε μουσειακούς χώρους (ή σε άλλους πολιτισμικούς θεσμούς), απευθύνεται σε άτομα της ίδιας ομάδας με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, αναπτύσσεται σταδιακά και χρησιμοποιεί δραστηριότητες και μεθόδους για να επιτύχει την αποστολή του (Νικονάνου 2015:51, Παπαϊωάννου & Στεργιάκη 2013:48, Φουρλίγκα, Γαβριηλίδου & Βεροπουλίδου 2004:6). Στόχος και αποστολή των εκπαιδευτικών προγραμμάτων είναι να συσχετιστούν διαλογικά με το κοινό ώστε να ανακαλύψουν τα νοήματα που μεταδίδουν τα μουσειακά εκθέματα ,να αναπτύξουν την πνευματική και συναισθηματική τους αντίληψη και να προωθήσουν τις δεξιότητες και τη δημιουργικότητα τους (Νικονάνου 2015:52, Γκότσης 2002:20, Ορφανίδη 2003:45). Ο σχεδιασμός και η υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων συνδυάζει θεωρία και πράξη και βασίζεται στη γενική παραδοχή πως τα μουσεία δεν αποτελούν ένα αμερόληπτο διδακτικό μηχανισμό μετάδοσης πληροφοριών (Γκότσης & Βοσνίδης 2010-2011:64). Επίσης, αυτού του είδους οι μουσειακές δράσεις, χαρακτηρίζονται ως ζωντανές επικοινωνιακές διαδικασίες, μέσω των οποίων δίνεται η δυνατότητα προσέγγισης των

πολιτισμικών αγαθών και χώρων, καθώς το κοινό συμμετέχει ενεργητικά σε δραστηριότητες εργαστηριακής εμπλοκής (Ράπτου 2006:3) αξιοποιώντας τις εμπειρίες, τα ενδιαφέροντα και τις ικανότητες του (Γκότσης & Βοσνίδης 2010-2011:64).

Πολλά μουσεία ανεπτυγμένων χωρών, όπου εφαρμόζουν εδώ και πολλά χρόνια εντατικά επικοινωνιακή στρατηγική προσέλευσης κοινού και στοχεύουν κυρίως στο σχολικό κοινό, έχουν χαράξει μια ευέλικτη εκπαιδευτική πολιτική που προσανατολίζεται σε τρεις κατευθύνσεις: α) στην κατάλληλη διαμόρφωση του μουσειακού χώρου, ώστε να εξυπηρετεί παιδευτικές λειτουργίες, β) στη σύνδεση των μουσειοπαιδαγωγικών δραστηριοτήτων με το Εθνικό Αναλυτικό Πρόγραμμα, και γ) στην υποστήριξη του κλάδου των εκπαιδευτικών με ποικίλα εκπαιδευτικά προγράμματα ενημέρωσης και μουσειοπαιδαγωγικής κατάρτισης (Στεφάνου 2010:122). Τα μουσεία αυτά διαθέτουν εκπαιδευτικά τμήματα που αναλαμβάνουν τον σχεδιασμό οργανωμένων επισκέψεων και δραστηριοτήτων, ενώ ενσωματώνουν παιδαγωγικές πρακτικές που υποστηρίζουν σχολικούς στόχους και νέες διδακτικές προσεγγίσεις (Στεφάνου 2010:122).

Στη χώρα μας, αν και η πρώτη προσέγγιση της εκπαιδευτικής δραστηριότητας στον μουσειακό χώρο πραγματοποιήθηκε το 1954 με τη διοργάνωση του σεμιναρίου του Ελληνικού Τμήματος του ICOM με τίτλο «Ο ρόλος των μουσείων στην εκπαίδευση» στην Αθήνα (Ζάχου-Καλκούνου :1), καθυστέρησε η καθιέρωση του θεσμού των εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Από τα τέλη της δεκαετίας του '80 και μετά ο προσανατολισμός της εκπαιδευτικής πολιτικής στράφηκε προς την ευρύτερη πολιτιστική διάσταση μέσα από πρωτοβουλίες διεθνών Επιτροπών. Το Ελληνικό Τμήμα του ICOM συγκρότησε το 1986 Ομάδα Εργασίας για τις Εκπαιδευτικές Δράσεις στα Μουσεία (CECA)⁵, ενώ ορόσημο αποτελεί το συνέδριο που διοργανώθηκε στο Ναύπλιο το 1988 από την ίδια Ομάδα, με θέμα «Εκπαιδευτική και Πολιτιστική Δράση των Μουσείων» (Ζάχου-Καλκούνου :2, Στεφάνου 2010:122-123). Αμέσως μετά, στις εκδηλώσεις της Δεκαετίας για την Πολιτιστική Ανάπτυξη της UNESCO, αποφασίστηκε η οργάνωση σεμιναρίων με θέμα «Μουσείο-Σχολείο» όπου σε συνεργασία του ICOM-CECA με το Υπουργείο Παιδείας και το Υπουργείο Πολιτισμού πραγματοποιήθηκε σε διάφορους νομούς της χώρας μέχρι το 2002, πρόγραμμα το οποίο συνέβαλε σημαντικά στη σύνδεση της εκπαίδευσης με τον πολιτισμό (Ζάχου-Καλκούνου :2-3)⁶. Το 1994 αποφασίστηκε ο

⁵ <http://network.icom.museum/icom-greece/>

⁶ <http://network.icom.museum/icom-greece/>

σχεδιασμός και η εφαρμογή του προγράμματος «Μελίνα: Εκπαίδευση και Πολιτισμός», σε συνεργασία του Υπουργείου Πολιτισμού, του Υπουργείου Παιδείας και της Γενικής Γραμματείας Λαϊκής Επιμόρφωσης, με στόχο την ενίσχυση της εθνικής ταυτότητας, την επαφή των παιδιών με την Τέχνη μέσα από την εκπαίδευση, καθώς και την ανάπτυξη της καλλιτεχνικής δημιουργίας και έκφρασης (Στεφάνου 2010:122-123, Βότσου 2014:39). Επιπλέον στους γενικούς σκοπούς και στόχους περιλαμβάνονταν η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, η παραγωγή ειδικού διδακτικού υλικού, η ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης, η δημιουργία πολιτιστικού αρχείου στα σχολεία, η οργάνωση επισκέψεων σχολείων σε πολιτιστικούς χώρους, κ.α. (Βότσου 2014:39-40). Το πρόγραμμα, σε πειραματική εφαρμογή, διήρκεσε έξι χρόνια, από το 1995 έως το 2001 και εφαρμόστηκε σε 94 σχολεία σε Ελλάδα και Κύπρο, ενώ εφαρμόστηκε σε μερικούς ακόμα νομούς το σχολικό έτος 2002-2003 (Βότσου 2014:62).

Στις μέρες μας, τα μουσεία στη χώρα μας, αντιμετωπίζοντας τις νέες προκλήσεις της εποχής, δημιουργούν εκπαιδευτικά τμήματα, τα οποία στοχεύουν στην ανάπτυξη της εκπαιδευτικών και ψυχαγωγικών λειτουργιών τους, καθώς και στον εμπλουτισμό αυτών των λειτουργιών με την εφαρμογή εκπαιδευτικών προγραμμάτων, την παραγωγή ενημερωτικού υλικού και τη διοργάνωση επιμορφωτικών σεμιναρίων για εκπαιδευτικούς. Η εφαρμογή της μουσειοπαιδαγωγικής και των εργαλείων της στους χώρους πολιτισμού, όπως θα δούμε και στη συνέχεια, είναι πλέον απαραίτητη για επιτυχημένα εκπαιδευτικά προγράμματα, τα οποία αναδεικνύουν τον εκπαιδευτικό ρόλο του μουσείου.

2.4.2 Μουσειοπαιδαγωγική

Στην σύγχρονη εποχή, τα μουσεία έχουν αναθεωρήσει τον κοινωνικό και εκπαιδευτικό τους ρόλο με αποτέλεσμα τον συνεχή εμπλουτισμό της αποστολής τους και την εφαρμογή γόνιμης πολιτιστικής και παιδευτικής πολιτικής. Στόχος αυτών των τακτικών είναι: α) η ανανέωση τρόπων παρουσίασης των μουσειακών αντικειμένων και συλλογών και β) ο σχεδιασμός και η εφαρμογή γόνιμων εκπαιδευτικών προγραμμάτων για διαφορετικά είδη κοινωνικών ομάδων (Νάκου 2001:177). Η γενικότερη μελέτη και έρευνα πάνω στο πεδίο μάθησης σε μη τυπικά εκπαιδευτικά περιβάλλοντα σε συνδυασμό με το παράλληλο ενδιαφέρον του ευρύτερου κοινού και του επιστημονικού κλάδου της παιδαγωγικής για τα μουσεία προκάλεσε τη γέννηση ενός νέου επιστημονικού τομέα, της μουσειοπαιδαγωγικής (Νάκου 2001:177, Φιλίππουπολίτη 2015:27).

Η μουσειοπαιδαγωγική αναφέρεται ως μια εφαρμοσμένη παιδαγωγική με χώρο δράσης το μουσείο που έχει ως αντικείμενο την επιστημονική διερεύνηση και βελτίωση των όρων γόνιμης αξιοποίησης των μουσείων και ευρύτερα του υλικού πολιτισμού προς όφελος της κοινωνίας. Σκοπός της μουσειοπαιδαγωγικής είναι η «διαμόρφωση ενός επιστημονικού πλαισίου αρχών και προβληματισμού, με βάση το οποίο μπορεί να σχεδιάζεται και να ασκείται γόνιμη και κριτική εκπαιδευτική πολιτική σε μουσεία αλλά και στο ευρύτερο πολιτισμικό, κοινωνικό και φυσικό περιβάλλον προς όφελος όλης της κοινωνίας, όλων των κοινωνικών ομάδων και ιδιαίτερα των νέων» (Νάκου 2001:178). Σύμφωνα με τη μουσειοπαιδαγωγική η διαδικασία της μάθησης πραγματοποιείται κατά τη διάρκεια της ζωής του ατόμου, το οποίο επιλέγει ελεύθερα τον τρόπο με τον οποίο θα την εκλάβει, καθώς πρόκειται για μια προσωπική υπόθεση, και ολοκληρώνεται ακόμα και σε χώρους μη τυπικής εκπαίδευσης. Η έννοια της μη τυπικής μάθησης συμπεριλαμβάνει όλα εκείνα τα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα εκτός του σχολείου, τα οποία είναι οργανωμένα, αυτόνομα και προσφέρουν μέσω των δραστηριοτήτων τους ευκαιρίες για μάθηση (Φιλιππουπολίτη 2015:27-28).

Οι σύγχρονες μουσειοπαιδαγωγικές αντιλήψεις ακολουθούν τις τάσεις της σύγχρονης παιδαγωγικής, οι οποίες θεωρούν ξεπερασμένες τις παγιωμένες, παραδοσιακές παιδαγωγικές και εκπαιδευτικές θέσεις, ενώ παράλληλα ανοίγουν νέους δρόμους έρευνας και μελέτης των θεσμών τυπικής και μη τυπικής εκπαίδευσης, καθώς και όλων των παραμέτρων αυτών (Νάκου 2001:178). Η σχέση μεταξύ μουσειοπαιδαγωγικής και παιδαγωγικής χαρακτηρίζεται από αλληλεξάρτηση, καθώς η πρώτη χρησιμοποιεί τη δεύτερη ως πυρήνα τάσεων και στοχασμών αλλά παράλληλα η δεύτερη προωθείται από την εξέλιξη της πρώτης. Όπως τονίζει η Νάκου (2001:184) υπάρχει διαφοροποίηση μεταξύ της σύγχρονης παιδαγωγικής, της παραδοσιακής και της μεταμοντέρνας, διαφορά που έγκειται κυρίως στον επιστημονικό, κριτικό και ερευνητικό χαρακτήρα της πρώτης.

Κατά τη σύγχρονη παιδαγωγική η μάθηση αναγνωρίζεται ως μια δραστηριότητα νοητική, ψυχική και πρακτική, ως μια εξατομικευμένη, ευεργετική προσπάθεια ερμηνείας της πραγματικότητας, η οποία είναι πολυσύνθετη καθώς στηρίζεται σε δυο πολυδιάστατους παράγοντες, στο άτομο (υποκείμενο) και στη γνώση. Το υποκείμενο έχει συγκροτηθεί μέσα στο κοινωνικό, πολιτισμικό και οικονομικό του περιβάλλον

επηρεασμένο από τις ψυχικές διανοητικές και σωματικές ιδιαιτερότητες του και η γνώση που θεωρείται «μια από τις εκφάνσεις του πολιτισμικού κεφαλαίου που δεν μεταβιβάζεται» (Νάκου 2001:185) έχει δομηθεί κατά τη μαθησιακή διαδικασία. Αντίθετα, η παραδοσιακή παιδαγωγική καλλιεργεί τη μετάδοση αντικειμενικής γνώσης, χωρίς να λαμβάνει υπόψη ούτε τη δομή αυτής της γνώσης, ούτε την πολυμορφία του υποκειμένου και των ιδιαιτεροτήτων του. Θεωρείται δηλαδή, πως η γνώση είναι ένα ετοιμοπαράδοτο αγαθό, ανεπηρέαστο από τις εμπειρίες του κάθε ατόμου (Νάκου 2001:188). Από την άλλη πλευρά, οι μεταμοντέρνες παιδαγωγικές αντιλήψεις υποστηρίζουν ότι υπάρχουν διαφορετικές εικόνες της πραγματικότητας και επηρεάζονται από τις ιδεολογικές θέσεις του υποκειμένου. Η γνώση είναι μια «ιδεολογικά συγκροτημένη ρητορική διαδικασία με την οποία τα άτομα συγκροτούνται ως υποκείμενα και κατασκευάζουν αντίστοιχες εικόνες της αποδομημένης πραγματικότητας» (Νάκου 2001:188).

2.4.3 Εκπαιδευτικές Θεωρίες

Στα πλαίσια των μουσειακών εκπαιδευτικών προγραμμάτων, ο σύγχρονος μουσειοπαιδαγωγός θα πρέπει να είναι καταρτισμένος στις επιστημολογικές αντιλήψεις παιδαγωγικής ως προς τη γνώση, τη μάθηση και τη διδασκαλία, για μια επιτυχημένη οργάνωση και εφαρμογή εκπαιδευτικών δράσεων. Ο σχεδιασμός των εκπαιδευτικών προγραμμάτων στο σύγχρονο μουσείο βασίζεται στις εκπαιδευτικές θεωρίες, οι οποίες χωρίζονται σε κατηγορίες. Σύμφωνα με την ανάλυση του Heijn οι εκπαιδευτικές θεωρίες κατηγοριοποιούνται βάσει δυο εκ διαμέτρου αντίθετων θέσεων: α) των θεωριών γνώσης (επιστημολογίες), όπου υποστηρίζεται ότι η μάθηση βασίζεται στη συσσώρευση αντικειμενικών γνώσεων και β) των θεωριών μάθησης, όπου υποστηρίζεται ότι η μάθηση δομείται με την ενεργό συμμετοχή των ατόμων (Νάκου 2001:189, Φιλιππουπολίτη 2015:28-29).

Οι εκπαιδευτικές θεωρίες, που βασίζονται στις θεωρίες της γνώσης, διακρίνονται σε δύο είδη προσεγγίσεων. Στη ρεαλιστική προσέγγιση της γνώσης το υποκείμενο μπορεί να κατακτήσει την αλήθεια, η οποία είναι αντικειμενική, μονοσήμαντη και δεν επηρεάζεται από την ιδεολογική του βάση. Κατά τον Black «το υποκείμενο οργανώνει τις γνώσεις του για τον κόσμο λογικά, ανεξάρτητα από τον εαυτό του, ανάλογα και με τη δομή του θέματος» (Black 2009:166, Φιλιππουπολίτη 2015:29). Στην ιδεαλιστική προσέγγιση της γνώσης το υποκείμενο κατασκευάζει την αλήθεια, η οποία είναι πολλαπλή και σύνθετη,

και «τα συμπεράσματα στα οποία φτάνουμε δεν έχουν αξία σύμφωνα με το αν συμμορφώνονται ή όχι με κάποια εξωτερικά πρότυπα αλήθειας, αλλά ανάλογα με το αν "έχουν νόημα" στο πλαίσιο της νοητικής πραγματικότητας του μαθητή» (Black 2009:166, Φιλιππουπολίτη 2015:29). Οι εκπαιδευτικές θεωρίες, που βασίζονται στις θεωρίες της μάθησης, διακρίνονται και αυτές, σε δύο είδη προσεγγίσεων. Στην παθητική προσέγγιση της μάθησης το υποκείμενο συσσωρεύει παθητικά πληροφορίες τις ταξινομεί και αυξάνεται βαθμιαία η γνώση του. «Ο επιμελητής "διδάσκει"» μεταδίδοντας «μικρά εύπεπτα κομμάτια» πληροφορίας και «οι επισκέπτες "μαθαίνουν"» απορροφώντας τα «με τον τρόπο που ο επιμελητής ήθελε». (Black 2009:67). Στην ενεργητική προσέγγιση της μάθησης το υποκείμενο αποκτά πληροφορίες, τις οποίες επεξεργάζεται με βάση τις πρότερες γνώσεις και εμπειρίες από το πολιτιστικό και κοινωνικό του περιβάλλον, και συμμετέχει ενεργά καθώς τροφοδοτείται η περιέργεια του (Black 2009:176-177, Φιλιππουπολίτη 2015:30). Ο Hein, ο οποίος επηρέασε σημαντικά τους μελετητές της μουσειοπαιδαγωγικής, διέκρινε τέσσερις διαφορετικούς τύπους μουσείων, έχοντας ως βάση την παραπάνω τετραμερή διάκριση των εκπαιδευτικών θεωριών, και σύνθεσε ένα σχήμα με άξονες τη γνώση και τη μάθηση για ευκολότερη κατανόηση. Οι τέσσερις διαφορετικοί τύποι μουσείων διακρίνονται ως εξής (Φιλιππουπολίτη 2015:30):

- Διδακτικό (ή συστηματικό) μουσείο (Systematic Museum)
- Συμπεριφορικό (ή κανονικό) μουσείο (Orderly Museum)
- Ανακαλυπτικό μουσείο (Discovery Museum)
- Κονστρουκτιβιστικό (ή εποικοδομητικό) μουσείο (Constructivist Museum).

Η εκπαιδευτική θεωρία του Διδακτισμού (Didacticism)

Η εκπαιδευτική θεωρία του διδακτισμού υποστηρίζει τη ρεαλιστική προσέγγιση της γνώσης και την παθητική προσέγγιση της μάθησης. Σύμφωνα με αυτήν, το υποκείμενο λαμβάνει πληροφορίες από τον επιμελητή, ο οποίος γίνεται το επίκεντρο, όπως ορίζεται από τις δασκαλοκεντρικές διδακτικές μεθόδους, και ακολουθεί μια γραμμική μαθησιακή διαδικασία κατά την οποία η γνώση είναι μονοδιάστατη και αδιαμφισβήτητη. Επίσης, δεν δίνεται σημασία στην ικανότητα αφομοίωσης της νέας γνώσης του εκπαιδευόμενου. Το διδακτικό μοντέλο αποτελεί κλασικό παράδειγμα, ακόμα και στη σύγχρονη εποχή, καθώς «ταιριάζει εύκολα στο θεσμικό πλαίσιο των περισσότερων μουσείων» (Black 2009:167, Φιλιππουπολίτη 2015:32) και είναι οργανωμένο ως ένα είδος διάλεξης που συνοδεύεται από εικόνες. Αυτό το μοντέλο μουσείου μπορεί να θεωρηθεί επιτυχημένο μόνο στην

περίπτωση που το κοινό του αποτελείται από άτομα με παρόμοια επίπεδα γνώσης, κατανόησης και ενδιαφέροντος (Black 2009:168).

Η εκπαιδευτική θεωρία του Συμπεριφορισμού (Behaviourism)

Η εκπαιδευτική θεωρία του συμπεριφορισμού υποστηρίζει την ιδεαλιστική προσέγγιση της γνώσης και την παθητική προσέγγιση της μάθησης. Σύμφωνα με αυτήν, το υποκείμενο κατασκευάζει τη γνώση η οποία μπορεί να έχει εναλλακτικές μορφές ενώ παράλληλα η μάθηση στηρίζεται στη διδασκαλία. Η διαδικασία μάθησης χαρακτηρίζεται από την επανάληψη χωρίς όμως να δίνεται ιδιαίτερη σημασία στις μαθησιακές ανάγκες και ιδιαιτερότητες του επισκέπτη. Επίσης, υποστηρίζει πως το κάθε ερέθισμα διδασκαλίας προκαλεί αντίστοιχη αντίδραση στον εκπαιδευόμενο, δίνοντας έτσι έμφαση στη διδακτική μέθοδο. Το κύριο εργαλείο που χρησιμοποιείται είναι η σύντομης διάρκειας γραπτή δοκιμασία, το τεστ, όπου οι σωστές απαντήσεις επιβραβεύονται, ενισχύοντας έτσι τη σχέση «ερέθισμα - αντίδραση» (Φιλιππουπολίτη 2015:32, Νάκου 2001:190) που έχει ο μουσειοπαιδαγωγός με τον συμμετέχοντα του εκπαιδευτικού προγράμματος.

Η εκπαιδευτική θεωρία της Ανακάλυψης (Discovery)

Η εκπαιδευτική θεωρία της ανακάλυψης υποστηρίζει τη ρεαλιστική προσέγγιση της γνώσης και την ενεργητική προσέγγιση της μάθησης. Σύμφωνα με αυτήν, το υποκείμενο μπορεί να κατακτήσει την αντικειμενική γνώση ενώ δρα μέσα σε μια ενεργητική διαδικασία που έχει τη μορφή πειραματισμού πάνω σε ένα θέμα, παίρνοντας έτσι, χαρακτήρα διαρκούς δοκιμασίας. Η δοκιμασία της ανακάλυψης λειτουργεί με τρόπο επαγωγικό καθώς δίνεται η δυνατότητα στον συμμετέχοντα να εξερευνήσει το μουσειακό χώρο, τα εκθέματα, να μελετήσει τις πινακίδες μέσα από μη γραμμικά μονοπάτια, πηγαίνοντας από το γενικό στο ειδικό (Φιλιππουπολίτη 2015:33). Στόχος της είναι το υποκείμενο να αναπτύξει διαισθητικές και νοητικές δεξιότητες, σημαντικές για τη δια βίου μάθηση, ώστε να κατανοήσει και να εφαρμόσει ιδέες οι οποίες να οδηγούν στα σωστά προκαθορισμένα συμπεράσματα που υπάρχουν ανεξάρτητα από εκείνον (Νάκου 2001:190, Black 2009:177).

Η εκπαιδευτική θεωρία του Κονστρουκτιβισμού (Constructivism)

Η εκπαιδευτική θεωρία του Κονστρουκτιβισμού υποστηρίζει την ιδεαλιστική προσέγγιση της γνώσης και την ενεργητική προσέγγιση της μάθησης. Σύμφωνα με αυτήν,

το υποκείμενο κατασκευάζει τη γνώση, η όποια δεν είναι μόνο μια και δρα ενεργητικά. Διαμορφώνει τη δική του αντίληψη του κόσμου αλληλοεπιδρώντας με το κοινωνικό και πολιτισμικό του περιβάλλον (Black 2009:178). Η ποιοτική εμπειρία και η πρότερη γνώση είναι βασικά δομικά στοιχεία της νέας ανακατασκευασμένης γνώσης (Φιλιππουπολίτη 2015:34). Στόχος αυτής της θεωρίας είναι η διευκόλυνση και ο εμπλουτισμός της μαθησιακής διαδικασίας και η καλλιέργεια δεξιοτήτων κριτικής ερμηνείας των νέων πληροφοριών υπολογίζοντας τις ιδιαιτερότητες των εκπαιδευόμενων (Νάκου 2001:191). Ο εκπαιδευτής έχει περιφερειακό ρόλο, με στόχο τη διευκόλυνση της μαθησιακής διαδικασίας, καθώς η παρουσίαση της έκθεσης είναι μη γραμμική (Φιλιππουπολίτη 2015:35). Τα εκπαιδευτικά προγράμματα που στηρίζονται στη θεωρία του εποικοδομισμού (δομισμού/κονστρουκτιβισμού) μπορεί να είναι πρότζεκτ καθώς δίνεται έμφαση στην προσωπική έρευνα και ερμηνεία, στην ομαδοσυνεργατική προσέγγιση και στη διεπιστημονικότητα (Φιλιππουπολίτη 2015:36).

Η θεωρητική ανάλυση και η πρακτική επεξεργασία των εκπαιδευτικών θεωριών και μεθόδων βασίζονται και σε άλλους ερευνητές, καθώς η προσέγγιση του υλικού και άυλου πολιτισμού είναι πολύπλευρη και πολυδιάστατη. Μεταξύ αυτών των ακραίων εκπαιδευτικών θεωριών, που έχει αναλύσει ο Hein, υπάρχουν και άλλες θεωρίες, οι οποίες δίνουν έμφαση στην ψυχολογία του υποκειμένου.

Η εκπαιδευτική θεωρία της πολλαπλής Νοημοσύνης.

Η εκπαιδευτική θεωρία της πολλαπλής νοημοσύνης, που ανέπτυξε ο Αμερικανός ψυχολόγος Howard Gardner, υποστηρίζει πως η ικανότητα του ατόμου να αντιλαμβάνεται τον κόσμο, δηλαδή η νοημοσύνη του, είναι πολυδιάστατη επιτυγχάνοντας μια πλουραλιστική προσέγγιση της πραγματικότητας με σκοπό την κατανόηση της (Φιλιππουπολίτη 2015:37, Νάκου 2001:207). Σύμφωνα με αυτήν όλα τα υποκείμενα διαθέτουν 8 διακριτά είδη νοημοσύνης και για τον λόγο αυτόν οι μουσειοπαιδαγωγοί προσπαθούν να σχεδιάζουν εκπαιδευτικά προγράμματα που να εξυπηρετούν ή να καλύπτουν κάθε μορφή νοημοσύνης (Φιλιππουπολίτη 2015:38). Τα είδη νοημοσύνης είναι τα εξής :

α) *γλωσσική ή λεκτική ή γλωσσολογική*: σχετίζεται με την ικανότητα επικοινωνίας μέσω γλώσσας.

β) *λογική-μαθηματική*: σχετίζεται με την ικανότητα κατανόησης και χρήσης αφηρημένων εννοιών.

- γ) *μουσική-ρυθμική*: σχετίζεται με την ικανότητα κατανόησης και διάκρισης μουσικών συνθέσεων και απόδοσης μουσικών έργων.
- δ) *οπτική-χωρική*: σχετίζεται με την ικανότητα κατανόησης χωρικών, σχηματικών και χρωματικών πληροφοριών.
- ε) *Κινησθητική ή σωματική-αισθησιοκινητική*: σχετίζεται με την ικανότητα χρήσης σώματος για έκφραση συναισθημάτων.
- στ) *ενδοπροσωπική ή ενδοατομική*: σχετίζεται με την ικανότητα αναγνώρισης ατομικών εσωτερικών ικανοτήτων και συναισθημάτων για μεταγνωστικό έλεγχο.
- ζ) *διαπροσωπική*: σχετίζεται με την ικανότητα κατανόησης της γλωσσικής και μη γλωσσικής διάθεσης των άλλων, προθέσεων και διαθέσεων.
- η) *Νατουραλιστική*: σχετίζεται με την ικανότητα αντίληψης του γεωφυσικού χώρου, διάκρισης ζώων και φυτών.

Η εκπαιδευτική θεωρία της «Ροής» ή της βέλτιστης εμπειρίας

Η εκπαιδευτική θεωρία της «ροής» που αναπτύχθηκε από τον Csikszentmihalyi, υποστηρίζει πως όταν το υποκείμενο εμπλακεί σε μια δημιουργική δραστηριότητα, είτε λόγω εξωτερικών κινήτρων (π.χ. ανταμοιβών), είτε λόγω εσωτερικών (π.χ. περιέργεια), θα αναπτύξει τέτοιο ενδιαφέρον που η εμπειρία θα τον παρασύρει, όπως και θα έκανε και η ροή ενός δυνατού ρεύματος. Το άτομο, λοιπόν, θα βρεθεί σε μια «κατάσταση ροής», η οποία χαρακτηρίζεται από πνευματική ευφορία και συγκέντρωση, ενώ ο χρόνος και η κόπωση δεν επηρεάζουν την ψυχαγωγία του. Το ενδιαφέρον του εκπαιδευόμενου θα πρέπει να ανανεώνεται συνεχώς και οι προκλήσεις που θα έχει να αντιμετωπίσει να είναι διανοητικά ισότιμες του, ώστε να υπάρχουν διαρκώς οι κατάλληλες συνθήκες για μια αποτελεσματική διαδικασία μάθησης (Φιλιππουπολίτη 2015:38).

2.4.4 Μουσειοπαιδαγωγικές μέθοδοι

Στη σύγχρονη εποχή, η μουσειακή μάθηση έχει διευρύνει τις δραστηριότητες της παρέχοντας στο κοινωνικό σύνολο ψυχαγωγία, δημιουργικότητα, δεξιότητες και αξίες, οι οποίες το αναπτύσσουν και το εξελίσσουν (Νικονάνου 2015:51). Ο κλάδος της μουσειοπαιδαγωγικής χρησιμοποιεί ως εργαλεία, για την εφαρμογή εκπαιδευτικών προγραμμάτων, τις εκπαιδευτικές θεωρίες και τις μουσειοπαιδαγωγικές μεθόδους. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα, τα οποία θα αναλύσουμε παρακάτω, πραγματοποιούνται σε μουσειακούς χώρους και υποστηρίζονται από ειδικευμένο προσωπικό μουσείου, στοχεύοντας σε μια επιτυχημένη μουσειακή εμπειρία. Μια μουσειοπαιδαγωγική μέθοδος

είναι αποτελεσματική όταν τα μέσα που χρησιμοποιεί κερδίζουν το ενδιαφέρον του κοινού, παρέχουν κίνητρα για περαιτέρω μάθηση, αναπτύσσουν νέες δεξιότητες, ψυχαγωγούν και εμπνέουν. Η επιλογή και εφαρμογή μεθόδων εξαρτάται από τέσσερις διαφορετικούς παράγοντες: α) την ομάδα στόχου (χαρακτηριστικά ομάδας, συνθήκες επίσκεψης, αριθμός ατόμων), β) τον χώρο υλοποίησης (σκηνοθεσία έκθεσης, δυνατότητα κίνησης, προσέγγιση εκθεμάτων), γ) την εκπαιδευτική στοχοθεσία (δυνατότητα ατομικών αποφάσεων για διαμόρφωση μαθησιακής διαδικασίας, χωρίς προϋπόθεση ιδιαιτέρων γνώσεων) και δ) την επικοινωνιακή διάσταση (αλληλεπίδραση, ενεργητική συμμετοχή και επικοινωνία). Ακολουθούν οι τέσσερις μουσειοπαιδαγωγικές μέθοδοι, όπως τις έχει αναλύσει η Νικονάνου (2015:51-85).

Μέθοδος αφήγησης

Σύμφωνα με τη μέθοδο της αφήγησης (Νικονάνου 2015:53-57) η στάση του επισκέπτη είναι παθητική. Η αλληλεπίδραση του κοινού με τον εμπυχωτή είναι περιορισμένη, ενώ δεν υπάρχει δυνατότητα αλληλεπίδρασης μεταξύ των επισκεπτών. Η προσωπική έκφραση και παρέμβαση στο σενάριο δεν προβλέπονται. Η μέθοδος της αφήγησης μπορεί να απευθύνεται σε διαφορετικές ομάδες στόχου, ενώ δεν περιορίζεται χωρικά. Η μέθοδος της αφήγησης εφαρμόζεται και σε άλλα είδη δραστηριοτήτων: **Ξενάγηση:** ο επισκέπτης λαμβάνει παθητικά τις πληροφορίες από τον εμπυχωτή χωρίς τη δυνατότητα αλληλεπίδρασης και διαδραστικότητας. Η επικοινωνία ανάμεσα στον εμπυχωτή και στο κοινό είναι ασύμμετρη, καθώς ο πρώτος δεν ενδιαφέρεται για τις προτιμήσεις και τις προσδοκίες του δεύτερου. Παράλληλα, το κοινό για να μπορέσει να ακολουθήσει το νόημα, πρέπει να είναι επικεντρωμένο στις πληροφορίες που μεταδίδει ο εμπυχωτής μέσω της αφήγησης. Η ξενάγηση προσφέρεται σε κοινό, το οποίο είναι οργανωμένο σε ομάδες κάθε ηλικίας. Η συγκεκριμένη δραστηριότητα ενδείκνυται για ταυτόχρονη επίσκεψη μεγάλων ομάδων κοινού με σύντομο διαθέσιμο χρόνο. Για έναν επιτυχημένο σχεδιασμό ξενάγησης θα πρέπει να ληφθούν υπόψη τα χαρακτηριστικά της ομάδας στόχου. Επίσης, θα πρέπει να διαμορφωθεί ένα εκπαιδευτικό σκεπτικό μέσω του οποίου θα επιτευχθούν οι στόχοι της ξενάγησης που έχουν καθοριστεί. Τέλος, η προετοιμασία, η επικοινωνιακή ικανότητα και γενικότερα η συνολική παρουσία του εμπυχωτή επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό την επιτυχία της συγκεκριμένης μουσειακής εκπαιδευτικής δραστηριότητας. **Διήγηση ιστοριών:** Δεν προϋποθέτουν την κίνηση των επισκεπτών στους εκθεσιακούς χώρους, αλλά είναι σημαντική η ύπαρξη καθισμάτων για μεγαλύτερη αφοσίωση στην ακρόαση. Η διήγηση ιστοριών ή παραμυθιών συνήθως

συνδέεται άμεσα με τις θεματικές του μουσείου, αλλά μπορεί να εφαρμοστεί επίσης, σε επετειακές αφορμές για την προσέλκυση νέων ομάδων κοινού και για την διερεύνηση των μουσειακών θεματικών που στοχεύουν στην ενδυνάμωση του κοινωνικού ρόλου του μουσείου. Η δραστηριότητα της διήγησης ιστοριών απευθύνεται κυρίως σε παιδιά, ομάδες μαθητών, οικογένειες και πιο σπάνια σε ενήλικες. Για μια αποτελεσματική διήγηση, όπου στόχος είναι η συναισθηματική εμπλοκή των επισκεπτών, απαιτείται συνδυασμός λόγου, κίνησης και ρυθμού. Η διήγηση ιστοριών εφαρμόζεται σε 3 κατηγορίες δράσεων: α) *διήγηση ιστοριών ως γεγονός*, όπου χρησιμοποιούνται κυρίως υπαρκτές ιστορίες (ή παραμύθια), έμμεσα συσχετιζόμενες με τις θεματικές του μουσείου που στοχεύουν είτε στην ψυχαγωγία του κοινού, είτε στην ευαισθητοποίηση του για κοινωνικά θέματα αιχμής, β) *διήγηση ιστοριών σε εκπαιδευτικά προγράμματα*, όπου αξιοποιείται ως ένα στάδιο της διαδικασίας με κεντρικό ή περιφερειακό ρόλο, άμεσα συσχετιζόμενη με τις μουσειακές θεματικές, που στοχεύει στην πληροφόρηση και στην εμπύχωση του κοινού να συμμετέχει και σε άλλες μουσειακές εκπαιδευτικές δραστηριότητες, γ) *διήγηση ιστοριών ως εκπαιδευτικά προγράμματα*, όπου οι ιστορίες δημιουργούνται ειδικά για τον σχεδιασμό του προγράμματος ενώ απαιτείται η λειτουργική ένταξη των εκθεμάτων μέσα σ αυτή καθώς και η πραγματοποίηση της μέσα στους εκθεσιακούς χώρους.

Μαιευτική μέθοδος

Σύμφωνα με τη μαιευτική μέθοδο ή αλλιώς κατευθυνόμενη συζήτηση (Νικονάνου 2015:57-64), η οποία είναι η πιο χαρακτηριστική μουσειοπαιδαγωγική μέθοδος, ο συνδυασμός διαλόγου και παραδοσιακής ξενάγησης αναδεικνύει την επικοινωνιακή διάσταση των εκθεμάτων και την ενεργητική προσέγγιση τους από τους επισκέπτες. Επίσης, προσφέρεται η δυνατότητα αλληλεπίδρασης μεταξύ εμπυχωτή και κοινού. Η μέθοδος της μαιευτικής εφαρμόζεται και σε άλλα είδη δραστηριοτήτων: **Εκπαιδευτικές ξεναγήσεις**: ο επισκέπτης μπορεί να έχει είτε παθητική στάση, είτε να συμμετέχει ενεργητικά. Στόχος της είναι, εκτός από τη μετάδοση πληροφοριών, η συναισθηματική εμπλοκή του επισκέπτη. Μέσω της προσέγγισης των μουσειακών εκθεμάτων αναπτύσσεται η επικοινωνία, όπου το κοινό μπορεί να εκφράσει τις απόψεις και τα ερωτήματα του στον εμπυχωτή, γεγονός που βοηθά στην εξέλιξη της συζήτησης. **Συζητήσεις**: κεντρικό ρόλο, ώστε να αναπτυχθεί και να εξελιχθεί η εκπαιδευτική διαδικασία, έχουν οι επισκέπτες. Η συγκεκριμένη δραστηριότητα επικεντρώνονται πρωτίστως στα ενδιαφέροντα της ομάδας και στην ενεργοποίηση της και έπειτα στη

μετάδοση πληροφοριών. Η επιτυχία και η αποτελεσματικότητα της στηρίζεται κυρίως στον εμπυχωτή και στην ικανότητα του να επικοινωνεί με τους επισκέπτες, καθώς και να διατηρεί το ενδιαφέρον τους. **Επιδείξεις ειδικών:** για τον σχεδιασμό των επιδείξεων χρησιμοποιούνται στοιχεία από τη μέθοδο της μαιευτικής αλλά και της αφήγησης. Οι δραστηριότητες αυτές έχουν ως στόχο την κατανόηση των διαδικασιών κατασκευής των εκθεμάτων, μια διαδικασία που παρουσιάζεται από το εξειδικευμένο προσωπικό του μουσείου ή από εξωτερικούς συνεργάτες.

Ανακαλυπτική μέθοδος

Σύμφωνα με την ανακαλυπτική μέθοδο (Νικονάνου 2015:64-67) οι επισκέπτες συμμετέχουν σε μια ενεργητική μαθησιακή διαδικασία, κατά την οποία έρχονται σε επαφή με τα μουσειακά αντικείμενα (αυθεντικά αντίγραφα, ερμηνευτικά βοηθήματα). Η απασχόληση εμπυχωτών δεν είναι απαραίτητη, καθώς ενθαρρύνεται η αυτόβουλη ανακάλυψη των μουσειακών περιεχομένων από τους επισκέπτες και η μεταξύ τους συνεργασία, ενώ στόχος της αποτελεί η προώθηση και ενδυνάμωση αυτής της ενεργητικής στάσης. Η μέθοδος της ανακάλυψης λειτουργεί κυρίως σε παιχνίδια εξερεύνησης τα οποία αποτελούν πολλές φορές στάδιο εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Τέλος, η εκπαιδευτική διαδικασία της εξερεύνησης εφαρμόζεται είτε στους εκθεσιακούς χώρους, στους οποίους έχουν γίνει μικρές ή μεγάλες αναπροσαρμογές, είτε σε ειδικές διαμορφωμένες αίθουσες ανακάλυψης (discovery rooms).

Βιωματικές - δημιουργικές μέθοδοι

Σύμφωνα με τις βιωματικές - δημιουργικές μεθόδους (Νικονάνου 2015:67-76) ο επισκέπτης, ο οποίος συμμετέχει ενεργά, εξελίσσεται σε συνδιαμορφωτή της ερμηνείας και της παραγωγής νοημάτων. Η μέθοδος αυτή βασίζεται στην εμπειρία και στην δημιουργική έκφραση (αυτοπραγμάτωση). Τα εκθέματα προσεγγίζονται με βάση την εμπειρία ενώ το υποκείμενο μπαίνει σε μια κατάσταση αυτογνωσίας, μέσα στην οποία του δίνεται η δυνατότητα να γνωρίσει και να εξασκήσει τις δεξιότητες του και επιπλέον, να αναπτύξει τη δημιουργική του έκφραση. Οι βιωματικές - δημιουργικές μέθοδοι περιλαμβάνουν τέσσερα είδη δραστηριοτήτων: **Υλικές αισθητικές δραστηριότητες:** για την εφαρμογή τους ο επισκέπτης, ο οποίος έχει επηρεαστεί από τη μουσειακή εμπειρία και τα μουσειακή εκθέματα, έχει την ευκαιρία να χρησιμοποιήσει τις αισθήσεις του ώστε να εκφραστεί δημιουργικά Διαδικασίες οι οποίες πραγματοποιούνται κυρίως μέσα σε ειδικούς χώρους. Οι δραστηριότητες αυτές ενθαρρύνουν το κοινό να

χρησιμοποιήσει και να αναπτύξει τη δημιουργική του φαντασία. **Δραστηριότητες παραστατικών τεχνών: μουσειακό θέατρο, χορός, μουσική:** Πραγματοποιούνται είτε από επαγγελματίες (εξωτερικούς συνεργάτες), είτε από επισκέπτες, οι οποίοι παίρνουν τον ρόλο του εμπυχωτή. Ανάλογα με τον εκπαιδευτικό σχεδιασμό το κοινό μπορεί να αναλάβει τον ρόλο του πρωταγωνιστή. **Δραστηριότητες γραμματισμού: δημιουργική γραφή:** στόχος της αποτελεί η καλλιέργεια της δημιουργικής προσωπικής έκφρασης και εμπειρίας, η εξάσκηση σε τεχνικές και η απόκτηση νέας γνώσης. Έχοντας ως έναυσμα τα μουσειακά εκθέματα οι επισκέπτες μπορούν να συγγράψουν ένα αφήγημα ή ένα σενάριο που σχετίζεται με τα αντικείμενα. Η δραστηριότητα δημιουργικής γραφής εντάσσεται ως στάδιο ενός εκπαιδευτικού προγράμματος. **Μουσειακές δραστηριότητες ως εκπαιδευτικές δραστηριότητες:** στόχος της συγκεκριμένης διαδικασίας αποτελεί η γνωριμία του κοινού με τα μουσειακά εκθέματα αλλά ταυτόχρονα και η γνωριμία με τις μουσειακές λειτουργίες. Οι επισκέπτες μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων συμμετέχουν σε δραστηριότητες που μοιάζουν με τις δραστηριότητες του μουσείου.

Κεφάλαιο 3

Το Αρχαίο Δίον

Η ύπαρξη του, τότε, μικρού οικισμού στην περιοχή του Δίου, καταγράφεται (ως παλαιότερη μαρτυρία) από τον Θουκυδίδη το 424 π.Χ. Αργότερα, στα τέλη του ίδιου αιώνα, το Δίον αναδείχθηκε από τον βασιλιά Αρχέλαο και καθιερώθηκε ως το λατρευτικό κέντρο της Αρχαίας Μακεδονίας με τη θέσπιση Ολυμπιακών Αγώνων, προς τιμήν του Διός και των Μουσών, που διαρκούσαν 9 ημέρες (κάθε μέρα αφιερωμένη σε κάθε μια Μούσα), γνωστοί ως «εν Δίω Ολυμπίων» (Τσιάφης 2017:21). Μέχρι τα τέλη του 4ου αιώνα το Δίον ήταν πανελλήνια γνωστό ως ιερό και είχε αποκτήσει, πλέον, μορφή αστικού κέντρου καθώς, ο Φίλιππος Β' και ο διάδοχός του, ο Μέγας Αλέξανδρος, προσέφεραν μεγαλοπρεπείς θυσίες στο ιερό του Διός πριν και μετά τις μάχες, γνωστές και ως εκατόμβες. Επίσης, ο Κάσσανδρος είχε δείξει ιδιαίτερο ενδιαφέρον στην περιοχή και οικοδόμησε ισχυρά τείχη και δημόσια κτήρια⁷.

Η πόλη του Δίου γνώρισε μέσα στο πέρασμα των χρόνων καταστροφές, όπως αυτή του 219 π.Χ., όταν εισέβαλαν οι Αιτωλοί, αλλά και οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη, όταν το 169 π.Χ., καταλήφθηκε από τους Ρωμαίους και το 32-31 π.Χ. ιδρύθηκε αποικία με το όνομα Colonia Julia Augusta Diensis από τον Οκταβιανό Αύγουστο. Η ανάπτυξη αυτή διήρκησε μέχρι τις αρχές του 3ου αι. μ.Χ. Η τελευταία περίοδος άνθισης της περιοχής είναι τον 4ο αι. μ.Χ., όπου με την επικράτηση του Χριστιανισμού, έγινε έδρα του επισκόπου Παλλαδίου, ενώ ακολούθησαν φυσικές καταστροφές και επιδρομές βαρβάρων, που είχαν ως επακόλουθο την παρακμή και την εγκατάλειψη της από τους κατοίκους⁸. Η τελευταία μαρτυρία που αναφέρεται στο Δίον συναντάται στο έργο του Κωνσταντίνου Πορφυρογέννητου «Περί Θεμάτων» τον 10ο αι. μ.Χ., ενώ στους χάρτες του 17ου και 18ου αι. παρουσιάζεται παραλλαγμένο ως «Σταδιά» (πληθυντικός του «στο Δίον») (Παντερμαλής 1989α:6).

⁷ www.ancientdion.org

⁸ Ό.π.

3.1 Η Διαδρομή των Ανασκαφών

Το Δίον εισάγεται στην αρχαιολογική βιβλιογραφία τον 19ο αι. (Travels in Northern Greece III, London 1835) όταν το 1806 ο Άγγλος αξιωματικός και περιηγητής William Martin Leake περιπάτησε από το Λιτόχωρο έως το χωριό Μαλαθρία (η τότε ονομασία του Δίου) και αναγνώρισε ένα στάδιο, ένα θέατρο, τα τείχη της πόλης, τα θεμέλια ενός μεγάλου κτηρίου και έναν τύμβο (Παντερμαλής 1989α:6). Αρκετά χρόνια αργότερα, το 1876, ο Γάλλος αρχαιολόγος Leon Heuzey, έπειτα από δύο επισκέψεις που ολοκλήρωσε το 1855 και το 1861, δημοσίευσε στο βιβλίο του «Mission Archeologique de Macedonie» επιγραφικά μνημεία του αρχαίου Δίου. Το 1915 ανοίγει ένα μεγάλο παράθυρο στη γνώση των επιγραφών του Δίου, όταν ο πρώτος έφορος Αρχαιοτάτων, Γεώργιος Οικονόμος, δημοσίευσε 52 επιγραφές της αρχαίας πόλης με τίτλο «Επιγραφαί της Μακεδονίας» (Παντερμαλής 1989α:7).

Η έρευνα στον τόπο λατρείας του Ολυμπίου Διός ήταν το πρώτο μεγάλο αρχαιολογικό πρόγραμμα του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, το οποίο είχε ιδρυθεί το 1926. Επικεφαλής της αρχαιολογικής σκαπάνης ήταν ο καθηγητής ιστορίας και αρχαιολογίας και, τότε, πρύτανης Γεώργιος Σωτηριάδης (Παντερμαλής 1989α:7). Ο καθηγητής, ξεκινώντας τις εργασίες τον Μάιο του 1928, είχε ως στόχο την εύρεση των μνημείων που σχετίζονται με την ιστορία της Αρχαίας Μακεδονίας και ιδιαίτερα με τη λατρευτική ζωή, καθώς όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, το Δίον ήταν γνωστό για τα «Ολύμπια της Μακεδονίας». Ο Σωτηριάδης φιλοδοξούσε πως η ανασκαφή θα έφερνε στο φως το ιερό τέμενος του Ολυμπίου Διός και την πόλη, της οποίας την οχύρωση επαινούσε ο Τίτος Λίβιος, μαζί με τα δημόσια κτήρια και το πλήθος των αγαλμάτων της (Παντερμαλής 1989α:7, Παναγιωταρέα 1992:3). Τα νερά και η λάσπη, που κατέβαζε ο ποταμός Βαφύρας προς τη θάλασσα και τα έλη, που περιβάλλαν το αρχαιολογικό πεδίο έκαναν τη δουλειά των ανασκαφών και τις συνθήκες διαβίωσης πολύ δύσκολες. Προτεραιότητα ήταν να κτισθεί μια αποθήκη κατάλληλη για τη φύλαξη των ευρημάτων και έπειτα καταλύματα για τους ανασκαφείς και τους εργάτες (Παντερμαλής 1989α:7, Παναγιωταρέα 1992:3).

«Διά τους εργάτας, τους πλείστους ερχομένους εκ μακρυνότερων χωριών, δεν υπάρχει κατοικία. Όλοι διανυκτερεύουν εν υπαίθρω. Αι κατοικίαι των χωρικών της Μαλαθρίας είναι καλύβαι ισόγειαι με πλεκτούς κλάδους δένδρων επιχρισμένους με πηλόν, όσαι δεν είναι όλως αχύριναι. Όταν κτισθή μια μικρά αποθήκη κατάλληλος προς τοποθέτησιν και φύλαξιν των ευρημάτων της ανασκαφής, λιθόκτιστος η πλινθόκτιστος και

με οροφήν και στέγην, τότε θα έχη κατοικίαν και ο ενεργών τας ανασκαφάς και οι ξένοι εργάται» (Παντερμαλής 1989α:7).

Προς απογοήτευση του Σωτηριάδη ο δρόμος που είχε ονομάσει «Ιερά οδός» δεν ήταν τίποτα παραπάνω από τον κεντρικό πλακόστρωτο δρόμο της πόλης (Παναγιωταρέα 1992:3). Οι τομές που είχαν γίνει σε διαφορετικά σημεία ανέδειξαν ευρήματα αυτοκρατορικών χρόνων, ενώ αποκαλύφθηκε μια παλαιοχριστιανική βασιλική, η οποία είχε κτιστεί σε δύο διαφορετικές οικοδομικές φάσεις, η μια πάνω στα χαλάσματα της άλλης. Ο Σωτηριάδης το 1929, κατά την αναζήτηση κλασικών και ελληνιστικών μνημείων και κτισμάτων, είχε την τύχη να βρει και να ανασκάψει έναν μακεδονικό τάφο με δωρική πρόσοψη, ιωνικό προθάλαμο και έναν ευρύχωρο νεκρικό θάλαμο (Παντερμαλής 1989α:7). Το 1931 κατασκευάστηκε το πρώτο κτήριο, το οποίο ο καθηγητής ονομάζει κατ' ευφημισμό «Μουσείο».

«Κατά τον τελευταίον τούτον χρόνον εκτίζετο αυτόθι δαπάνη του Υπουργείου Παιδείας υπό την επίβλεψη μου το μικρόν τοπικόν Μουσείον προς διαφύλαξιν των ευρημάτων των ανασκαφών, (...)» (Παντερμαλής 1989α:8).

Παράλληλα, αντιμετωπίζει κάποια προβλήματα με τους κατοίκους του Δίου αλλά και των γύρω περιοχών, οι οποίοι αρνούνται να επιστρέψουν μάρμαρα που τα είχαν πλέον για καθημερινή οικιακή χρήση. Το έτος αυτό είναι και το τελευταίο των ανασκαφών του καθηγητή Σωτηριάδη, ο οποίος αποχώρησε χωρίς να επιτύχει τους φιλόδοξους στόχους του, καθώς η γη δεν του αποκάλυψε τα θαμμένα μυστικά της (Παναγιωταρέα 1992:4).

Μετά από τριάντα χρόνια διακοπής των αρχαιολογικών εργασιών στην περιοχή, το ανασκαφικό ενδιαφέρον για την ιερή πόλη κατάφερε να ανακτηθεί μετά από πολλούς αγώνες ως πανεπιστημιακή ανασκαφή, από τον καθηγητή κλασικής αρχαιολογίας Γεώργιο Μπακαλάκη (Παντερμαλής 1989α:10, Παναγιωταρέα 1992:4). Μέσα σε τέσσερις ανασκαφικές περιόδους, από το 1964 έως το 1979, ο καθηγητής, αφού ξεκίνησε τη συστηματική αποτύπωση σε τοπογραφικό χαρτί όλων των διάσπαρτων ορατών κτισμάτων, αποκάλυψε στη νότια πλευρά ένα τείχος μήκους πολλών δεκάδων μέτρων, το οποίο χρονολογείται στο τέλος του 4ου αι. π.Χ. και οι επισκευές αυτού στα χρόνια της όψιμης αρχαιότητας (Παντερμαλής 1989α:10, Παναγιωταρέα 1992:6). Μια ακόμα αποκάλυψη σημειώθηκε όταν ανασκάφτηκε και αναγνωρίστηκε το θέατρο των

αυτοκρατορικών χρόνων, που βρισκόταν κάτω από έναν σωρό μεγαλόσχημων λίθων και πλίνθων μερικά εκατοντάδες μέτρα νότια τους τείχους (Παντερμαλής 1989α:10).

Το 1973 τη διεύθυνση των ανασκαφών ανέλαβε ο καθηγητής κλασικής αρχαιολογίας, Δημήτριος Παντερμαλής, ο οποίος με συστηματική και προσεκτική μελέτη συνέχισε τις εργασίες στον αρχαιολογικό χώρο του Δίου. Κύριο μέλημα και προτεραιότητα ήταν η αναζήτηση και η αποκάλυψη των ιερών μνημείων και λατρευτικών κτισμάτων, όπως αυτό του τεμένους του Ολυμπίου Διός, καθώς και η μελέτη του ιερού κόσμου των θεών που λατρευόταν στις υπώρειες του Ολύμπου. Συνέχεια είχε ο εντοπισμός και η ανασκαφή δημοσίων και ιδιωτικών κτηρίων και τέλος, η αποκάλυψη του νεκροταφείου (Παντερμαλής 1989α:11, Παναγιωταρέα 1992:6).

3.1.1 Το Δίον αποκαλύπτει

Στο σημείο αυτό θα παρουσιάσουμε κάποια από τα πιο σημαντικά ευρήματα των ανασκαφών, ώστε να κατανοήσουμε τη σημαντικότητα της αρχαίας πόλης του Δίου στην ευρύτερη περιοχή της Αρχαίας Μακεδονίας, καθώς και την ανάγκη της δημιουργίας ενός κατάλληλου μουσείου. Στα παραρτήματα θα παρουσιαστούν και τα υπόλοιπα ευρήματα των ανασκαφών μαζί με οπτικό υλικό.

Το Ιερό της Δήμητρας ήταν το πρώτο λαμπρό εύρημα που αποκαλύφθηκε υπό τη διεύθυνση του Παντερμαλή, γεγονός που τον ενθάρρυνε να συνεχίσει τις ανασκαφικές εργασίες παρά τις δυσκολίες που υπήρχαν (Παναγιωταρέα 1992:7). Το σημείο όπου βρέθηκε το ιερό είχε ερευνηθεί ξανά από τον Σωτηριάδη, ο οποίος είχε εντοπίσει δύο προρωμαϊκά κτήρια, αλλά δεν προχώρησε στην αφαίρεση του τελευταίου στρώματος εδάφους και διέκοψε την ανασκαφή (Παντερμαλής 1989β:15). Μέσα στο εσωτερικό του ναού βρέθηκε το κεφάλι του λατρευτικού αγάλματος της θεάς Δήμητρας, το οποίο χρονολογείται στο τέλος του 4ου αι. π.Χ., μαζί με διάφορα τυπικά αγγεία και ειδώλια, καθώς και έναν σκύφο με χαραγμένη αναθηματική επιγραφή (Παντερμαλής 1989β:16). Το Ιερό αποτελούταν από διάφορα κτήρια-ναούς, τα οποία χρονολογούνται από τα αρχαϊκά έως και τα αυτοκρατορικά χρόνια, μέσα στα οποία βρέθηκαν γλυπτά και βάσεις αγαλμάτων, ενώ έξω από αυτά βρέθηκαν λατρευτικά ειδώλια του 6ου με 5ου αι. π.Χ. Το Ιερό τέμενος της θεάς Δήμητρας είναι από τα αρχαιότερα μακεδονικά ιερά της θεάς. Αξίζει να σημειωθεί πως μέσα στο ιερό υπήρχαν μικρότεροι θάλαμοι αφιερωμένοι σε

θεότητες της καρποφορίας και της γονιμότητας με αγαλματίδια και επιγραφές προς τιμή τους, όπως της Αφροδίτης, της Βάβους και της Κουροτρόφου (Παντερμαλής 1989β:17).

Η δεύτερη αποκάλυψη προήλθε έπειτα από μελέτη των δημοσίων λουτρών και αποτέλεσε «τομή στην ιστορία της ανασκαφής», όπως αναφέρει ο καθηγητής (Παναγιωταρέα 1992:7). Στην αρχαιότητα «θέρμα» ονομάζονταν οι θερμές πηγές και τα θερμά λουτρά, όρο τον οποίο χρησιμοποίησαν και οι Ρωμαίοι για τα λουτρά τους: «thermae» (Παντερμαλής 1989δ:29). Οι Μεγάλες Θέρμες του Δίου κατασκευάστηκαν στα τέλη του 2ου αι. μ.Χ. και λειτούργησαν μέχρι το δεύτερο μισό του 3ου αι. μ.Χ.. Το λουτρικό συγκρότημα περιλάμβανε μια αίθουσα υποδοχής, αποδυτήριο, χώρους για χλιαρό (tepidarium) και θερμό λουτρό (caldarium), καθώς και το «κολυμβαίον», μια μεγάλη μαρμάρινη μπανιέρα για το ψυχρό λουτρό (frigidarium), υπαίθρια αυλή, διαφορά καταστήματα, έναν χώρο συγκέντρωσης και ψυχαγωγίας, δημόσια αποχωρητήρια (βεσπασιανές) και ένα Ασκληπιείο (Παντερμαλής 1989δ:29-34)⁹. Εκεί βρέθηκαν αγάλματα και θραύσματα αγαλμάτων του Ασκληπιού, της γυναίκας του Ηπιόνης και των Ασκληπιάδων (Μαχάονα, Ποδαλείριο, Υγεία, Αίγλη, Πανάκεια, Ακεσώ και Ιασώ) (Παντερμαλής 1989δ:34), ενώ σε διάφορα άλλα σημεία βρέθηκαν γλυπτά του Ποσειδώνα, του Διονύσου, μιας Νύμφης, της Άρτεμις, του Απόλλωνα και κομμάτια άλλων που δεν έχουν αναγνωριστεί.

Το Ιερό της Ίσιδος χρονολογείται τον 2ο αι. μ.Χ. και ήταν ένα σπάνιο εύρημα, όπως αναφέρει ο Παντερμαλής (Παναγιωταρέα 1992:8), καθώς αποτελούταν από 4 ναούς και στο σημείο βρέθηκαν πολλές επιγραφές και πάνω από 25 αγάλματα. Οι εργασίες για την ανασκαφή και αποκάλυψη του τεμένους άρχισαν το καλοκαίρι του 1978, υπό εξαιρετικά δύσκολες συνθήκες λόγω της θέσης του, που βρισκόταν στην ανατολική όχθη του ποταμού Βαφύρα (Παντερμαλής (1989γ):18). Οι πρώτες ενδείξεις για την ταυτότητα της λατρείας του κεντρικού ναού δόθηκαν από την εύρεση δύο αναθηματικών πλακών στα σκαλοπάτια του κτηρίου με αποτυπώματα ποδιών, όπου στο μέτωπο της μιας βάσης υπήρχε η επιγραφή αφιερωμένη στην Ίσιδα Λοχία. Τον Οκτώβριο του ίδιου έτους η βάση ενός άλλου αναθέματος ξεκαθαρίζει την ιστορία του ιερού. Η επιγραφή αυτή χρονολογείται στον 3ο αι. π.Χ. και είναι αφιέρωμα κάποιας Αριστιώ στη θεά του τοκετού, την Άρτεμις Ειλείθια, εύρημα που συνηγορεί στη διαδοχή θεών, όπου τη λατρεία της Άρτεμις διαδέχθηκε στα όψιμα ελληνιστικά χρόνια η λατρεία της Ίσιδος (Παντερμαλής

⁹Ο.π.

(1989γ):19, Παναγιωταρέα 1992:8). Επίσης, σε κτήριο νότια του ναού της Ίσιδος Λοχίας βρέθηκε μια αναθηματική επιγραφή σκαλισμένη σε βάθρο βασιλικού ανδριάντα, όπου αναγραφόταν «Βασιλεύς Μακεδόνων Κάσσανδρος Αντιπάτρου Δί Ολυμπίω». Το ανάθημα ήταν αφιερωμένο από τον Κάσσανδρο στον Ολύμπιο Δία και η αρχική του θέση ήταν στο ιερό του Ολυμπίου Διός, ενώ σε δεύτερη χρήση τοποθετήθηκε στο τέμενος της εξελληνισμένης θεότητας για να στηρίξει το λατρευτικό άγαλμα της Ίσιδος Τύχης (Μπέλλας 2007:30-31, Παναγιωταρέα 1992:8-9). Εκτός από τον κεντρικό ναό, μέσα στα επόμενα χρόνια αποκαλύφθηκαν: α) ένας μικρός ναός με ένα σχεδόν ολόκληρο άγαλμα αφιερωμένα στην Υπολιμπιάδα Αφροδίτη, β) ένα κτήριο-ναός, διαφορετικής τοιχοδομίας, με το άγαλμα της Ίσιδος Τύχης και γ) ένας ευρύχωρος θάλαμος με ένα ανέπαφο άγαλμα του 2ου αι. μ.Χ. με την επιγραφή «Ιουλία Φρυγιανή Αλεξάνδρα», ενώ δίπλα της άλλα δύο βάθρα χωρίς αγάλματα προς τιμήν της Ανθεστίας Ιουκούδας και της κόρης της Μαξίμας, πιθανότατα ευεργέτιδες της εποχής (Παντερμαλής (1989γ):23, Παναγιωταρέα 1992:8-9).

Ένα μεγάλο μέρος του αρχαιολογικού χώρου ήταν «τόσο εμποτισμένον υπό των υδάτων», ώστε κρίθηκε αναγκαίο η αποστράγγιση του (Παντερμαλής 1989ε:40). Η νέα σειρά ανασκαφικών εργασιών ξεκίνησε το καλοκαίρι του 1982 και η πρώτη φάση της έφερε στο φως καταστήματα και εργαστήρια, ενώ η επίχωση, προσέφερε ευρήματα όπως αγγεία, νομίσματα, εργαλεία και πλήθος οστράκων. Καθώς η ανασκαφή προχωρούσε βρέθηκε ένα λουτρικό κτίσμα με μια μεγάλη αίθουσα κεντρικά, αίθουσες αναψυχής στα βόρεια και χώρους για θερμό λουτρό στα νότια. Μετά το πέρας των εργασιών στον ανατολικό τομέα, αποκαλύφθηκε μια έπαυλη, η οποία χρονολογείται στο δεύτερο μισό του 2ου αι. μ.Χ. (Παντερμαλής 1989ε:41, Παναγιωταρέα 1992:10). Η Έπαυλη του Διονύσου περιλαμβάνει επίσης τέσσερα αίθρια, μια τετράστυλη αυλή, πολυτελή δωμάτια, έναν λατρευτικό οίκο του Διονύσου, καθώς και μια λαμπρή αίθουσα συμποσίων. Πολλούς από τους χώρους είχαν ψηφίδες, διατεταγμένες σε ζώνες και γεωμετρικά σχήματα. Ιδιαίτερη αναφορά αξίζει να γίνει στο 100τμ., στολισμένο με πολύχρωμες και ποικίλου μεγέθους ψηφίδες, δάπεδο της αίθουσας συμποσίων, το οποίο διατηρείται εξαιρετικά. Κεντρικός πίνακας αυτού του θαυμάσιου ψηφιδωτού αποτελεί η θριαμβική άνοδος του Διονύσου στον Όλυμπο, όπου ο θεός βρίσκεται στην υπερτερία του άρματος στεφανωμένος, κρατώντας κέρασ και θύρσο, υποβασταζόμενος από έναν στεφανωμένο παπποσειλινό, ενώ δύο θαλάσσιοι Κένταυροι κρατάνε από τα χαλινάρια δύο θαλάσσιους πάνθηρες. Η κεντρική παράσταση πλαισιώνεται από έξι μικρότερους, με

θέμα θεατρικές μάσκες σατυρικού δράματος (Παντερμαλής 1989ε:44, Παναγιωταρέα 1992:10). Το εύρημα αυτού του συγκροτήματος αποδείχθηκε πλούσιο σε γλυπτά και σε θραύσματα αγαλμάτων, όπως αυτά των τεσσάρων φιλοσόφων, το πορτρέτο της Αγριππίνας της πρεσβύτερης, της Φαυστίνας της νεοτέρας, της μετέωρος Νίκης, καθώς και περίτεχνα χάλκινα εξαρτήματα ενός ανακλίντρου (Παντερμαλής 1989ε:41-45).

Η λατρεία του Διός, όπως αναφέραμε και παραπάνω, είχε εξέχουσα θέση στη λατρευτική ζωή του Δίου. Το Ιερό τέμενος ανακαλύφθηκε κοντά στο ελληνιστικό και ρωμαϊκό θέατρο, νοτίως της πόλης και ο περίβολος του καταλαμβάνει μεγάλη έκταση. Το μόνο κτίσμα που εντοπίστηκε είναι ένας μονοθάλαμος χώρος, όπου πιθανότατα φιλοξενούσε το άγαλμα του Ολυμπίου Διός, ενώ τμήματα κίωνων κάποιου δωρικού κτίσματος επιβεβαιώνουν την παρουσία και άλλου λατρευτικού ναού (Τσιάφης 2017:23-24). Στο ιερό ήταν τοποθετημένα επίχρυσα αγάλματα Μακεδόνων βασιλέων, ενώ βρέθηκαν μέρη αναθηματικών επιγραφών και λίθινες στήλες με σκαλισμένες συνθήκες συμμαχιών, ψηφίσματα και βασιλικές επιστολές, καθώς ήταν τόπος όπου δημοσιεύονταν τέτοιου είδους σημαντικά κείμενα¹⁰. Ένα πολύ σημαντικό εύρημα του ιερού αποτελούν τα ελάσματα χάλκινης μακεδονικής ασπίδας με την επιγραφή «ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ» (Μπέλλας 2007:31, Τσιάφης 2017:25). Στο ιερό του Ολυμπίου Διός, ο Μ. Αλέξανδρος έστησε μνημείο προς τιμήν των πεσόντων εταίρων του στη μάχη του Γρανικού (334 π.Χ.), ένα χάλκινο γλυπτό 25 έφιππων ανδριάντων που φιλοτέχνησε ο Λύσιππος, γνωστό ως «Σύνταγμα του Γρανικού» (Μπέλλας 2007:29). Τον 2ο αι. π.Χ. ο ύπατος Κόιντος Καικίλιος Μέτελλος απέσπασε το σπουδαίο ανάθημα και το μετέφερε στη Ρώμη (Τσιάφης 2017:22). Τέλος, εντυπωσιακό εύρημα του ιερού αποτελεί ο μνημειακός βωμός του που έχει μήκος 22μ., ενώ απέναντι του βρέθηκαν τρεις σειρές έντεκα λίθινων βάσεων με χάλκινους κρίκους, όπου έδεναν τα ζώα κατά τις θυσίες προς τιμήν του Διός, γνωστές ως εκατόμβες (Τσιάφης 2017:24).

Το καλοκαίρι του 2003 ανακαλύφθηκε το ιερό του Διός Υψίστου στην περιοχή ανάμεσα στα ιερά της Δήμητρας και της Ίσιδος. Η λατρεία του Διός Υψίστου, η οποία λατρευόταν παράλληλα με αυτή του Ολυμπίου Διός (Μπέλλας 2007:33), παρουσιάζει τον Δία ως Θεό της κορυφής του Ολύμπου και γενικότερα ως πρώτο Θεό (Θερμού 2003¹¹). Το Ιερό αποτελείται από ένα περίστυλο προαύλιο χώρο, ενώ τριγύρω υπάρχουν στοές με

¹⁰ <http://odysseus.culture.gr/>

¹¹ www.tovima.gr/culture/article/?aid=152985

δωμάτια. Στα βόρεια του τεμένους βρίσκεται ο μονοθάλαμος ναός του Διός, όπου βρέθηκε το ομώνυμο ένθρονο, αλλά ακέφαλο, άγαλμα του, καθώς και ένας μαρμάρινος αετός. Ο τύπος του αγάλματος φαίνεται να αντιγράφει τον ένθρονο Διά του Φειδία της Αρχαίας Ολυμπίας (Μπέλλας 2007:34, Τσιάφης 2017:33). Ο βωμός βρίσκεται μπροστά από τον ναό. Εκεί βρέθηκε μια πλάκα με σιδερένιο δακτύλιο, που τη χρησιμοποιούσαν για να δένουν τα ζώα, και μια μαρμάρινη λεκάνη, πιθανότατα για τελετές καθαρμού και εξαγνισμού. Στο ιερό βρέθηκαν επίσης δεκατέσσερις μαρμάρινοι αετοί σε διάφορες στάσεις και μεγέθη, πολλοί από τους οποίους ταίριαζαν σε κίονες με την επιγραφή «Δί υψίστω», γεγονός που συνηγορεί ότι πρόκειται για αναθήματα (Μπέλλας 2007:34-35, Τσιάφης 2017:33-34). Τέλος, ο ναός ήταν διακοσμημένος, εντός και εκτός, με ψηφιδωτό δάπεδο με γεωμετρικά μοτίβα ανάμεσα στα οποία εικονίζεται και ένας λευκός ταύρος, όπως και δύο διπλοί πελέκεις, μέρη του οποίου σώζονται ακόμα (Τσιάφης 2017:30).

Απέναντι από την έπαυλη του Διονύσου ανασκάφτηκε ένα οικοδομικό συγκρότημα, το οποίο αποτελείται από διάφορα δωμάτια. Διάφοροι αμφορείς, μεταλλικά σκεύη, χάλκινα και σιδερένια εργαλεία βρέθηκαν στους χώρους του συγκροτήματος, όπως επίσης μια χάλκινη Διόπτρα του 1ου αι. μ.Χ. και ένα γυναικολογικό εργαλείο. Το καλοκαίρι του 1992 έξω από τη μεγάλη αίθουσα της ανατολικής πλευράς βρέθηκε κάτι σπουδαίο, η ύδραυλις¹². Η ύδραυλις αποτελεί μια εφεύρεση του 3ου αι. π.Χ. και ανήκει στον Κτησίβιο, Έλληνα μηχανικό της Αλεξάνδρειας της Αιγύπτου (Καρασμάνης 2005:61). Πρόκειται για το πρώτο υδραυλικό, ηλεκτροφόρο μουσικό όργανο και αποτελεί τον πρόγονο του σύγχρονου εκκλησιαστικού οργάνου της καθολικής εκκλησίας. Το συγκεκριμένο εύρημα του Δίου χρονολογείται τον 1ο π.Χ. και αποτελεί το πάνω τμήμα του μουσικού οργάνου με μια σειρά συναπτόμενων χάλκινων αυλών, οι οποίοι στηρίζονται οριζόντια σε μια μεταλλική πλάκα, διακοσμημένη με γυάλινα πλακίδια και λεπτές ασημένιες ταινίες (Καρασμάνης 2005:61).

3.2 Το Μουσείο, οι Συλλογές και ο Εκθεσιακός Χώρος

Το 1931 κατασκευάστηκε το πρώτο κτήριο που θα στέγαζε τα πρώτα ευρήματα των ανασκαφών, που διενεργούνταν υπό τη διεύθυνση του Γεωργίου Σωτηριάδη. Μέχρι τη δεκαετία του '70 δημιουργήθηκε ακόμα μια αίθουσα, υπό την εποπτεία της ΙΣΤ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, λόγω, όμως, των πλουσίων ευρημάτων των

¹² www.ancientdion.org

ανασκαφικών εργασιών, με υπεύθυνο τον Δημήτριο Παντερμαλή, κρίθηκε ανεπαρκής (Παντερμαλής 1991:101). Τον Οκτώβριο, λοιπόν, του 1983 εγκαινιάσθηκε το νέο κτήριο του Αρχαιολογικού Μουσείου του Δίου, το οποίο έχει τρία επίπεδα (κάτω όροφο, ισόγειο και πάνω όροφο) και πλέον θα φιλοξενεί τους θαυμαστούς θησαυρούς της γης της Αρχαίας πόλης, και θα τα παρουσιάζει στο κοινό. Η μουσειακή έκθεση στήθηκε κατά ανασκαφικές ενότητες, καθώς κύριο μέλημα στην οργάνωση της έκθεσης ήταν η ανάδειξη του Δίου ως το πιο ιερό και λατρευτικό κέντρο των αρχαίων Μακεδόνων. Με αυτήν την τακτική, παρουσιάζοντας δηλαδή ένα ολοκληρωμένο ανασκαφικό σύνολο μιας συγκεκριμένης χρονικής στιγμής, όπως ακριβώς ήταν τη στιγμή της αποκάλυψης του από την αρχαιολογική σκαπάνη, επιτυγχάνεται η διαφύλαξη του οπτικού συνόλου και περνάει από τον ανασκαφέα στον επισκέπτη (Παντερμαλής 1991:101).

Ο επισκέπτης καθώς μπαίνει στη μεγάλη αίθουσα, που βρίσκεται στο ισόγειο, αριστερά από την είσοδο και απέναντι από τον χώρο υποδοχής, συναντά ευρήματα που βρέθηκαν στο συγκρότημα των Μεγάλων Θερμών. Την ανασκαφική ενότητα ανοίγει ένα μαρμάρινο λουτήριο και ακολουθεί το άγαλμα του Διονύσου, η ερμαϊκή στήλη με το πορτραίτο του Ερεννιανού, ένα ανδρικό πορτραίτο του 3^{ου} αι. μ.Χ., καθώς επίσης και θραύσματα αγαλμάτων που βρέθηκαν εκεί. Την ενότητα των Μεγάλων Θερμών ολοκληρώνουν τα αγάλματα που βρέθηκαν στο Ασκληπιείο, οι Ασκληπιάδες (από τα αριστερά : Μαχάων, Υγεία, Αίγλη, Πανάκεια, Ακεσώ και Ποδαλείριος) (Παντερμαλής 1991:102).

Η ενότητα που ακολουθεί αποτελείται από τα ευρήματα που βρέθηκαν στο ιερό τέμενος της Ίσιδος. Δύο αγάλματα ταύρων, ένα ανάγλυφο με παράσταση της Ίσιδος και ένα λατρευτικό άγαλμα της Ίσιδος Τύχης είναι τα πρώτα εκθέματα που συναντά ο επισκέπτης. Αμέσως μετά τα έπονται τα αγάλματα του Αρποκράτη (ακόλουθού της Ίσιδος), τρεις γυναικείες προτομές, αναθηματικές πλάκες με τα αποτυπώματα πελμάτων. Τα αγάλματα της Υπολιμπιδίας Αφροδίτης, της Αρτέμιδος, του Ποσειδώνα, όπως και ο τιμητικός ανδριάντας της Ιουλίας Φρουγιανής Αλεξάνδρας στέκονται στα βάθρα τους και συλλέγουν βλέμματα θαυμασμού. Στην ίδια ανασκαφική ομάδα είναι τοποθετημένα διάφορα μικρά αναθήματα, ένα γυναικείο πορτραίτο, ένα αγαλματίδιο της Αφροδίτης, καθώς και τα βάθρα των αγαλμάτων της Ανθεστίας Ιουκούδας και της κόρης της Μαξίμας. Η ενότητα κλείνει με μια μυλόπετρα, έναν εκχυμωτή, έναν βωμό και ένα αγαλματίδιο της Δήμητρας (Παντερμαλής 1991:102).

Τα ευρήματα από το ιερό της Δήμητρας είναι το επόμενο θεματικό μέρος της έκθεσης. Κοσμήματα, λυχνάρια, μικρές υδρίες, μια γυάλινη φιάλη, προσφορές και πήλινα ειδώλια εκτίθενται σε μια μεγάλη προθήκη και δίπλα της βρίσκεται ένας κρατευτής βωμού και ένας βωμός για την Αφροδίτη, ευρήματα που σκιαγραφούν τη σπουδαιότητα αυτού του τεμένους που έχει διάρκεια ζωής 8 συνεχόμενους αιώνες. Το σημαντικότερο έκθεμα αυτής της ενότητας είναι η κεφαλή της Δήμητρας, το οποίο χρονολογείται στο τέλος του 4ου αι. π.Χ., ενώ αγάλματα πεπλοφόρων, μια κεφαλή της Αφροδίτης και μια πλάκα από ιερό τραπέζι και τραπεζοφόρο ολοκληρώνουν το Θεσμοφόριο, το ιερό της θεότητας (Παντερμαλής 1991:102).

Στη συνέχεια, βρίσκεται η ενότητα με ευρήματα από τα άλλα ιερά όπως αυτό του Διονύσου (Ερμαφρόδιτος, ηλιακό ρολόι, κ.α.), καθώς και από το ιερό του Ασκληπιού, όπως η κεφαλή του ιδίου από μικρό άγαλμα των ελληνιστικών χρόνων, το άγαλμα της κόρης του, Υγείας (4^{ος} αι. π.Χ.) και του κουκουλοφόρου δαίμονα Τελεσφόρου (5^{ος} αι. π.Χ.), τα οποία βρίσκονται σε προθήκη. Από το ιερό του Ολυμπίου Διός, που ακολουθεί, εκτίθενται οι ενεπίγραφες πλάκες από συνθήκες συμμαχιών, βασιλικές επιστολές και ψηφίσματα της πόλης του Δίου, το βάθρο του Μακεδόνα βασιλιά Περσέα και η χάλκινη επένδυση μακεδονικής ασπίδας με την επιγραφή «ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ» (294-288 π.Χ.). Αγάλματα, τα οποία σχετίζονται με τις διάφορες λατρείες είναι τοποθετημένα στην ίδια πτέρυγα, όπως αυτό της Μούσας Τερψιχόρης, της Μητέρας των Θεών, του ένθρονου Διός Υψίστου και των αετών που βρέθηκαν στο ομώνυμο ιερό τέμενος, το άγαλμα της Αρτέμιδος και η κεφαλή που παριστάνει τον ποτάμιο θεό Βαφύρα.

Η έκθεση συνεχίζεται με τις ανασκαφικές αποκαλύψεις από τη Νεκρόπολη του Δίου. Στην αριστερή και δεξιά προθήκη εκθέτονται κτερίσματα, γυάλινα αγγεία, μικρά κεφάλια από ελεφαντόδοντο, ανθρώπινα μέλη και μέλη αλόγων από Μακεδονικό Τάφο, κ.α.. Στην αίθουσα που ακολουθεί βρίσκονται τοποθετημένες επιτύμβιες στήλες, όπως αυτή του Σωσάνδρου, επιτύμβια μνημεία των κλασικών, ελληνιστικών και ρωμαϊκών χρόνων της περιοχής, ένας επιτύμβιος βωμός του δωδεκάχρονου Ερμαδίωνα και ένας πεσσός του Θεότιμου Παρμενώνος.

Η ανασκαφική ενότητα που ακολουθεί σκιαγραφεί τον επίλογο της ζωής στο Δίον. Τα ευρήματα στις προθήκες ανήκουν στις παλαιοχριστιανικές βασιλικές του Δίου, οι οποίες χτίστηκαν περίπου τον 4^ο και 5^ο αι. μ.Χ., δηλαδή κατά την τελευταία περίοδο άνθισης της

περιοχής, όταν με την επικράτηση του Χριστιανισμού έγινε έδρα επισκόπου. Στην αίθουσα βρίσκονται αρχιτεκτονικά μέλη και επιτύμβιες στήλες από τις παλαιοχριστιανικές βασιλικές, ενώ επιτύμβια μνημεία των ρωμαϊκών ολοκληρώνουν τον ιστορικό κύκλο της, τότε, ιερής πόλης του Δίου.

Στον πάνω όροφο του μουσείου, στα δεξιά της αίθουσας παρουσιάζονται τα ευρήματα της κορυφής του Ολύμπου, στον Άγιο Αντώνιο. Τα ευρήματα αυτά είναι υπολείμματα θυσιών, θραύσματα γλυπτών και επιγραφές που αναφέρονται στον Ολύμπιο Δία. Οι προθήκες που είναι τοποθετημένες στον όροφο περιέχουν διάφορα ευρήματα και χωρίζονται ανά θεματικές ομάδες, όπως ευρήματα από τα νεκροταφεία των τύμβων που βρέθηκαν στις υπώρειες του Ολύμπου (1.000-700 π.Χ.), ενδιαφέροντα ευρήματα ενός λάκκου απορριμμάτων της ελληνιστικής περιόδου που βρέθηκαν κάτω από το δάπεδο πολυτελούς κτηρίου των ρωμαϊκών χρόνων (μήτρες πήλινων ειδωλίων, παιδικά παιχνίδια, αγγεία, υφαντικά βάρη και χρηστικά αγγεία) και αμφορείς διαφόρων εποχών. Παρουσιάζονται, επίσης, διάφορα είδη ευρημάτων ποικίλων εποχών από διαφορετικές γεωγραφικές θέσεις της Περείας (Ρητίνη, Κίτρος, Άη Γιάννη, Αλυκές, Σφενδάμη, Πύδνα-Μακρύγιαλος, Κούκκος) (Παντερμαλής 1991:102). Τέλος, η έκθεση του ορόφου κλείνει με ευρήματα από την έπαυλη του Διονύσου, όπως τα τέσσερα καθιστά αγάλματα των φιλοσόφων, το διακοσμημένο δάπεδο με το ψηφιδωτό της Μέδουσας και το μουσικό όργανο ύδραυλις που βρέθηκε στο οικοδομικό τετράγωνο (τομέας υδραύλεως) απέναντι από την έπαυλη.

Στον κάτω όροφο του μουσείου, βρίσκονται ευρήματα όπως νομίσματα, υλικά δομής, εργαλεία, όργανα ακριβείας σε αντίγραφα (παντογράφος), ιατρικά όργανα και προϊόντα της αρχαίας τεχνολογίας από τα σπίτια και τα δημόσια κτήρια του Δίου. Ο χώρος του υπογείου δεν είναι ανοιχτός προς το κοινό όλο τον χρόνο και χρησιμοποιείται κυρίως για επισκέψεις σχολείων. Τέλος, αξίζει να σημειωθεί η παρουσία, ακριβώς απέναντι από το μουσείο, του κτιρίου της Αρχαιοθήκης. Η Αρχαιοθήκη, η οποία εγκαινιάστηκε το 2008, αποτελεί μια προσπάθεια να δει ο επισκέπτης τα αρχαιολογικά ευρήματα όπως ήρθαν στο φως και να αποκτήσει εμπειρία για το πώς προκύπτει η αρχαιολογική πληροφορία, ενώ στόχο έχει την προσωρινή έκθεση των ευρημάτων πριν από την τελική αποθήκευσή τους, ή μεταφορά τους στο μουσείο. Στην Αρχαιοθήκη φιλοξενείται και το ψηφιδωτό δάπεδο με την αναπαράσταση του θριάμβου του Διόνυσου.

Κεφάλαιο 4

Η Αξιολόγηση του Αρχαιολογικού Μουσείου Δίου

Στην παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή θα αξιολογήσουμε τη μόνιμη έκθεση του Αρχαιολογικού Μουσείου του Δίου. Μέσω της συγκεκριμένης αξιολόγησης θα δοθεί η ευκαιρία στους υπεύθυνους και στο προσωπικό του μουσείου να μελετήσουν τα αποτελέσματα της και αναγνωρίζοντας τις δυνατότητες και τις αδυναμίες του οργανισμού να προβούν σε διαρθρωτικές αλλαγές για την αναβάθμιση των υπηρεσιών του ως εκπαιδευτικό μέσο στη σύγχρονη κοινωνία. Η εφαρμογή της αξιολόγησης θα είναι ένα έναυσμα για τον επαναπροσδιορισμό του ρόλου και της θέσης του Αρχαιολογικού Μουσείου Δίου στον εθνικό μουσειακό χάρτη, αλλά και της σημαντικότητας του στην τοπική κοινωνία.

4.1 Πρότυπο Αξιολόγησης: Framework

Το πρότυπο, λοιπόν, που θα χρησιμοποιήσουμε για την αξιολόγηση της μόνιμης έκθεσης του Αρχαιολογικού Μουσείου Δίου ονομάζεται «Framework»¹³ και η κύρια δημιουργός τους είναι η Beverly Serrell. Η Serrell βρίσκεται επαγγελματικά στον χώρο των μουσείων από το 1970 και έχει ασχοληθεί ιδιαίτερα με την αξιολόγηση και την ανάλυση εκθέσεων. Το 2000 η Serrell, σε συνεργασία με άλλους δεκατρείς επαγγελματίες μουσείων, ανέπτυξε ένα σύνολο προτύπων για τη δημιουργία μιας άριστης μουσειακής έκθεσης (Serrell 2006:3). Το πρότζεκτ του Framework στηρίχτηκε στην πολυετή εμπειρία επαγγελματιών μουσείου σχετικά με την ανάπτυξη εκθέσεων. Το Framework δε δημιουργήθηκε μόνο από επαγγελματίες μουσείων, αλλά χρησιμοποιείται και από αυτούς. Η δομή που έχει και η διαδικασία εφαρμογής του δίνει τη δυνατότητα στους συμμετέχοντες να εξοικειωθούν με τις έννοιες που χρησιμεύουν για την αξιολόγηση μιας έκθεσης, ενώ παράλληλα τους παρακινεί να αλληλοεπιδράσουν με τα εκθέματα από την οπτική του επισκέπτη και έπειτα να καταγράψουν και να συζητήσουν τις εμπειρίες τους.

¹³ Ο τίτλος του πρότζεκτ είναι : «A Framework for Assessing Excellence».

Το Framework, λοιπόν, είναι ένα εγχείρημα αξιολόγησης εκθέσεων, το οποίο περιλαμβάνει μια λίστα κριτηρίων καθώς και δράσεις που σχετίζονται με τη χρήση αυτών των κριτηρίων (Serrell 2006:15). Για να αξιολογηθεί το αν μια έκθεση εκπλήρωσε τον στόχο της, αν ήταν επιτυχημένη, αποτελεσματική ή αν απέτυχε, χρησιμοποιείται μια πληθώρα κριτηρίων και μεθόδων. Τα κριτήρια και οι μέθοδοι διαφέρουν ανάλογα με τη διάρκεια, τα άτομα που θα συμμετάσχουν και τη χρησιμότητα του αποτελέσματος. Παρόλο που αρκετές φορές τα αποτελέσματα των αξιολογήσεων είναι εφήμερα και δεν παρέχουν αρκετές πληροφορίες μακροπρόθεσμα, όλοι οι τύποι αξιολογήσεων είναι χρήσιμοι. Η Serrell παρουσιάζει μέσω του Framework τις μεθόδους, τους λόγους και τα οφέλη ενός τέτοιου προτύπου αξιολόγησης, το οποίο επιδρά θετικά στους εργαζομένους του μουσείου αλλά και στους επισκέπτες. Όπως αναφέρει η Serrell (2006:17), το Framework «έχει ως στόχο να αναγνωρίσει τα σημαντικά εκείνα εκπαιδευτικά χαρακτηριστικά μιας μουσειακής έκθεσης και να διαπιστωθεί σε ποιον βαθμό αυτά τα χαρακτηριστικά υπάρχουν σε μια υπάρχουσα έκθεση και να βελτιωθούν σε μία μελλοντική».

Σύμφωνα με το Framework μια έκθεση θα πρέπει να αξιολογείται ως προς τη δυνατότητα που έχει να προσφέρει στον επισκέπτη υψηλής ποιότητας εμπειρίες (Serrell 2006:25). Σε ένα άτυπο μαθησιακό περιβάλλον, όπως ένα μουσείο, το Framework αξιολογεί τα σημαντικά εκείνα χαρακτηριστικά μιας έκθεσης, τα οποία δημιουργούν εξαιρετικές εκπαιδευτικές εμπειρίες στον επισκέπτη. Το πλαίσιο μέσα στο οποίο έχει αναπτυχθεί το πρότζεκτ, προτείνει οι συμμετέχοντες επαγγελματίες να μην έχουν σχέση με την έκθεση, έτσι ώστε να είναι αποστασιοποιημένοι από κάθε στόχο που είχαν κατά τον σχεδιασμό της έκθεσης. Οι συμμετέχοντες μπορούν να εκφράσουν τις απόψεις τους βασιζόμενοι στις επαγγελματικές τους εμπειρίες και να συζητήσουν για αυτές με τους υπόλοιπους, γεγονός που βοηθά στην κατανόηση των διαφορετικών απόψεων, καθώς επίσης αντιλήψεις σχετικά με τα μουσεία, την ανάπτυξη εκθέσεων και άλλων σημαντικών εννοιών συγκεράζονται. Μπαίνοντας στη θέση του επισκέπτη δίνεται η δυνατότητα στον επαγγελματία να βελτιώσει και να καθορίσει ευρύτερα τις βασικές αρχές που πλαισιώνουν τη δουλειά του ώστε οι επισκέπτες να βιώνουν την καλύτερη δυνατή εμπειρία στον μουσειακό χώρο μέσω μιας άτυπης μαθησιακής διαδικασίας. Όπως αναφέρει η Serrell, το πρότζεκτ δεν απαιτεί από τους αξιολογητές-επαγγελματίες να μαντέψουν τι σκέφτονται ή τι θα μπορούσε ένας τυπικός επισκέπτης να αισθανθεί ή να

κάνει. Το πρότζεκτ ζητά να είναι οι εαυτοί τους, δηλαδή άτομα που να έχουν ενδιαφέρον γύρω από τον χώρο των μουσείων, να αισθάνονται ότι ο χρόνος που διαθέτουν σε αυτά αξίζει, να μπορούν να εξηγήσουν τις τυχόν αντιδράσεις τους στον χώρο και να μπορέσουν να συζητήσουν γι' αυτές με τους συναδέλφους τους (Serrell 2006:25). Συγκεκριμένα αναφέρεται πως «όταν λέμε πως πρέπει να το δούμε από την προοπτική του επισκέπτη, σημαίνει πως πλαισιώνουμε την κριτική μας όχι γύρω από το τι συνέβη στο γραφείο σχεδιασμού ή στο ερευνητικό εργαστήριο, αλλά γύρω από το τι συμβαίνει για τους επισκέπτες στο χώρο της έκθεσης» (Serrell 2006:28). Στόχος του Framework είναι όχι μόνο να καταγράψουν οι προσωπικές ξεχωριστές εμπειρίες αλλά και να αναγνωριστούν ποια στοιχεία της έκθεσης τις προκάλεσαν.

Ο διάλογος και η συζήτηση μεταξύ των ατόμων που σχετίζονται με τα μουσεία καθώς και η εξέταση και η παρατήρηση μιας μουσειακής έκθεσης πλαισιώνονται από την ιδέα των Κριτηρίων τα οποία είναι τέσσερα: Άνεση (Comfortable), Ελκυστική (Engaging), Ενισχυμένη (Reinforcing) και Ουσιαστική (Meaningful) (Serrell 2006:17). Τα Κριτήρια, λοιπόν, είναι οι έννοιες με βάση τις οποίες αξιολογείται η έκθεση, σύμφωνα με το Framework. Για να θεωρηθεί πως η έκθεση παρέχει εξαιρετικές ευκαιρίες επιμόρφωσης, τα κριτήρια πρέπει να διακρίνονται μέσα σε αυτή καθώς είναι ουσιώδη. Τα Κριτήρια αποτελούνται από τις Όψεις, οι οποίες είναι στην ουσία παραδείγματα που αντιπροσωπεύουν το κάθε κριτήριο ξεχωριστά. Οι Όψεις είναι από τέσσερις μέχρι οχτώ σε κάθε ένα κριτήριο και συνήθως δεν έχουν όλες εφαρμογή σε μια έκθεση (Serrell 2006:17-18).

Εκτός από τα Κριτήρια και τις Όψεις, ο αξιολογητής έχει τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσει ως εργαλείο αξιολόγησης τις προσωπικές του εμπειρίες, οι οποίες αποκτώνται κατά τη διάρκεια της επίσκεψης και στο τέλος αυτής. Αυτές οι προσωπικές εμπειρίες ονομάζονται Προσωπικές Προσλήψεις και περιγράφουν στην ουσία τα συναισθήματα που νιώθει ο βαθμολογητής, είτε σχετίζονται με λεπτομέρειες, είτε με τη γενική εικόνα της έκθεσης, και στη συνέχεια χρησιμοποιούνται ως στοιχεία για την τεκμηρίωση της αξιολόγησης. Αν και οι Προσωπικές Προσλήψεις βοηθούν κυρίως τον ίδιο τον βαθμολογητή/κριτή, πολλές φορές θέτονται επί τάπητος κατά το στάδιο της συζήτησης με τους άλλους κριτές (Serrell 2006:18-19).

Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφέρουμε πως για χάριν ευκολίας και καλύτερης κατανόησης, ο όρος «Όψεις» θα αναφέρεται ως «Aspects» και οι «προσωπικές προσλήψεις» ως «Call-outs». Επίσης, σε κάποια σημεία του εντύπου του Framework κάτω από το αποδομένο, στα ελληνικά, κείμενο θα υπάρχει και το πρωτότυπο για απόλυτη ταύτιση των εννοιών από τη μία γλώσσα στην άλλη, καθώς η μετάφραση μπορεί να προκαλέσει σύγχυση, ενώ παρακάτω ακολουθεί πιο αναλυτικά η παρουσίαση της διαδικασίας εφαρμογής του πρότζεκτ, καθώς και η μορφή του εντύπου αξιολόγησης.

4.2 Η Διαδικασία Εφαρμογής του Framework

Κατανόηση των εννοιών και της διαδικασίας της αξιολόγησης: Το πρώτο βήμα στη διαδικασία της εφαρμογής του Framework είναι η συνάντηση των επαγγελματιών μουσείου που θα συμμετάσχουν στην αξιολόγηση πριν την επίσκεψη της έκθεσης. Κατά τη διάρκεια αυτής της συνάντησης οι συμμετέχοντες θα πρέπει να γνωρίσουν και να κατανοήσουν τις έννοιες που θα συναντήσουν, οι οποίες παρουσιάζονται στην πρώτη σελίδα του εντύπου του Framework (Serrell 2006:47). Επιπλέον, στην πρώτη συνάντηση, εκτός από την κατανόηση των εννοιών, θα ενημερωθούν οι συμμετέχοντες και για τη διαδικασία της αξιολόγησης και ποιοι είναι οι στόχοι της. Ιδανικά η ομάδα των επαγγελματιών θα πρέπει να αποτελείται από έξι έως δέκα άτομα, καθώς από τη μία υπάρχει ποικιλία απόψεων και συζητήσεων και από την άλλη ο συντονισμός είναι εύκολος (Serrell 2006:48). Η δομή των Κριτηρίων και των Aspects είναι γραμμένη με τέτοιο τρόπο ώστε να κάνει τους συμμετέχοντες να σκεφτούν τι είναι καλό και όχι τι είναι κακό, φορτίζοντας τους θετικά (Serrell 2006:49). Τα Κριτήρια και τα Aspects αντιπροσωπεύουν τα επιθυμητά για μια εξαιρετική και ευχάριστη μουσειακή εμπειρία. Τρεις θέσεις είναι σημαντικές και πρέπει να αποσαφηνιστούν από την πρώτη συνάντηση. Η πρώτη είναι πως ο κάθε κριτής γράφει τα Call-outs σύμφωνα με τα δικά του συναισθήματα, τη δική του οπτική και αντίληψη, στη δική του γλώσσα. Η δεύτερη θέση που πρέπει να διευκρινίσει είναι πως οι έννοιες “Κριτήρια” και “Aspects” είναι έννοιες που το πρότζεκτ του Framework ανέπτυξε και έκανε κοινή χρήση στους συμμετέχοντες. Τέλος, αξιολογώντας το Aspects σύμφωνα με αυτά που έχουν καταγραφεί στο πεδίο του Call-outs, δημιουργείται μια γέφυρα μεταξύ αυτών των δύο εννοιών (Serrell 2006:49).

Καταγραφή Call-outs: Στο Framework το δεύτερο βήμα εφαρμόζεται κατά τη διάρκεια της επίσκεψης στην έκθεση. Ο κάθε αξιολογητής βιώνει μόνος του την εμπειρία της

επίσκεψης, η διάρκεια της οποίας ορίζεται όπως θέλει εκείνος. Από την αρχή, λοιπόν της επίσκεψης μέχρι και το τέλος της ο κριτής καταγράφει τα Call-outs. Στην τρίτη και τέταρτη σελίδα του εντύπου, που έχουν στα χέρια τους οι κριτές, μπορούν να καταγράψουν τα Call-outs. Τα Call-outs είναι αυθόρμητα συναισθήματα και αντιδράσεις, τα οποία βιώνει και αισθάνεται μέσα στον εκθεσιακό χώρο, ενώ αρκετές φορές αναφέρει τις αιτίες και τους λόγους που τον έφεραν στη συγκεκριμένη συναισθηματική κατάσταση (Serrell 2006:52). Τα Call-outs θα χρησιμοποιηθούν, στα βήματα που θα ακολουθήσουν, ως βάσεις για την αξιολόγηση των Aspects και κατ' επέκταση στην τεκμηρίωση της αιτιολόγησης της βαθμολογίας (Serrell 2006:55).

Αξιολόγηση του Aspects: Στην συνέχεια, από την πέμπτη σελίδα μέχρι την έβδομη υπάρχουν τα Aspects, τα οποία είναι χωρισμένα ανάλογα με το κριτήριο στο οποίο ανήκουν. Το πεδίο αυτό συμπληρώνεται από τον αξιολογητή μετά την ολοκλήρωση της επίσκεψης, είτε αμέσως μετά, είτε λίγο αργότερα (Serrell 2006:56). Η αξιολόγηση γίνεται με τον εξής τρόπο: ο κριτής σημειώνει ένα συν (+) όταν υπάρχει ένα καλό παράδειγμα από αυτό που παρουσιάζει το Aspects και όταν υπάρχει ένα εξαιρετικό παράδειγμα σημειώνει δύο συν (++), ενώ όταν το παράδειγμα παρουσιάζει αδυναμία συμπληρώνει με το αρνητικό πρόσημο (-) και όταν πλέον καταλήγει να είναι αυτοκαταστροφικό βάζει δυο (--). Σε περίπτωση που κάποιο Aspect δεν γίνεται να είναι εφαρμόσιμο στην έκθεση ο κριτής έχει τη δυνατότητα να σημειώσει στο συγκεκριμένο Aspect «ΧΕ» (χωρίς εφαρμογή).

Βαθμολόγηση Κριτηρίων και Αιτιολόγηση: Το τέταρτο βήμα στη διαδικασία της αξιολόγησης είναι η βαθμολόγηση των κριτηρίων και η αιτιολόγηση αυτής. Για τη συμπλήρωση αυτού του πεδίου πρέπει οι συμμετέχοντες να σκεφτούν διεξοδικά και προσεχτικά τους δικούς τους λόγους για τους οποίους έβαλαν τους συγκεκριμένους βαθμούς στα κριτήρια, χωρίς να επηρεαστούν από τις απόψεις των υπολοίπων της ομάδας, οπότε είναι μια διαδικασία που ολοκληρώνεται πριν την τελική συνάντηση (Serrell 2006:58). Για τη βαθμολόγηση θα χρειαστεί οι κριτές να ανατρέξουν στην αξιολόγηση των Aspects και με βάση το σύνολο των συν (+/++) και των πλην (-/--) θα βαθμολογήσουν από το 1 μέχρι το 6, το οποίο αντιπροσωπεύει τον βαθμό ικανοποίησης και στην ουσία το επίπεδο αριστείας της έκθεσης (όπου 1: Άριστα, 2: Πολύ καλά, 3: Καλά, 4: Ικανοποιητικά, 5: Χάνοντας ευκαιρίες, 6: Αντιπαραγωγικό). Βασικό στοιχείο για τη σωστή βαθμολόγηση είναι να μην αφήσει ο κριτής ένα αρνητικό Aspect, που εντόπισε

κατά την επίσκεψη, να επισκιάσει ολόκληρο το κριτήριο. Στη συνέχεια, πρέπει να αιτιολογηθεί ο βαθμός που δόθηκε στο κάθε ένα κριτήριο, έχοντας ως βάση την παρουσία ή την απουσία των στοιχείων που αφορούν τα Aspects (Serrell 2006:60).

Συνάντηση και σύγκριση αξιολογήσεων: Στο πέμπτο και τελευταίο βήμα της διαδικασίας θα πρέπει όλοι οι συμμετέχοντες να καταγράψουν όλες τις βαθμολογίες στα έντυπα και να συζητήσουν σχετικά με την αξιολόγηση των κριτηρίων και την αιτιολόγηση των βαθμολογιών τους. Έπειτα, θα πρέπει όλοι οι κριτές να καταλήξουν σε πέντε βασικά γνωρίσματα, εμπειρίες η συναισθήματα σχετικά με την έκθεση, τα οποία να είναι είτε θετικά είτε αρνητικά, και στη συνέχεια να τα καταγράψουν. Τέλος, υπάρχει η δυνατότητα τροποποίησης βαθμολογίας από τους κριτές σε περίπτωση που κάποιος, μέσω της συζήτησης άλλαξε γνώμη.

4.3 Η Αξιολόγηση του Αρχαιολογικού Μουσείου του Δίου ως Μελέτη Περίπτωσης

Για την ανάπτυξη του Framework, η δημιουργός και οι συνεργάτες της, στηρίχτηκαν σε άλλες μεθόδους κριτικής και αξιολόγησης. Το Framework διαφέρει από τους άλλους τύπους αξιολόγησης ως προς το αποτέλεσμα. Συνήθως, με την ολοκλήρωση της εφαρμογής του, δεν προκύπτει κάποια αναφορά ή έκθεση, που να δημοσιοποιείται. Το αποτέλεσμα του Framework είναι η ίδια διαδικασία της εφαρμογής του, μέσω της οποίας οι συμμετέχοντες επωφελούνται (Serrell 2006:91). Εντούτοις, για την εκπόνηση της παρούσας μεταπτυχιακής διατριβής θα παρουσιάσουμε μια μικρή έκθεση των αποτελεσμάτων της αξιολόγησης της μόνιμης έκθεσης του Αρχαιολογικού Μουσείου του Δίου σύμφωνα με το πρότυπο Framework. Η Αξιολόγηση σύμφωνα με το πρότυπο Framework εφαρμόστηκε και ολοκληρώθηκε με τη συμμετοχή έξι επαγγελματιών μουσείων. Ακολουθήθηκε η διαδικασία όπως ακριβώς την παρουσιάζει η Serrell στο βιβλίο της. Στο παράρτημα Β, υπάρχουν συμπληρωμένες οι φόρμες αξιολόγησης των κριτών σε ηλεκτρονική μορφή. Η παρουσίαση των αποτελεσμάτων θα ακολουθήσει τη διάκριση των Κριτηρίων και των Aspects.

Σύμφωνα με το κριτήριο της άνεσης (Comfortable) μια έκθεση θα πρέπει να θεωρείται άριστη όταν κάνει τον επισκέπτη να νιώθει άνετα σε σωματικό αλλά και σε ψυχολογικό επίπεδο. Ανατρέχοντας στη συνοπτική βαθμολογία της φόρμας διαπιστώνεται πως το συγκεκριμένο κριτήριο εκπληρώθηκε σε ικανοποιητικό βαθμό, ενώ το Aspect που

φαίνεται να απουσιάζει από την έκθεση είναι η εργονομική διάταξη, καθώς πολλά από τα στοιχεία της έκθεσης (όπως οι πινακίδες) είναι τοποθετημένα σε απόσταση από τα εκθέματα, γεγονός που κουράζει τον επισκέπτη.

Σύμφωνα με το κριτήριο της ελκυστικότητας (Engaging) μια έκθεση θεωρείται άριστη όταν ελκύει και δελεάζει τον επισκέπτη ώστε να δώσει βάση στα εκθέματα της. Αυτό σημαίνει πως πρέπει η έκθεση να είναι με τέτοιο τρόπο σχεδιασμένη που να κρατά αμείωτο το ενδιαφέρον του κοινού, καθώς η αφοσίωση του αποτελεί το πρώτο βήμα για την παραγωγή νοήματος και επιτέλεσης του σκοπού της. Ανατρέχοντας και πάλι στη συνοπτική βαθμολογία των κριτών είναι φανερό πως το κριτήριο δεν ικανοποιείται αρκετά. Παρόλο που τα εκθέματα είναι εντυπωσιακά από μόνα τους, δεν υπάρχει η κατάλληλη μουσειακή σχεδίαση για να τα υποστηρίξει και να τα αναδείξει. Σύμφωνα με τις αξιολογήσεις των κριτών ο τρόπος της παρουσίασης των εκθεμάτων σε συνδυασμό με τα ελλιπή στοιχεία της έκθεσης και της, σχεδόν, ολοκληρωτικής απουσίας των οπτικοακουστικών μέσων, εμποδίζει την οποιαδήποτε μετάδοση γνώσης.

Σύμφωνα με το κριτήριο (Reinforcing) σε μια άριστη έκθεση, τα εκθέματα πρέπει να παρέχουν στους επισκέπτες άφθονες ευκαιρίες ώστε να νιώσουν διανοητικά επαρκείς να νιώθουν ότι αποκτούν νέες γνώσεις και εμπειρίες. Επίσης, τα ίδια εκθέματα πρέπει να παρέχουν πολλά νοήματα και να ενισχύει το ένα το άλλο.

Στη συνοπτική βαθμολογία τα αποτελέσματα είναι, πάλι, σχεδόν απογοητευτικά. Η απουσία του μουσειακού κειμένου έχει άμεσο αντίκτυπο στη διαδικασία της ουσιαστικής νοηματοδότησης. Το κοινό σε λαμβάνει αρκετές πληροφορίες σχετικά με τα εκθέματα, οπότε δε κατανοεί τη νοητή σύνδεση της παρουσίασης. Τα αντικείμενα αδυνατούν να ενισχύσουν το ένα το άλλο, καθώς δεν υπάρχει η κατάλληλη στήριξη από τα στοιχεία της έκθεσης. Με αυτό τον τρόπο ο επισκέπτης δεν έχει την αίσθηση της επιτυχίας και της διανοητικής επάρκειας, καθώς δεν είναι δυνατή η πρόσβαση σε πληροφορίες και γνώση.

Σύμφωνα με το κριτήριο της ουσιαστικής νοηματοδότησης (Meaningful) μια άριστη έκθεση πρέπει να κάνει το κοινό να αισθανθεί αλλαγμένο, διανοητικά και συναισθηματικά, άμεσα και μακροπρόθεσμα, μέσω των εμπειριών που του προσφέρει. Στον συνοπτικό πίνακα η βαθμολόγηση του συγκεκριμένου κριτηρίου, αξιολογείται με απόλυτη ταύτιση των απόψεων ως «χάνοντας ευκαιρίες». Ο άστοχος μουσειοπαιδαγωγικός σχεδιασμός έχει ως αποτέλεσμα την αποτυχία αυτοπραγμάτωσης

του ατόμου και της παραγωγής νοήματος. Ο λόγος για τον οποίο ο σχεδιασμός αποδείχτηκε αναποτελεσματικός είναι η υποτίμηση των εκθεμάτων από την ίδια την έκθεση. Η έκθεση δεν προώθησε τα μουσειακά αντικείμενα, καθώς η μέθοδος ανάδειξης ήταν αντιπαραγωγική χωρίς ποσότητα και ποιότητα στη μετάδοση της πληροφορίας.

Ανακεφαλαιώνοντας, η αξιολόγηση της μόνιμης έκθεσης του Αρχαιολογικού μουσείου του Δίου εφαρμόστηκε με το πρότυπο Framework. Τα αποτελέσματα αυτής αναλύθηκαν παραπάνω και παρουσιάζονται συνοπτικά ως εξής: Το αίσθημα της άνεσης ικανοποιείται έως έναν βαθμό. Η ελευθερία του επισκέπτη να ακολουθήσει τη δική του διαδρομή κατά την επίσκεψη αντανακλά μια σύγχρονη προσέγγιση της μουσειακής εκπαιδευτικής διαδικασίας, αλλά υπάρχει ο φόβος σύγχυσης της νοητικής σύνδεσης των εκθεμάτων, καθώς τα μουσειακά κείμενα απουσιάζουν. Η ετερόκλητη αρχιτεκτονική διάταξη, καθώς και η εργονομία του χώρου, σε συνδυασμό με τον, όχι και τόσο, κατάλληλο φωτισμό, διαταράσσει την αισθητική του εκθεσιακού χώρου. Στη συνέχεια διαπιστώθηκε πως τα εκθέματα όσο εντυπωσιακά και αν είναι, δεν είναι ικανά να διατηρήσουν το ενδιαφέρον των επισκεπτών, ώστε να αφοσιωθούν σ' αυτά αφού η παρουσίαση τους είναι μονολιθική και αναχρονιστική. Σημαντική έλλειψη θεωρείται και η μη αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών (οπτικοακουστικά μέσα ,διαδραστικές εφαρμογές, κτλ.), εργαλεία που διευκολύνουν την επικοινωνία με το κοινό και την εκπαίδευση. Απόρροια των παραπάνω αποτελεί η αποτυχημένη σύνθεση νοημάτων, η δυσκολία πρόσληψης της νοητής σύνδεσης των εκθεμάτων, ενώ τέλος, δεν ικανοποιείται το αίσθημα της επιτυχίας και της διανοητικής επάρκειας. Κλείνοντας, η μουσειακή εμπειρία δεν ενίσχυσε τη δόμηση της προσωπικότητας και την αυτοπραγμάτωση του ατόμου. Ο μουσειοπαιδαγωγικός σχεδιασμός και η μουσειακή εμπειρία απέτυχε να αλλάξει διανοητικά και συναισθηματικά τους επισκέπτες.

Κεφάλαιο 5

Εκπαιδευτικών Προγράμματα στο Αρχαιολογικό Μουσείο Δίου

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Δίου, το οποίο αποτελεί μελέτη περίπτωσης της παρούσας μεταπτυχιακής διατριβής, δεν έχει δημιουργήσει εκπαιδευτικό τμήμα ώστε να εφαρμόζει συστηματικά εκπαιδευτικά προγράμματα. Οι όποιες προσπάθειες είχαν γίνει, πραγματοποιήθηκαν από το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, ενώ δεν υπάρχει κάποιο αρχείο για αξιόπιστη ερευνά. Η μοναδική αναφορά εκπαιδευτικής δράσης του μουσείου υπάρχει στο έντυπο του 5^{ου} Περιφερειακού Σεμιναρίου Καλαμάτας (4-6 Απριλίου 1997) στα πλαίσια των σεμιναρίων «Μουσείο-Σχολείο», που διοργανώνονταν από το ελληνικό τμήμα ICOM-CECA και τα Υπουργεία Πολιτισμού και Παιδείας και γνωρίσαμε σε προηγούμενο κεφάλαιο. Όπως αναφέρει η υπεύθυνη των εκπαιδευτικών προγραμμάτων: «Η εκπαιδευτική έκθεση με θέμα: Η καθημερινή ζωή στο αρχαίο Δίον, εισάγει μια νέα αντίληψη στη διδακτική του κλασικού πολιτισμού. Απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς, μαθητές, φοιτητές και στους επισκέπτες γενικά. Στόχος της είναι να γνωρίσει ο διδασκόμενος ή ο επισκέπτης τη δημόσια και ιδιωτική ζωή του Δίου σε όλη τη διάρκεια της κλασικής αρχαιότητας» (Τσίρου 1997:34)

Το πρόγραμμα χωρίζεται σε δέκα θεματικές ενότητες και πραγματοποιείται στον κάτω όροφο του κτιρίου, ενώ για κάθε μια υπάρχει ένας πάγκος εργασίας με ειδικά καθίσματα για τους μαθητές. Στην αρχή του προγράμματος οι μαθητές παρακολουθούν προβολή διαφανειών στην ειδική αίθουσα, ενώ στη συνέχεια αναλαμβάνουν την αναγνώριση και τη χρήση των εκθεμάτων της ενότητας. Κάποιες από τις θεματικές ενότητες πραγματοποιούνται και στο αρχαιολογικό πάρκο, ώστε οι μαθητές να αντιληφθούν τον χώρο. Το πρόγραμμα ολοκληρώνεται με την αξιολόγηση του, με τη συμπλήρωση ενός ερωτηματολογίου ή με παιχνίδι. Όπως αναφέρεται και στο έντυπο, πραγματοποιήθηκε ακόμα ένα πρόγραμμα για φοιτητές και μαθητές με κύριο θέμα την τεχνική του ψηφιδωτού και της αγγειοπλαστικής (Τσίρου 1997:34-35).

5.1 Προτάσεις Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων

Ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για να αποδειχτεί αποτελεσματικό και επιτυχημένο θα πρέπει να αποτελεί έναν εναλλακτικό οργανωμένο τύπο επίσκεψης, το οποίο σχετίζεται με ένα θέμα, απευθύνεται σε συγκεκριμένη ομάδα κοινού, διαρκεί ορισμένο χρόνο, αρθρώνεται γύρω από σαφείς προκαθορισμένους στόχους και τέλος, αναδεικνύει το μουσείο ως χώρο δημιουργίας, έμπνευσης και χαράς (Γκότσης 2002:20). Τα στάδια ενός προγράμματος μπορεί να χωριστεί σε τέσσερα μέρη: α) Εισαγωγή, όπου το κοινό εντάσσεται στην εποχή του θέματος, β) Κυρίως θέμα, όπου με απλή παρατήρηση ή με τη βοήθεια εποπτικού υλικού μεταφέρεται γνώση, γ) Κλείσιμο, όπου πραγματοποιούνται καλλιτεχνικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες και δ) Αξιολόγηση, όπου οι επισκέπτες συμπληρώνουν ένα έντυπο αξιολόγησης του προγράμματος Φουρλίγκα, Γαβριηλίδου & Βεροπουλίδου 2004:7-8). Στο παρόν κεφάλαιο θα προταθούν προγράμματα για δυο διαφορετικές ομάδες κοινού.

5.1.1 «Μια μέρα με τους Θεούς»

Μια από τις πολυπληθέστερες κατηγορίες επισκεπτών ενός μουσείου είναι οι μαθητές. Το μαθητικό κοινό αποτελείται από παιδιά και νέους, που δεν έχουν παγιωμένη αντίληψη για το παρελθόν και το παρόν και προσδιορίζονται από τη μαθητική ιδιότητα που αποκτούν στο πλαίσιο του σχολείου (Φουρλίγκα, Γαβριηλίδου & Βεροπουλίδου 2004:5-6, Γκότσης 2002:19-20). Ένας από τους λόγους που τα εκπαιδευτικά προγράμματα απευθύνονται σε μαθητές είναι γιατί αποτελούν μικρές ομάδες ατόμων με συγκεκριμένη ηλικία. Τα προγράμματα, που απευθύνονται σε μαθητές, σχεδιάζονται με τέτοιο τρόπο ώστε να συνδέονται με τη σχολική ύλη, ανάλογα με το θέμα τους, ή να τη συμπληρώνουν, ενώ για την αποφυγή κούρασης δομούνται με βάση προκαθορισμένους στόχους, έχουν συγκεκριμένη διάρκεια, η δομή και το περιεχόμενο παρουσιάζουν σχετική ευελιξία, ώστε να προσαρμόζονται ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες της κάθε ηλικιακής ομάδας, ενώ σχετίζονται με ένα μόνο θέμα και αναφέρονται σε συγκεκριμένα αντικείμενα. (Φουρλίγκα, Γαβριηλίδου & Βεροπουλίδου 2004:6-7, Γκότσης 2002:20). Τα αντικείμενα, τα οποία θα επιλεχθούν, θα πρέπει να παρουσιάζονται τρόπο ώστε να δελεάζουν τους μαθητές να τα γνωρίσουν καλύτερα και μέσω της μελέτης αυτών να αναπτύσσουν κριτική ικανότητα Φουρλίγκα, Γαβριηλίδου & Βεροπουλίδου 2004:6). Ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα, που απευθύνεται σε μαθητές, αποτελείται συνήθως από τρία στάδια τα οποία είναι τα εξής: α) ο εκπαιδευτικός προετοιμάζει τους μαθητές από το σχολείο, β) οι

μαθητές επισκέπτονται το μουσείο και γ) μετά την επίσκεψη πραγματοποιούνται δραστηριότητες στην τάξη Φουρλίγκα, Γαβριηλίδου & Βεροπουλίδου 2004:7-8).

Θέμα εκπαιδευτικού προγράμματος: Το εκπαιδευτικό θέμα θα αφορά συγκεκριμένα μουσειακά αντικείμενα τα οποία θα σχετίζονται με τις θεούς, τις θεές και τις λατρείες τους και οι δράσεις θα πραγματοποιηθούν εντός, αλλά και εκτός μουσείου, στον χώρο του ελληνιστικού θεάτρου του αρχαιολογικού πάρκου.

Ομάδα στόχος: Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα απευθύνεται σε μαθητές της Γ' και Δ' δημοτικού. Η επιλογή της συγκεκριμένης μαθητικής ομάδας στηρίχτηκε στο μάθημα ιστορίας που διδάσκεται στις δυο αυτές τάξεις του δημοτικού. Στην Γ' δημοτικού διδάσκεται μυθολογία, ενώ στη Δ' δημοτικού διδάσκεται η ιστορία από τα γεωμετρικά χρόνια μέχρι και τα ελληνιστικά, αυτό σημαίνει ότι μια αρχική γνώση και επαφή για το θέμα και για κάποια από τα μουσειακά αντικείμενα, που έχουν επιλεγεί, προϋπάρχει. Οι μαθητές κάθε τάξης θα χωριστούν σε μικρότερες ομάδες των 15 ατόμων.

Διάρκεια: Η διάρκεια του εκπαιδευτικού προγράμματος θα είναι 2 ώρες και μπορεί να υλοποιηθεί από μουσειοπαιδαγωγούς, ακόμα και από εκπαιδευτικού, οι οποίοι είναι πλήρως καταρτισμένοι με το θέμα του προγράμματος

Μέθοδοι: Οι μουσειοπαιδαγωγικές μέθοδοι, που θα αξιοποιηθούν κατά την εφαρμογή του προγράμματος, έχουν ως στόχο τη δημιουργικότητα, την ανάπτυξη δεξιοτήτων και την ψυχαγωγία μέσω της εκπαιδευτικής διαδικασίας και είναι οι εξής:

- Μαιευτική μέθοδος: δυνατότητα αλληλεπίδρασης μεταξύ εμπυχωτή και κοινού, ανάδειξη επικοινωνιακής διάστασης εκθεμάτων και ενεργητικής προσέγγισης τους από τους επισκέπτες.
- Βιωματική-δημιουργική μέθοδος: ενθάρρυνση ενεργούς συμμετοχής του επισκέπτη, στηρίζεται στην εμπειρία και στη δημιουργική έκφραση.
- Ανακαλυπτική μέθοδος: ένταξη του συμμετέχοντα σε μια ενεργητική μαθησιακή διαδικασία άμεσης επαφής με τα μουσειακά αντικείμενα.

Στόχοι εκπαιδευτικού προγράμματος:

- ✓ Να κατανοήσουν τη σημασία του παρελθόντος.
- ✓ Να γνωρίσουν τους θεούς και τις λατρείες τους.

- ✓ Να παρατηρήσουν τα παιδιά και να αναγνωρίσουν τα σύμβολα και τα χαρακτηριστικά θεών όπως απεικονίζονται στα επιλεγμένα μουσειακά αντικείμενα.
- ✓ Να προβληματιστούν για μυθολογικά ζητήματα.
- ✓ Να γνωρίσουν το αρχαίο θέατρο
- ✓ Να συνεργαστούν και να δουλέψουν σε ομάδες.
- ✓ Να καλλιεργήσουν τον προφορικό τους λόγο και την επικοινωνία.
- ✓ Να εκφραστούν καλλιτεχνικά.
- ✓ Να εξοικειωθούν με τον χώρο του μουσείου.
- ✓ Να αναπτύξουν δεξιότητες.

Διάρθρωση σταδίων προγράμματος:

- *Στο σχολείο, πριν την επίσκεψη:* Η εφαρμογή του προγράμματος ξεκινάει πριν από την επίσκεψη των μαθητών στο μουσείο. Οι εκπαιδευτικοί των τάξεων θα πρέπει να έχουν επισκεφτεί, οι ίδιοι πρώτα, το μουσείο και να έχουν συναντήσει τους υπεύθυνους του προγράμματος ώστε να ενημερωθούν για αυτό, να παραλάβουν τα βοηθητικά έντυπα του προγράμματος, που απευθύνονται στους εκπαιδευτικούς, και περιλαμβάνουν πληροφορίες για τις δραστηριότητες που θα πραγματοποιηθούν, πληροφορίες για το μουσείο και τις συλλογές του, καθώς και ενδεικτικής βιβλιογραφία για περαιτέρω έρευνα και ενημέρωση. Οι εκπαιδευτικοί, λοιπόν, θα πρέπει να έχουν δημιουργήσει, από κοινού, ένα πλάνο συζήτησης, για την προετοιμασία των μαθητών πριν την επίσκεψη τους. Η συζήτηση θα βασίζεται σε ερωταποκρίσεις μεταξύ αυτών και των μαθητών, πρακτική που βοηθάει τους δεύτερους να προετοιμαστούν για την επικοινωνία με τον εμπυχωτή/μουσειοπαιδαγωγό. Οι ερωταποκρίσεις θα στηρίζονται στη γνωριμία των μαθητών με τη γενικότερη έννοια του μουσείου και του ρόλου του, τους λόγους επίσκεψης ενός μουσείου, τη γνωριμία τους με τις συλλογές και τα εκθέματα του Αρχαιολογικού Μουσείου Δίου και για το εκπαιδευτικό πρόγραμμα στο οποίο θα συμμετάσχουν και με αυτόν τον τρόπο ο εκπαιδευτικός θα κινήσει το ενδιαφέρον τους και θα τους αυξήσει την προσμονή της επίσκεψης. Σημαντικό αποτελεί η κατανόηση των κανόνων συμπεριφοράς μέσα στο μουσείο.
- *Επίσκεψη στο μουσείο και στο ελληνιστικό θέατρο:* Στο πρώτο μέρος του προγράμματος, το οποίο θα διαρκέσει 20 λεπτά και θα λάβει χώρα στην αίθουσα παρακολούθησης βίντεο, ο εμπυχωτής θα χρησιμοποιήσει την πρακτική των

ερωταποκρίσεων με το ίδιο θεματικό πλαίσιο, ώστε να δημιουργήσει την πρώτη επικοινωνιακή σχέση με τους μαθητές, οι οποίοι είναι ήδη εξοικειωμένοι και μέσω της επανάληψης διευκολύνεται η μάθηση, και να ερεθίσει τη φυσική τους. Με τη χρήση φωτορεαλιστικών μέσων θα γνωρίσουν τα ιερά του αρχαιολογικού πάρκου, τις λατρείες που συνδέονται με τα επιλεγμένα μουσειακά αντικείμενα καθώς και αρχαίο θέατρο. Στους μαθητές θα μοιραστεί εποπτικό υλικό, ένας φάκελος ανά 3 άτομα, (καθώς ο σχεδιασμός των δραστηριοτήτων έχει χαρακτήρα ομαδικό και συνεργατικό), ο οποίος περιέχει φωτογραφίες εκθεμάτων, υλικά για δημιουργία θεατρικής μάσκας και αναμνηστικής χειροτεχνίας που θα χρησιμοποιηθούν στα επόμενα στάδια. Στο δεύτερο μέρος, το οποίο θα διαρκέσει 30 λεπτά, οι μαθητές περνάνε στον χώρο της έκθεσης και τους ζητείται, ανά ομάδα, να εντοπίσουν και να αναγνωρίσουν τα εκθέματα των φωτογραφιών και έπειτα, έχοντας τα σε κοντινή απόσταση πια, να συζητήσουν για τα χαρακτηριστικά τους, να εξοικειωθούν με τον χώρο, να κατανοήσουν τις διαφορετικές πτυχές (συμβολική, λειτουργική και καλλιτεχνική) των αντικειμένων και τον τρόπο μελέτης τους, αφού τα παιδιά ως «αρχαιολόγοι» καλούνται να αναγνωρίσουν και να μελετήσουν τα μουσειακά αντικείμενα. Το τρίτο μέρος χωρίζεται σε δραστηριότητες εντός του μουσείου και εκτός. Οι δραστηριότητες εντός μουσείου θα διαρκέσουν 40λεπτα, όπου οι μαθητές θα μεταφερθούν στον κάτω όροφο, καθώς η ύπαρξη πάγκων εργασίας θα διευκολύνει τις δραστηριότητες. Στην πρώτη δραστηριότητα οι ομάδες των 3 ατόμων θα συνεργαστούν, ώστε να δημιουργήσουν μια αναμνηστική χειροτεχνία. Η κάθε ομάδα καλείται να φτιάξει ένα κολλάζ 3 σελίδων, με αισθητική εφημερίδας, συμπληρώνοντας τα κενά έτοιμων παραγράφων και κολλώντας τις φωτογραφίες, που χρησιμοποιήθηκαν στο προηγούμενο στάδιο, στις αντίστοιχες θέσεις. Σε κάποιες περιπτώσεις αντιστοιχούν σε μια παράγραφο περισσότερες από μια φωτογραφίες, ενώ κάποιες από αυτές θα περισσέψουν. Στη δεύτερη δραστηριότητα οι ίδιες ομάδες θα σχεδιάσουν μια θεατρική μάσκα, χρησιμοποιώντας από τον φάκελο το έτοιμο κομμένο προσχέδιο της. Οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν αν θα σχεδιάσουν μάσκα τραγωδίας ή μάσκα κωμωδίας και έπειτα να τη χρωματίσουν. Κάποια από τα θεατρικά προσωπεία θα κρατηθούν από τον παιδαγωγό για το αρχείο του προγράμματος. Για τη συνέχεια του τρίτου μέρους, διάρκειας 30 λεπτών, οι μαθητές θα μεταβούν στον χώρο του ελληνιστικού θεάτρου, το οποίο βρίσκεται κοντά στο μουσείο. Για την εφαρμογή

αυτού του σταδίου θα πρέπει να συγκεντρωθούν όλες οι ομάδες μαθητών ώστε να παρακολουθήσουν δραματοποιημένες ιστορίες και μύθους με πρωταγωνιστές τους θεούς που γνώρισαν καλύτερα μέσω του προγράμματος. Η δραστηριότητα στο θέατρο υλοποιείται από εθελοντές του μουσείου. Το τέταρτο μέρος, με το οποίο κλείνει το πρόγραμμα αποτελείται από τη συμπλήρωση ενός εντύπου αξιολόγησης από του μαθητές, όπου έχει τη μορφή παιχνιδιού, και τους συνοδούς εκπαιδευτικούς ενώ θα δίνεται στον κάθε εκπαιδευτικό αναμνηστική αφίσα για τον χώρο της τάξης. Η αξιολόγηση του προγράμματος εφαρμόζεται ώστε να επισημανθούν τυχόν προβλήματα στη λειτουργία του, τα οποία και θα καταγραφούν για να διορθωθούν.

- Στο σχολείο, μετά την επίσκεψη: Ο εκπαιδευτικός μετά την επίσκεψη του μουσείου μπορεί να προχωρήσει σε επιπλέον δραστηριότητες, όπως σχεδίασης ενός θεατρικού έργου με σχετικές αναφορές σε μύθους και θεούς, όπου πρωταγωνιστές αυτήν τη φορά θα είναι οι μαθητές και θα το παρουσιάσουν στο τέλος της σχολικής χρονιάς σε εκδήλωση του σχολείου.

5.1.2 «Δημιουργίες από το Παρελθόν»

Στις μέρες μας, τα μουσεία χρησιμοποιούν αξιοπιστία και αποτελεσματικά εκπαιδευτικά προγράμματα ενώ διαπιστώνεται πως ένα μεγάλο ποσοστό των επισκεπτών αποτελείται από μαθητές. Παράλληλα όμως, η ανάπτυξη της φιλοσοφίας της δια βίου μάθησης και η αναγνώριση πως η εκπαίδευση δεν τελειώνει μαζί με το σχολείο έχει τροφοδοτήσει τα μουσεία με ενήλικες επισκέπτες (Black 2009:157). Επιπλέον, μελέτες δείχνουν πως καλλιτεχνικές δραστηριότητες ενεργοποιούν το μυαλό και εξασκούν την επιδεξιότητα των κινήσεων, μειώνοντας έτσι τον κίνδυνο εμφάνισης άνοιας σε προχωρημένη ηλικία. Πιο συγκεκριμένα, έρευνες που πραγματοποιήθηκαν σε κλινική της Μινεσότα και μελέτησαν 256 ανθρώπους άνω των 85 ετών, διαπίστωσαν πως όσοι είχαν τακτική ενασχόληση με τις τέχνες, είχαν κατά μέσο όρο μικρότερες πιθανότητες εμφάνισης προβλημάτων που σχετίζονται με τη νόσηση και τη μνήμη¹⁴. Επίσης, η εμφάνιση της κατάθλιψης σε άτομα της τρίτης ηλικίας αποτελεί σύνηθες φαινόμενο και αυτό έχει ως αποτέλεσμα την εσωστρέφεια, τη διακοπή των κοινωνικών δραστηριοτήτων και τη γενικότερη απομάκρυνση από το κοινωνικό σύνολο (Μήτση 2017). Λαμβάνοντας υπόψη αυτά που αναφέρουν οι Γκότσης και Φατώλα (2009-2010:66) τα άτομα της τρίτης

¹⁴ <https://www.protothema.gr/ugeia/article/466624/zografiste-haraxte-skaliste-sta-85-sas-oi-kallitehnikes-drastiriotes-stin-triti-ilikia/>

ηλικίας στην Ελλάδα αποτελούνται «κατά πλειοψηφία από γυναίκες ηλικίας 65-70 έως 90 ετών, χαρακτηρίζονται σε γενικές γραμμές από χαμηλό κοινωνικοοικονομικό και μορφωτικό επίπεδο, ενώ, την ίδια ώρα που βιώνουν φαινόμενα απομόνωσης και εγκατάλειψης- στα όρια του κοινωνικού αποκλεισμού- αναζητάνε δρόμους κοινωνική συναναστροφής και έκφρασης». Με βάση τα παραπάνω θα πρέπει να σχεδιαστεί ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα κατάλληλο για τις ανάγκες των ατόμων αυτής της ομάδας.

Ομάδα στόχος: Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα απευθύνεται σε άτομα τρίτης ηλικίας τα οποία είναι μέλη σε κάποιο κέντρο ανοιχτής προστασίας Ηλικιωμένων (ΚΑΠΗ). Η συμμετοχή της ομάδας στο μουσειοεκπαιδευτικό πρόγραμμα οργανώνεται από το προσωπικό του κέντρου. Η ομάδα θα αποτελείται από 15-20 άτομα.

Διάρκεια: Η διάρκεια του εκπαιδευτικού προγράμματος θα είναι 1 ώρα και 30 λεπτά και οι δράσεις θα πραγματοποιηθούν εντός του μουσείου. Λόγω της ηλικίας του κοινού, η μετακίνηση σε εξωτερικούς χώρους μπορεί να κουράσει έναν ηλικιωμένο και να δράσει αρνητικά.

Μέθοδοι: Οι μουσειοπαιδαγωγικές μέθοδοι, που θα αξιοποιηθούν κατά την εφαρμογή του προγράμματος, έχουν ως στόχο τη δημιουργικότητα, την ανάπτυξη δεξιοτήτων και την ψυχαγωγία μέσω της εκπαιδευτικής διαδικασίας και είναι οι εξής:

- Μαιευτική μέθοδος: δυνατότητα αλληλεπίδρασης μεταξύ εμπυχωτή και κοινού, ανάδειξη επικοινωνιακής διάστασης εκθεμάτων και ενεργητικής προσέγγισης τους από τους επισκέπτες.
- Βιωματική-δημιουργική μέθοδος: ενθάρρυνση ενεργούς συμμετοχής του επισκέπτη, στηρίζεται στην εμπειρία και στη δημιουργική έκφραση.

Στόχοι εκπαιδευτικού προγράμματος:

- ✓ Να γνωρίσουν τη δημόσια και ιδιωτική ζωή του αρχαίου Δίου σε όλη τη διάρκεια της ζωής του.
- ✓ Να κατανοήσουν τη σπουδαιότητα της ύπαρξης του ως του σημαντικότερου λατρευτικού κέντρου της Μακεδονίας.
- ✓ Να προβληματιστούν για θέματα ταυτότητας.
- ✓ Να αποκτήσουν σαφή εικόνα για την ιστορία του τόπου, όπου διαμένουν.
- ✓ Να εξοικειωθούν με τον χώρο του μουσείου.

- ✓ Να εκφραστούν καλλιτεχνικά.
- ✓ Να αναπτύξουν δεξιότητες.
- ✓ Να καλλιεργήσουν τον προφορικό τους λόγο και την επικοινωνία.

Διάρθρωση προγράμματος:

- Στο πρώτο μέρος, το οποίο θα διαρκέσει 30λεπτά, ο εμπυχωτής θα χρησιμοποιήσει, κατά τη διάρκεια της περιήγησης στον εκθεσιακό χώρο (ισόγειο και στον πάνω όροφο), τη διαλογική συζήτηση, ώστε να μάθει το γνωστικό επίπεδο της ομάδας γύρω από την ιστορία της πόλης του Αρχαίου Δίου και της σημαντικότητας του ως το λατρευτικό κέντρο της Αρχαίας Μακεδονίας. Ειδικά για τον σχεδιασμό του συγκεκριμένου εκπαιδευτικού προγράμματος, θα προστεθούν και στα δυο επίπεδα της έκθεσης, επιπλέον χώροι ανάπαυσης, ώστε η περιήγηση και η μάθηση να συντελούνται ανεπηρέαστες από πιθανή κούραση.
- Στο δεύτερο μέρος, διάρκειας 30 λεπτών, η ομάδα θα περάσει στην αίθουσα παρακολούθησης βίντεο, όπου με τη χρήση φωτορεαλιστικών μέσων θα γνωρίσουν τα ιερά του αρχαιολογικού πάρκου, τις λατρείες που συνδέονται με αυτά, την αρχαία πόλη του Δίου, τα διάφορα οικοδομικά συγκροτήματα που την αποτελούσαν, καθώς και τεχνικές σχετικά με την κατασκευή αγγείων, ψηφιδωτών και οικοδόμησης. Σε αυτό το στάδιο ο εμπυχωτής/μουσειοπαιδαγωγός ρωτάει την ομάδα αν η, μέχρι τώρα, εμπειρία και γνώση που απέκτησαν άλλαξαν την εικόνα για τη σημαντικότητα του τόπου τους, τι είναι αυτό που τους εντυπωσίασε περισσότερο και μέσω της συζήτησης αυτής θα προσπαθήσει να ανασύρει βιώματα, μνήμες και εμπειρίες.
- Στο τρίτο μέρος, διάρκειας 30 λεπτών, η ομάδα θα οδηγηθεί στον κάτω όροφο του κτιρίου όπου η ύπαρξη πάγκων εργασίας και καθισμάτων θα διευκολύνει τις δραστηριότητες που θα ακολουθήσουν. 1η Δραστηριότητα: Σε έναν από τους πάγκους εργασίας θα υπάρχει τοποθετημένο ένα κόντρα πλακέ με ένα «τελαρωμένο» ύφασμα με αποτυπωμένο γεωμετρικό σχέδιο, έτοιμο για τοποθέτηση ψηφίδων. Οι ψηφίδες που θα χρησιμοποιηθούν θα είναι μεσαίου και μεγάλου μεγέθους για ευνόητους λόγους. Στη δραστηριότητα αυτή μπορεί να συμμετέχει ο καθένας μόνος του ή με τη βοήθεια κάποιου άλλου. 2η Δραστηριότητα: Σε έναν άλλο πάγκο θα υπάρχει αντίγραφο αμφορέων, παρόμοιους με αυτούς της έκθεσης. Θα δίνεται, λοιπόν η δυνατότητα στους συμμετέχοντες να σχεδιάσουν και να χρωματίσουν την επιφάνεια των αμφορέων,

ενώ από δίπλα θα υπάρχουν ήδη σχεδιασμένοι από άλλους επισκέπτες. 3η Δραστηριότητα: Στους υπόλοιπους πάγκους εργασίας θα βρίσκονται διάφορα υλικά ζωγραφικής, όπως λευκές κόλλες, μολύβια, ξυλομπογιές, μαρκαδόροι, κλασικό κάρβουνο αλλά και χρωματιστό μολυβοκάρβουνο. Οι συμμετέχοντες, λοιπόν θα μπορούν να ζωγραφίσουν οτιδήποτε σχετίζεται με τη μουσειακή εμπειρία που απέκτησαν μέσω του μουσειοεκπαιδευτικού προγράμματος. Κάποια από τα έργα θα κρατηθούν για το αρχείο του προγράμματος.

- Στο τέταρτο μέρος πραγματοποιείται η αξιολόγηση, όπου συμπληρώνεται το ειδικό έντυπο, ενώ ως αναμνηστικό του προγράμματος θα πάρουν όλοι από μια φωτογραφία, οι οποία θα τραβηχτεί κατά τη διάρκεια του τρίτου σταδίου κρατώντας στα χέρια τα δημιουργήματά τους. Η αξιολόγηση του προγράμματος θα εφαρμόζεται ώστε να επισημανθούν τυχόν προβλήματα στη λειτουργία του, τα οποία και θα καταγραφούν για να διορθωθούν.

Κεφάλαιο 6

Επίλογος - Συμπεράσματα

Προσεγγίζοντας τον θεσμό του μουσείου, ετυμολογικά και ιστορικά, διαπιστώσαμε ότι οι διαστάσεις του και οι ρόλοι του επηρεάζονται από το περιβάλλον μέσα στο οποίο αναπτύσσεται. Στη σύγχρονη εποχή ο εκπαιδευτικός του ρόλος έχει επαναπροσδιοριστεί και είναι οργανωμένο σύμφωνα με τις σύγχρονες τάσεις της διαχείρισης και της διοίκησης. Η επικοινωνιακή στρατηγική και η εκπαιδευτική πολιτική που εφαρμόζει ακολουθούν τις τάσεις και τις ιδιαιτερότητες του κοινού, το οποίο έχει μπει στο κέντρο του ενδιαφέροντος. Οι προσπάθειες βελτίωσης του προσφερόμενου πολιτιστικού προϊόντος αντικατοπτρίζουν την ανάγκη ενδυνάμωσης του εκπαιδευτικού και κοινωνικού του ρόλου, ενώ οι δράσεις και τα εκπαιδευτικά προγράμματα, που σχεδιάζει και εφαρμόζει, το διαμορφώνουν σε έναν χώρο μάθησης, ψυχαγωγίας και κοινωνικής συναναστροφής.

Παρά την ανάπτυξη των εκπαιδευτικών θεωριών, των μουσειοπαιδαγωγικών μεθόδων και γενικότερα του κλάδου της μουσειοπαιδαγωγικής, η μουσειακή εκπαιδευτική πράξη στην Ελλάδα έχει μείνει πίσω, παρά τις προσπάθειες που πραγματοποιούνται. Το μουσείο φαίνεται να αναπτύσσει τον εκπαιδευτικό του ρόλο ευκαιριακά, ενώ πολλά από αυτά κρύβονται πίσω από την εικόνα του μαυσωλείου της γνώσης και του κλασικού καθωσπρεπισμού. Το Αρχαιολογικό Μουσείο Δίου, το οποίο αποτελεί μελέτη περίπτωσης της παρούσας μεταπτυχιακής διατριβής, τείνει να κρύβεται πίσω από αυτήν την εικόνα, καθώς δεν ακολουθεί τις σύγχρονες τάσεις για τον σχεδιασμό μιας μουσειακής έκθεσης, υποτιμώντας με αυτόν τον τρόπο τη σημαντικότητα των ευρημάτων, καθώς και του ίδιου του Δίου. Τα αποτελέσματα της εφαρμογής του προτύπου αξιολόγησης «Framework» καταδεικνύουν τον προβληματικό σχεδιασμό της έκθεσης, την ανεπιτυχή προσπάθεια παραγωγής και ερμηνείας νοημάτων, καθώς και της ανάπτυξης της κριτικής ικανότητα του ατόμου και της αυτοπραγμάτωσης του. Επιπλέον, ερευνώντας για τις εκπαιδευτικές δράσεις του Αρχαιολογικού Μουσείου Δίου, διαπιστώσαμε πως δεν υπάρχει κάποιο αρχείο για αυτές, και πέραν δυο εκπαιδευτικών προγραμμάτων που πραγματοποιήθηκαν το 1997, για το οποίο υπάρχει σχετικό έντυπο, δεν εφαρμόζεται

κάτι ουσιαστικά και συστηματικά. Παρά την ύπαρξη κατάλληλου χώρου για υλοποίηση εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων στον κάτω όροφο του κτιρίου, πραγματοποιούνται μόνο απλές σχολικές επισκέψεις. Ολοκληρώνοντας, μέσω των προτεινόμενων εκπαιδευτικών προτάσεων για δυο διαφορετικές ομάδες κοινού (για μαθητές Γ' & Δ' δημοτικού και για άτομα τρίτης ηλικίας), επιδιώκεται η σύνδεση του μουσείου με το σχολείο και η προώθηση του εκπαιδευτικού του ρόλου, για την πρώτη ομάδα, ενώ για τη δεύτερη, το άνοιγμα νέων διαύλων επικοινωνίας μαζί της, η επανακοινωνικοποίηση της και η ανάδειξη της δια βίου μάθησης μέσα στον μουσειακό χώρο. Παράλληλα οι εκπαιδευτικές δράσεις θα αναβαθμίσουν το αποτύπωμα του μουσείου στην κοινωνία.

Παράρτημα Α΄

Λοιπά Ευρήματα Ανασκαφικής Σκαπάνης Αρχαίου Δίου

Ανατολική βεσπασιανή

Η ανατολική βεσπασιανή αποτελεί δημόσιο αποχωρητήριο, με κύρια λειτουργία την εξυπηρέτηση των επισκεπτών της πόλης καθώς και των ενοίκων του «πραιτώριου». Βρίσκεται νότια της έπαυλης του Διονύσου, έχοντας μικρή απόσταση από τον κεντρικό δρόμο. Οι δύο πλάγιοι προθάλαμοι του ανατολικού δρόμου αποτελούν την είσοδο του κτιρίου. Ένα τετράπλευρο αίθριο με κτιστή λεκάνη στο κέντρο παρουσιάζεται στο εσωτερικό της βεσπασιανής. Περιμετρικός αγωγός μεγάλου βάθους παρατηρείται κατά μήκος των τριών πλευρών της αίθουσας, έχοντας πάνω του έδρανα από μάρμαρο με κυκλικά ανοίγματα. Στην βάση των εδράνων με τη βοήθεια του ρείθρου γινόταν η αποχέτευση των ακαθάρτων νερών.

Ελληνιστικό και ρωμαϊκό τείχος

Η κατασκευή του ελληνιστικού και ρωμαϊκού τείχους χρονολογείται μεταξύ του 306 και 304 π.Χ. αι., υπό την ηγεσία του Μακεδόνα βασιλιά Κασσάνδρου, με χρήση κροκαλοπαγών λίθων του Ολύμπου. Το τείχος είχε ορθογώνιο, τετράγωνο σχήματος, ισχυρό οχυρωματικό περίβολο και οι πύλες τοποθετούνταν στο τέλος των οδικών αρτηριών της πόλης. Η καταστροφική επιδρομή των Αιτωλών το 219 μ.Χ., είχε ως αποτέλεσμα την κατεδάφιση του τείχους από τον Φίλιππο Έ. Οι βαρβαρικές επιδρομές, στα μέσα του 3ου αιώνα μ.Χ., οδήγησαν σε μια εκτενή επισκευή του τείχους, χρησιμοποιώντας ως οικοδομικά υλικά επιτύμβιους βωμούς, κατεστραμμένα γλυπτά καθώς και αρχιτεκτονικά μέλη παλαιότερων κτιρίων.

Επισκοπική βασιλική

Η επισκοπική βασιλική του Δίου χαρακτηρίζεται από δύο οικοδομικές περιόδους, αυτήν του 4ου και αυτήν του 5ου αιώνα μ.Χ. Στην πρώτη φάση παρατηρούμε στα δυτικά του ναού, το βαπτιστήριο, ένα μικρό τρίκογχο κτίσμα, όπως επίσης ζωγραφιές στους τοίχους καθώς και δάπεδα με γεωμετρικά ψηφιδωτά. Λόγω του σεισμού στα τέλη του 4ου αιώνα

μ.Χ. ο ναός υπέστη καταστροφές, στα ερείπια του οποίου χτίστηκε η νέα βασιλική, αποτελούμενη από το αίθριο και το βαπτιστήριο. Το βαπτιστήριο είχε κτιστή κολυμβήθρα σε σχήμα σταυρού Μάλτας και βρισκόταν στην κεντρική αίθουσα της δυτικής πτέρυγας, ενώ το αίθριο περιβαλλόταν από στοές στις τρεις πλευρές.

Θέρμες αγορές

Οι Θέρμες αγορές αποτελούν λουτρικό συγκρότημα το οποίο βρίσκεται στη βορειοδυτική πλευρά του οικοδομικού τετραγώνου της αγοράς, έχοντας επαφή με το ραχιαίο τοίχο της βόρειας στοάς. Το συγκρότημα λόγω συνεχόμενων οικοδομικών αλλαγών είχε αρκετές μετασκευές. Από το κτίριο σώζεται η δεξαμενή νερού και υπόγεια υπόκαυστα. Στα ανατολικά παρατηρούμε την μνημειακή είσοδο των λουτρών, που μας οδηγεί σε μια μεγάλη αίθουσα υποδοχής, όπου οι τοιχογραφίες με τα φυσικά μοτίβα αποτελούν την κύρια διακόσμηση. Αξίζει να σημειωθεί, η ύπαρξη αιθουσών ψυχρού, χλιαρού και ζεστού λουτρού με κολυμβήθρες, οι οποίες παρουσιάζουν βαθμιδωτή πρόσβαση.

Θέρμες κεντρικού δρόμου

Οι Θέρμες κεντρικού δρόμου αποτελούν ένα συγκρότημα λουτρών, η παρουσία του οποίου είναι αισθητή από τα αυτοκρατορικά έτη. Η τοποθεσία τους είναι δίπλα στο κεντρικό δρόμο της πόλης και απέναντι από το «μνημείο των ασπίδων». Μια μεγάλη αίθουσα υποδοχής παρουσιάζεται στο δυτικό τμήμα του κτιρίου, η οποία επικοινωνούσε προς το νότο με μια άλλη μικρότερη, στο εσωτερικό της οποίας βλέπουμε δύο κίονες, δάπεδο ψηφιδωτό και μαρμάρινη επένδυση. Χώρος ψυχρού λουτρού, αποτελούμενος από μεγάλη μπανιέρα και επίμηκες αποχωρητήριο, παρουσιάζεται στο βόρειο τμήμα των θερμών. Η μεγάλη αίθουσα στα ανατολικά της φιλοξενεί τρεις χώρους για χλιαρό και ζεστό νερό. Ανατολικά από το πίσω μέρος του συγκροτήματος παρατηρούνται οι χώροι καύσης, οι οποίοι είναι χρήσιμοι για τη θέρμανση του κτιρίου (praefurnia).

Κεντρική δεξαμενή

Στην ρωμαϊκή εποχή η ύδρευση του Δίου πραγματοποιούνταν από τις υπώρειες του Ολύμπου που βρίσκονταν στην περιοχή του Αγίου Βασιλείου. Το νερό μεταφερόταν από υπόγειο αγωγό σε υδραγωγείο που ήταν κτισμένο με πεσσοστοιχία, καταλήγοντας στο δυτικό τείχος της πόλης. Η συγκέντρωση του νερού γινόταν σε μια μεγάλη δεξαμενή αποτελούμενη από δύο θαλάμους και η μεταφορά του στην πόλη γινόταν με πήλινους μεγάλου μεγέθους αγωγούς. Το δίκτυο ύδρευσης χαρακτηριζόταν από δεξαμενές και

πύργους νερού, από πήλινους και μολύβδινους αγωγούς, προσφέροντας ύδρευση στα διάφορα οικοδομήματα.

Κοιμητηριακή βασιλική

Η κοιμητηριακή βασιλική του Δίου βρίσκεται μέσα στο χριστιανικό νεκροταφείο και χρονολογείται στις πρώτες δεκαετίες του 5ου αιώνα μ.Χ. Κάτω από το ναό βρίσκονταν τάφοι, ένας εκ των οποίων είχε τοιχογραφίες. Παρατηρούμε έναν τρίκλιτο ναό με ημικυκλική αφίδα, νάρθηκα (βόρεια και νότια του οποίου βρίσκεται η πρόθεση και το διακονικό) και το τρίστωο αίθριο. Τα πλάγια κλίτη και ο νάρθηκας ήταν διακοσμημένα με δάπεδο από πλίνθους ενώ το κεντρικό κλίτος είχε ψηφιδωτό. Ανάγλυφα θωράκια από μάρμαρο καθώς και δάπεδο με μαρμαροθέτημα χώριζαν το Ιερό βήμα από το υπόλοιπο ναό. Οι θρησκευτικές ανάγκες των κατοίκων καλύφθηκαν με την χρήση της βασιλικής για αυτόν τον σκοπό, μετά την καταστροφή που υπέστη το Δίον από τους σεισμούς. Εκείνη τη περίοδο η πρόθεση άλλαξε σε βαπτιστήριο και στο αίθριο προστέθηκαν δωμάτιο για το ταμείο, πατητήρι σταφυλιών και αποθήκη σταριού.

Μνημείο ασπίδων

Το μνημείο ασπίδων ήταν τοποθετημένο στην ανατολική πρόσοψη της ρωμαϊκής βασιλικής. Το λεγόμενο μνημείο ασπίδων αφορά μια ζωφόρο με παράσταση ασπίδων και θωράκων, η οποία χρονολογείται στο β' μισό του 4 αιώνα π.Χ.. Η πρώτη λειτουργία της θεωρείται πως ήταν η διακόσμηση κάποιου δημόσιου κτιρίου που άνηκε στην ελληνιστική αγορά του Δίου. Σήμερα βρίσκεται στην δυτική παρυφή του κεντρικού δρόμου.

Οικία Επιγένους

Οι ευρύχωρες πολυτελείς κατοικίες που βρίσκονται στο δυτικό τμήμα του τετραγώνου της αγοράς, σε υπερυψωμένο πάτωμα, 2 μέτρα ψηλότερα από το επίπεδο της πλατείας αποτελούν την «οικία του Επιγένους». Ψηφιδωτά δάπεδα διακοσμούν το κτίριο, το οποίο περιείχε κτισμένους αποχετευτικούς αγωγούς καθώς και δίκτυο παροχής νερού με αγωγό μολύβδου, ο οποίος φέρει ανεπίγραφο σφράγισμα «Επιγένους». Με την πάροδο του χρόνου, ειδικά τα τελευταία χρόνια της ζωής της πόλης, στο κτίριο παρατηρούνται αλλαγές που έχουν ως αποτέλεσμα τη δημιουργία πρόχειρων λασπότοιχων και τον διαχωρισμό των μεγάλων χώρων.

Οικία Ευβούλου

Η βορειοδυτική γωνία του οικοδομικού τετραγώνου της αγοράς καταλαμβάνεται από την οικία του Ευβούλου. Ο δρόμος που μας κατευθύνει στην δυτική πύλη του τείχους θεωρείται και η είσοδος του κτιρίου, ενώ η πλακοστρωμένη πάροδος που βλέπουμε στα ανατολικά θεωρείται ο συνδετικός κρίκος με την πλατεία της αγοράς. Εξαιτίας των σφραγισμάτων πάνω στους μολύβδινους αγωγούς νερού έγινε γνωστό το όνομα του ιδιοκτήτη. Οι χώροι της κατοικίας διακοσμούνται με ψηφιδωτά δάπεδα, ανάμεσα στους οποίους το αίθριο και η αίθουσα του αναβρυτηρίου χαρακτηρίζονται ως ιδιαίτερες.

Οικία Ζωσά

Η «Οικία Ζωσά» αποτελεί ένα κτίριο με ιδιόρρυθμη κάτοψη και χωρίζεται από το νότιο τείχος της πόλης από ένα στενό δρόμο. Η επιγραφή ΤΩ ΕΥΤΥΧΙ ΖΩΣΑ σε ψηφιδωτό έμβλημα δαπέδου κάνει γνωστό το όνομα του ιδιοκτήτη. Η διακόσμηση των περισσότερων δωματίων του κτιρίου ήταν με ψηφιδωτά που είχαν γεωμετρικά μοτίβα, καθώς και πινακίδες που παρίσταναν πτηνά. Στο νοτιοανατολικό δωμάτιο παρουσιάζεται λατρευτική κόγχη με βάθρο μικρού αγάλματος, ενώ στην κεντρική αίθουσα παρατηρούμε μια περίεργη κατασκευή, όπου οι τρεις θήκες του ήταν επενδεδυμένες από μάρμαρο.

Οικία Λήδας

Η «Οικία Λήδας» τοποθετείται σε απόσταση 1 μέτρου του νοτίου τείχους. Η τραπεζοφόρος που βρέθηκε στο κτίριο είχε ως διακόσμηση γλυπτό σύμπλεγμα της Λήδας με κύκνο, από όπου πήρε και την ονομασία του το κτιρίου. Αξίζει να αναφερθεί, η πλούσια διακόσμηση της μεγάλης αίθουσας της κατοικίας με γλυπτές προτομές και μαρμάρινα τραπέζια από ανάγλυφα στηρίγματα.

Παλαιοχριστιανικό τείχος

Η πόλη του Δίου, στα παλαιοχριστιανικά χρόνια, είχε υποστεί συρρίκνωση λόγω της μεγάλης ροής του χειμάρρου Ελικώνα, καθώς και της υπερχειλίσης του ποταμού Βαφύρα, έχοντας ως αποτέλεσμα τον περιορισμό της έκτασης σε 159 στρέμματα και μείωσης της περιμέτρου του τείχους στα 1600 μέτρα. Στη βόρεια και ανατολική πλευρά κτίζεται νέα περίβολος, ενώ η νότια και η δυτική ακολουθούν την παλιά πορεία με τελευταία επισκευή μεταξύ 365- 380 μ.Χ. Οι εξωτερικές όψεις του τείχους αποτελούνταν από τα παρακάτω υλικά: λιθόπλινθους, αρχιτεκτονικά μέλη, μαρμάρινους βωμούς και από γλυπτά. Μέσα

στον 5ο αιώνα μ.Χ., εξαιτίας του σεισμού έχουμε την καταστροφή των τελευταίων τειχών του Δίου.

Πολυγωνικό κτίριο

Το πολυγωνικό κτίριο, με εμβαδόν περ. 1400 τ.μ., τοποθετείται στη διασταύρωση του κεντρικού οδικού άξονα με το δρόμο που οδηγεί στη δυτική πύλη του τείχους. Γύρω από την δωδεκάπλευρη αυλή ήταν οργανωμένο το κτίριο, με τετράγωνη εξωτερική όψη. Η αυλή περιβαλλόταν από μια στοά που βοηθούσε στην επικοινωνία των υπόλοιπων χώρων. Στα νότια βρίσκεται η είσοδος, με άνοιγμα ενός επιμήκη προθαλάμου που είχε αψιδωτούς πλάγιους τοίχους. Ψηφιδωτό δάπεδο του 3ου αιώνα μ.Χ. κοσμούσε το δάπεδο του προθαλάμου έχοντας την απεικόνιση παλαιστών, ασκούμενοι στην πάλη. Στα ανατολικά και δυτικά ανοίγουν ημικυκλικές εξέδρες και στο βόρειο τμήμα παρουσιάζεται αίθουσα με πλακόστρωτο δάπεδο και εξέδρα από μάρμαρο.

Πραιτώριον

Αποτελείται από ένα συγκρότημα, το οποίο βρίσκεται στη διασταύρωση της κεντρικής λεωφόρου με το δρόμο που οδηγεί στη δυτική πύλη του τείχους και από εκεί στον Όλυμπο. Το συγκρότημα αυτό περιείχε έναν ξενώνα για τους αξιωματικούς, το «πραιτώριον», από το οποίο πήρε και το όνομα του, καθώς και καταλύματα για τους απλούς ταξιδιώτες, τις λεγόμενες «ταβέρνες». Η νότια πλευρά αποτελούσε την είσοδο στο κτίριο. Στο δυτικό τμήμα παρατηρούμε δύο ταβέρνες, μεγάλα δωμάτια με προθάλαμο, στα οποία βρέθηκαν πολλά κωνικά κύπελλα κατασκευασμένα από πηλό καθώς και μεγάλα πιθάρια, ενώ στο ανατολικό τμήμα βλέπουμε πέντε υπνοδωμάτια και το τρικλίνιο του πραιτωρίου, που χαρακτηριζόταν από πολυτέλεια, να βρίσκονταν γύρω από μια μεγάλη αυλή.

Ρωμαϊκή αγορά

Στα τέλη του 2ου και στις αρχές του 3ου αιώνα μ.Χ. χρονολογείται η ρωμαϊκή αγορά του Δίου. Η πλακοστρωμένη πλατεία της, περικλείεται από στοές και δημόσια καταστήματα. Παρατηρούμε ένα μονοθάλαμο κτίριο με δωρική πρόσταση, υπερυψωμένο ψηφιδωτό δάπεδο και τοιχογραφίες οι οποίες μοιάζουν με έγχρωμη ορθομαρμάρωση, στο μέσον της δυτικής πλευράς. Θραύσματα από μαρμάρινα ανδρικά αγάλματα και ενός ημικυκλικού βάρου βρίσκονται στο εσωτερικό του.

Ρωμαϊκή βασιλική

Η ρωμαϊκή βασιλική τοποθετείται στο ανατολικό τμήμα της ρωμαϊκής αγοράς, ο χώρος αυτός ήταν διαθέσιμος για την επίτευξη τραπεζικών και εμπορικών δραστηριοτήτων, οι οποίες γίνονταν κάτω από την επίβλεψη της πολιτικής εξουσίας. Θεωρείται τρίκλιτη αίθουσα, όπου στο νότιο τοίχο της παρατηρούμε δυο κιονοστοιχίες και τρία θυραία ανοίγματα.

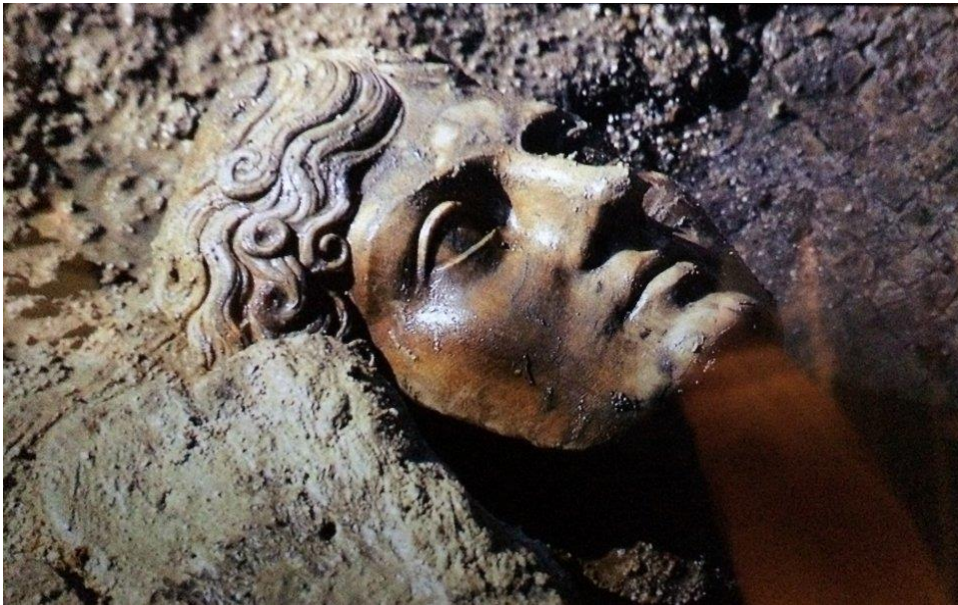
Σεβαστείο

Μονόχωρο κτίριο κοσμεί το μέσον της δυτικής πλευράς έχοντας δωρική όψη, με υπερυψωμένο ψηφιδωτό δάπεδο και τοιχογραφίες, μιμούμενες έγχρωμη ορθομαρμάρωση. Ένα ημικυκλικό βάθρο καθώς και κομμάτια αρρένων αγαλμάτων υπήρχαν στο εσωτερικό του. Πρόκειται μάλλον για «Σεβαστεϊόν», ναός αφιερωμένος στην επίσημη λατρεία των Ρωμαίων αυτοκρατόρων.

Παράρτημα Β΄

Φωτογραφικό υλικό

Β.1 Φωτογραφίες Ανασκαφικών εργασιών και ευρημάτων

Εικόνα 1: Πορταίτο της Αγριππίνας της πρεσβύτερης των αρχών του 1^{ου} αι. π.Χ. (πηγή: www.athensvoice.gr)

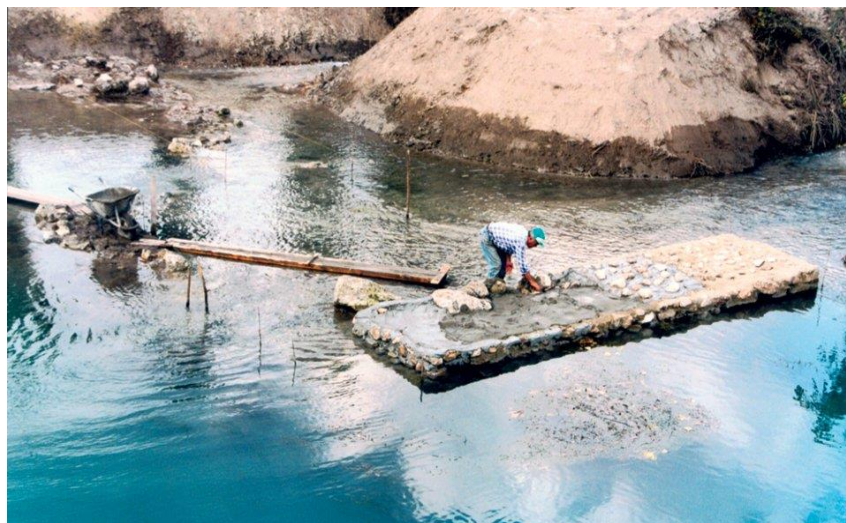
Εικόνα 2: Πορταίτου του Ερεννιανού των αρχών του 3^{ου} αι. μ.Χ. (πηγή: www.athensvoice.gr)

Εικόνα 3: Ανακάλυψη εράσμις μαρμάρινης κεφαλής νεαρής κοπέλας του 2^{ου} αι. μ.Χ. (πηγή: www.athensvoice.gr)

Εικόνα 4: Στιγμιότυπο ανασκαφικών εργασιών (πηγή: www.athensvoice.gr)

Εικόνα 5: Στιγμιότυπο ανασκαφικών εργασιών (πηγή: www.athensvoice.gr)

Εικόνα 6: Στιγμιότυπο ανασκαφικών εργασιών (πηγή: www.athensvoice.gr)

Εικόνα 7: Στιγμιότυπο ανασκαφικών εργασιών (πηγή: www.athensvoice.gr)

Εικόνα 8: Τμήμα του κοίλου του ελληνιστικού θεάτρου του Δίου (πηγή [www. odysseus.culture.gr](http://www.odysseus.culture.gr))

Εικόνα 9: : Αποψη του κοίλου του ελληνιστικού θεάτρου του Δίου (πηγή [www. odysseus.culture.gr](http://www.odysseus.culture.gr))

Εικόνα 10: Το κοίλο, η ορχήστρα και το μέτωπο της σκηνής του ελληνιστικού θεάτρου (πηγή [www. odysseus.culture.gr](http://www.odysseus.culture.gr))

Β.2 Φωτογραφίες Εκθεσιακού Χώρου και Εκθεμάτων

Εικόνα 11: Η κύρια αίθουσα στο ισόγειο του Μουσείου (πηγή: www.pieriaguide.gr)

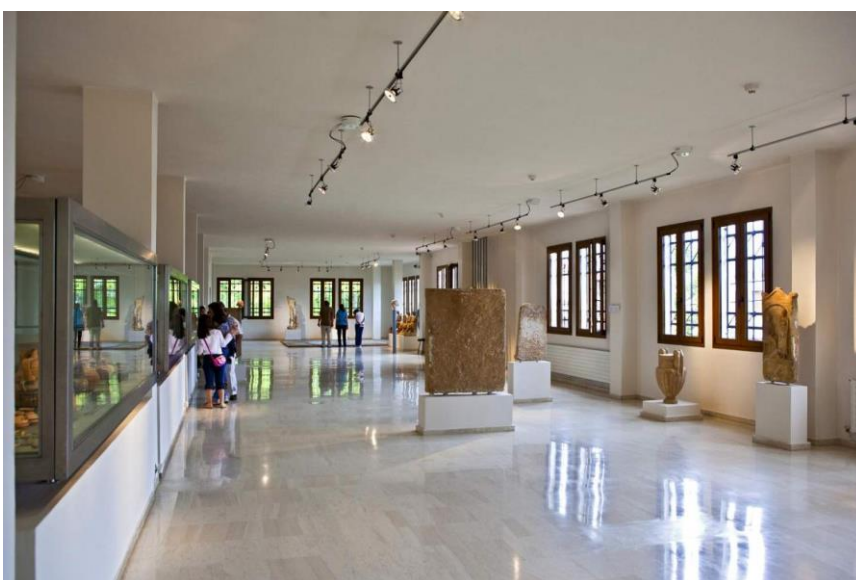
Εικόνα 12: Αγάλματα από το Ιερό της Ίσιδος (πηγή: www.pieriaguide.gr)

Εικόνα 13: Οι Ασκληπιιάδες (πηγή: www.pieriaguide.gr)

Εικόνα 14: Αίθουσα στο ισόγειο του Μουσείου (πηγή: www.escapegreece.com)

Εικόνα 15: Ο πάνω όροφος του Μουσείου (πηγή: www.escapegreece.com)

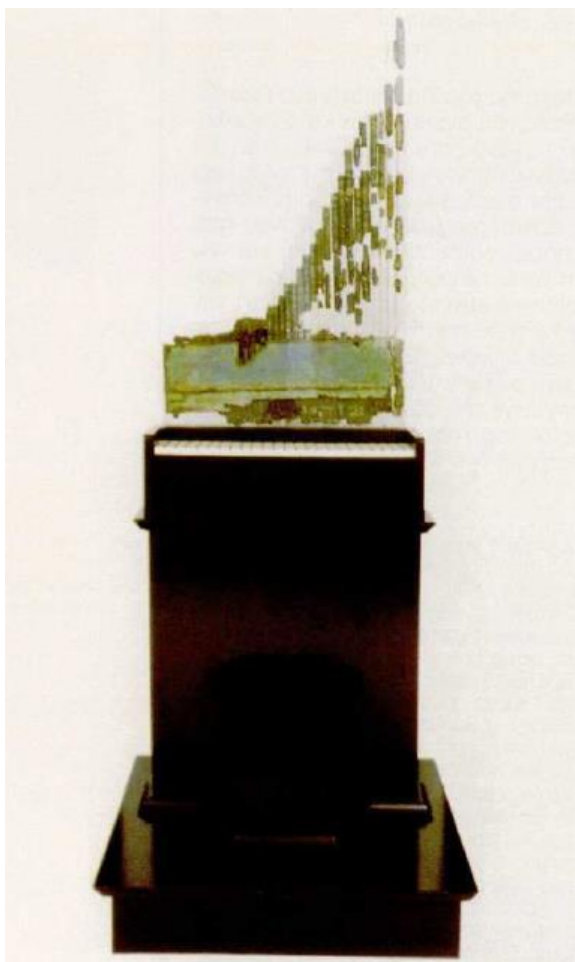
Εικόνα 16: Ο κάτω όροφος του Μουσείου (πηγή: www.escapegreece.com)

Εικόνα 17: Ψηφιδωτό δάπεδο με παράσταση της Μέδουσας (πηγή: www.escapegreece.com)

Εικόνα 18: Χάλκινη προτομή του Ρωμαίου αυτοκράτορα Σεπτίμιου Σεβήρου (πηγή: www.escapegreece.com)

Εικόνα 19: Η ύδραυλις (πηγή: Περιοδικό Αρχαιολογία)

Εικόνα 20: Ο Υψιστος Δίας (πηγή: www.escapegreece.com)

Εικόνα 21: Ο Θριάμβος του Διονύσου, Κεντρική παράσταση από ψηφιδωτό δάπεδο στην έπαυλη του Διονύσου (πηγή: www.athensvoice.gr)

Εικόνα 22: Πορταίτο Παπποσειληνού, ένας από τους πίνακες που πλαισιώνουν την κεντρική παράσταση του «θριάμβου του Διονύσου» (πηγή: www.athensvoice.gr)

Β.3 Φωτογραφίες Αρχαιολογικού Πάρκου

Εικόνα 23: Αντίγραφο αγάλματος (πηγή: www.athensvoice.gr)

Εικόνα 24: Ιερό Διός Υψίστου: Αντίγραφο του ομώνυμου αγάλματος και αναθηματικού αετού (πηγή: www.athensvoice.gr)

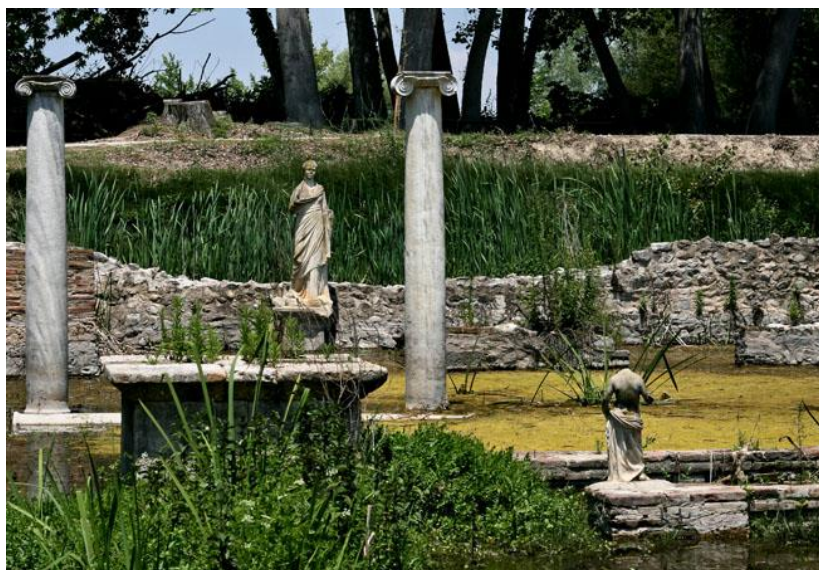
Εικόνα 25: Αντίγραφο αγαματίδιου (πηγή: www.athensvoice.gr)

Εικόνα 26: Ιερό Ίσιδος (πηγή: www.wondergreece.gr)

Εικόνα 27: Ιερό Ίσιδος (πηγή: www.dionolymposguide.gr)

Εικόνα 28: Ιερό Ίσιδος με αντίγραφα αγαλμάτων (πηγή www.odigos-plierias.gr)

Εικόνα 29: Το Ελληνιστικό Θέατρο (πηγή: www.gtp.gr)

Εικόνα 30: Αεροφωτογραφία του ρωμαϊκού θεάτρου του Δίου (πηγή www.odysseus.culture.gr)

Εικόνα 31: Οι Μεγάλες Θέρμες (πηγή: www.gtp.gr)

Παράρτημα Γ΄

Δείγμα Φόρμας Αξιολόγησης

«Framework»

FRAMEWORK

Αξιολόγηση άριστων εκθέσεων από την οπτική του επισκέπτη

Βήμα 1ο

Κατανόηση των εννοιών και της διαδικασίας της αξιολόγησης

Θα αξιολογήσετε και θα συζητήσετε μια έκθεση ως προς το επίπεδο που επιτυγχάνονται τα τέσσερα Κριτήρια.

❖ **Άνετη**

Μια άριστη έκθεση βοηθά τον επισκέπτη να νιώσει άνετα, σωματικά και ψυχολογικά. Το αίσθημα της άνεσης ανοίγει δρόμους για άλλες θετικές και ευχάριστες εμπειρίες. Η έλλειψη αυτής, όμως, δρα αρνητικά.

Comfortable: An excellent exhibition helps the visitor feel comfortable-physically and psychologically. Good comfort opens the door to other positive experiences. Lack of comfort prevents them.

❖ **Ελκυστική** (έλξη και ερεθίσματα προς συμμετοχή και ενεργό εμπλοκή)

Μια άριστη έκθεση είναι ελκυστική για τους επισκέπτες. Πρέπει να τους δελεάζει, να τους κινεί το ενδιαφέρον και να δώσουν βάση στα εκθέματα της. Η αφοσίωση είναι το πρώτο στάδιο για να «βρουν το νόημα».

Engaging: An excellent exhibition is engaging for visitors. It entices them to pay attention. Engagement is the first step toward finding meaning.

❖ **Ενισχυμένη** (ενίσχυση αίσθησης επιτυχίας και διανοητικής επάρκειας)

Σε μια άριστη έκθεση, τα εκθέματα παρέχουν στους επισκέπτες άφθονες ευκαιρίες για να νιώσουν επιτυχημένοι και διανοητικά επαρκείς – πέρα από το ενθουσιώδες «ουάου». Επίσης, τα εκθέματα ενισχύουν το ένα το άλλο, παρέχοντας πολλά νοήματα, καθώς οι επισκέπτες έχουν πρόσβαση σε διάφορες πληροφορίες, που είναι μέρος ενός ενιαίου συνόλου. Οι επισκέπτες νιώθουν αυτοπεποίθηση, καθώς αποκτούν εμπειρίες γεμάτες νόημα και πιο ουσιαστικές.

Reinforcing: In an excellent exhibition, the exhibits provide visitors with abundant opportunities to be successful and to feel intellectually competent-beyond the «wow» of engagement. In addition, the exhibits reinforce each other, providing multiple means of accessing similar bits of information that are all part of cohesive whole. Visitors are confident on their way to having meaningful experiences.

❖ **Ουσιαστική** (ουσιαστική νοηματοδότηση / δόμηση προσωπικότητας)

Μια άριστη έκθεση παρέχει προσωπικές, σχετικά με το θέμα, εμπειρίες στον επισκέπτη. Πέρα από το να είναι αφοσιωμένοι και να νιώθουν επαρκείς, οι επισκέπτες πρέπει να αισθανθούν αλλαγμένοι, διανοητικά και συναισθηματικά, με έναν άμεσο και μαρκοπρόθεσμο τρόπο.

Meaningful: An excellent exhibition provides personally relevant experiences for visitors. Beyond being engaged and feeling competent, visitors find themselves changed, cognitively and affectively, in immediate and long-lasting ways.

Είναι η έκθεση:

Άνετη; Ελκυστική; Ενισχυμένη; Ουσιαστική;

Η αξιολόγηση γίνεται με βάση δύο διαφορετικά δεδομένα:

Προσωπικές προσλήψεις (Call-outs): Οι προσωπικές σας εμπειρίες στην έκθεση ως επισκέπτης.

Όψεις (Aspects): Τα στοιχεία που βρήκατε και τεκμηριώνουν το κάθε κριτήριο.

Τίτλος Έκθεσης: _____

Οργανισμός: _____

Αρχικά ονοματεπωνύμου: _____

Ημερομηνία επίσκεψης: _____

Βήμα 2ο

Καταγραφή των Call-Outs

Πραγματοποιείτε μια επίσκεψη στον χώρο της έκθεσης. Κρατήστε σημειώσεις σχετικά με την εμπειρία σας χρησιμοποιώντας ρήματα που εκφράζουν τα συναισθήματα, τις σκέψεις και τις αντιδράσεις σας κατά τη διάρκεια της περιήγησης σας ως επισκέπτης. Αυτά αποτελούν τα δικά σας Call-Outs.

Call-Outs (συνέχεια)

Βήμα 3ο

Αξιολόγηση των Aspects

Αφού ολοκληρώσετε την επίσκεψη, φύγετε από την έκθεση και έπειτα αξιολογήστε τα Aspects που βρίσκονται στην παρακάτω λίστα, τα οποία χωρίζονται ανάλογα με το Κριτήριο στο οποίο ανήκουν. Χρησιμοποιώντας τα Call-Outs ως αναφορά, σκεφτείτε σε ποιο βαθμό το κάθε ένα Aspect ήταν κατάλληλα παρόν ή απόν στην έκθεση. Χρησιμοποιώντας τον παρακάτω οδηγό, σημειώστε με συν (+/++) και πλην (-/--) στη δεξιά στήλη.

<p>++ : Άριστο, ένα εξαιρετικό παράδειγμα (<i>Excellent, a wonderful example</i>)</p> <p>+ : Ένα καλό παράδειγμα (<i>A good example</i>)</p> <p>ΧΕ : Χωρίς εφαρμογή (δεν εφαρμόζονται όλα τα Aspects σε όλες τις εκθέσεις) (<i>Does not apply – Not all Aspects apply to all exhibitions.</i>)</p>	<p>- : Όχι αρκετά (<i>Not quite there</i>)</p> <p>-- : Αυτοκαταστροφικό (<i>Self-defeating</i>)</p>
---	---

1. Aspects of Comfortable		
i.	Υπαρξη σχεδίου και συσκευών προσανατολισμού. <i>Physical and conceptual orientation devices were present.</i>	
ii.	Υπαρξη κατάλληλων σημείων για ανάπαυση. <i>There were convenient places to rest.</i>	
iii.	Ο φωτισμός, η θερμοκρασία και τα επίπεδα ήχου ήταν κατάλληλα. <i>The lighting, temperature and sound levels were appropriate.</i>	
iv.	Όλα ήταν καλοδιατηρημένα, σε λειτουργία και υπό συντήρηση. <i>Everything was well-kept, functioning, and in good repair.</i>	
v.	Εργονομική διάταξη χώρου. Τα στοιχεία της έκθεσης μπορούσαν να διαβαστούν, να προβληθούν και να χρησιμοποιηθούν με άνεση. <i>There was a good ergonomic fit. Exhibit elements could be read, viewed and used with ease.</i>	
vi.	Οι επισκέπτες είχαν την ενθάρρυνση να πάρουν τον έλεγχο της εμπειρίας τους. <i>Choices and options for things to do were clear. Visitors were encouraged to feel in control of their own experiences.</i>	
vii.	Οι θέσεις, η πρόθεση και οι αντιλήψεις της έκθεσης ήταν φανερές, αναγνωρισμένες ή αποδομένες. Τα εκθέματα αποκαλύπτουν ποιος μιλάει, ξεχωρίζουν το αληθινό γεγονός από το ψεύτικο ή μια προσωπική γνώμη. <i>Authorship, biases, intent and perspectives of the exhibition were revealed, identified or attributed. The exhibits reveal who is talking, fact from fiction or opinion, the real from the not real.</i>	
viii.	Άνθρωποι διαφορετικών πολιτισμών, κοινωνικών τάξεων, μορφωτικών επιπέδων και σωματικών ικανοτήτων είναι ευπρόσδεκτοι στην έκθεση. <i>The exhibition welcomed people of different cultural backgrounds, economic classes, educational levels and physical abilities.</i>	

2. Aspects of Engaging	
i.	Το περιβάλλον ήταν ενδιαφέρον και δελεαστικό για εξερεύνηση. <i>The physical environment looked interesting and invited exploration.</i>
ii.	Τα εκθέματα μου τράβηξαν την προσοχή και με έκαναν να επιβραδύνω ώστε να τα παρατηρήσω, να έρθω σε επαφή μαζί τους και να τους αφιερώσω χρόνο. <i>Exhibits caught my attention and enticed me to slow down, look, interact and spend time attending to many elements.</i>
iii.	Τα εκθέματα ήταν απολαυστικά, διασκεδαστικά και ενδιαφέροντα, διανοητικά και υλικά. <i>Exhibits were fun-pleasurable, challenging, amusing, intriguing and intellectually or physically stimulating.</i>
iv.	Τα στοιχεία της έκθεσης ενθάρρυναν και προωθούσαν την κοινωνικοποίηση. Τα εκθέματα ενθάρρυναν τους επισκέπτες να καλέσουν κάποιον άλλον ώστε να του διαβάσουν κάτι, να του δείξουν κάτι ή να συζητήσουν για το υλικό του εκθέματος. <i>Exhibit components encouraged and promoted social behaviors. Exhibits encouraged visitors to call one another over, read out loud, point at and converse about the exhibit material.</i>
v.	Οι εμπειρίες προήλθαν μέσω διάφορων μορφών (γραφικά, κείμενα, αντικείμενα, βίντεο, Η/Υ, κλπ.) και διάφορων αισθητικών τρόπων – εικόνα, ήχος, κίνηση, αφή, κλπ. <i>Experiences came in a variety of formats (e.g., graphics, text, objects, AV, computers, living things, models, phenomena) and a variety of sensual modalities-sight, sound, motion, touch, etc.</i>
vi.	Ανεξάρτητα από τις γνώσεις που είχε ένας επισκέπτης (από πριν), υπήρχαν ενδιαφέροντα πράγματα να κάνει. <i>Regardless of a visitor's prior knowledge or interests, there were interesting things to do.</i>

3. Aspects of Reinforcing	
i.	Η έκθεση δεν ήταν φορτωμένη. Υπήρχαν να κάνεις πράγματα «τόσο όσο». <i>The exhibition was not overwhelming. There were «just enough» things to do.</i>
ii.	Η σύνθεση των εμπειριών γύρω από τα εκθέματα ήταν έτσι διαρθρωμένη, ώστε οι επισκέπτες που προσπαθούσαν να τα κατανοήσουν και έλεγαν «το κατάλαβα», ένιωθαν αυτοπεποίθηση και παρακινούνταν να συνεχίσουν. <i>Challenging or complex exhibit experiences were structured so that visitors who tried to figure them out were likely to say «I got it» and feel confident and motivated to do more.</i>
iii.	Η παρουσίαση ήταν λογικά σχεδιασμένη. Υπήρχε μια νοητή σύνδεση όπου ήταν εύκολη στην παρακολούθηση και κατανοητή. <i>The presentation had a logic. It held together intellectually in a way that was easily followed and understood.</i>
iv.	Οι πληροφορίες και οι απόψεις σε διάφορα σημεία της έκθεσης ήταν συμπληρωματικές και η μια ενίσχυε την άλλη. <i>The information and ideas in different parts of the exhibition were complementary and reinforced each other.</i>
v.	Η έκθεση στήθηκε πάνω στον εαυτό της. <i>The exhibit built on itself.</i>

4. Aspects of Meaningful

i.	<p>Οι ιδέες και τα αντικείμενα στην έκθεση (φυσικά δείγματα, συλλογές, πολιτισμικά τέχνηρα, παρουσιάσεις και δραστηριότητες) έγιναν προσιτές και ενσωματώθηκαν εύκολα στις εμπειρίες των επισκεπτών, ανεξάρτητα από το επίπεδο της γνώσης και του κινήτρου.</p> <p><i>Ideas and objects in the exhibition (natural specimens, living collections, cultural artifacts, demonstrations and activities) were made relevant to and easily integrated into the visitors' experience, regardless of their levels of knowledge or motivation.</i></p>	
ii.	<p>Η έκθεση έδειξε πώς το περιεχόμενο της είχε αξία. Το υλικό ήταν επίκαιρο, σημαντικό και είχε απήχηση στις αξίες των επισκεπτών.</p> <p><i>The exhibition made a vase that its content had value. The material was timely, important and resonated with the visitors' values. Meaning is the «so what».</i></p>	
iii.	<p>Το περιεχόμενο της έκθεσης άγγιξε τις ανθρώπινες ανησυχίες και δεν αποστασιοποιήθηκε από βαθιά και αμφιλεγόμενα θέματα.</p> <p><i>The exhibition content touched on universal human concerns and didn't shy away from deep or controversial issues.</i></p>	
iv.	<p>Οι εμπειρίες από την έκθεση ενθάρρυναν τους ανθρώπους να αλλάξουν τον τρόπο που σκέφτονται και αισθάνονται. Τα εκθέματα έδωσαν στους επισκέπτες τα μέσα να αλλάξουν πιστεύω και στάση ζωής, και/ ή να δράσουν.</p> <p><i>The exhibition experience promoted change in people's thinking and feeling, even transcendence. Exhibits gave visitors the means to make generalizations, change belief and attitudes and/or take action.</i></p>	

Βήμα 4ο

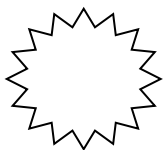
Βαθμολόγηση των Κριτηρίων

Σε ποιόν βαθμό πιστεύετε πως συναντήσατε το κάθε ένα Κριτήριο στην έκθεση;
Βαθμολογήστε (**Rating**) το κάθε Κριτήριο από το 1 μέχρι το 6.

- 1: Άριστα** (*Excellent*) - Μόνιμα «καλό παράδειγμα» (+) με πολλά «άριστο παράδειγμα» (++)
- 2: Πολύ καλά** (*Very good*) - Μόνιμα «καλό παράδειγμα» (+) με πολύ λίγα ή καθόλου «όχι αρκετά» (-)
- 3: Καλά** (*Good*) - Κυρίως «καλό παράδειγμα» (+) με μερικά «όχι αρκετά» (-)
- 4: Ικανοποιητικά** (*Acceptable*) - Ισορροπία μεταξύ «καλό παράδειγμα» (+) και «όχι αρκετά» (-)
- 5: Χάνοντας Ευκαιρίες** (*Misses opportunities*) - Κυρίως «όχι αρκετά» (-) με ίσως μερικά «καλό παράδειγμα» (+)
- 6: Αντιπαραγωγικό** (*Counterproductive*) - Κυρίως «αυτοκαταστροφικό» (- -) με πολλά «όχι αρκετά» (-)

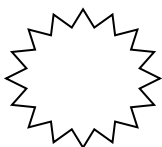
Χρησιμοποιώντας τα στοιχεία από τα Call-Outs και τα Aspects, αιτιολογήστε (**rationale**) τη βαθμολογία σας.

❖ **Comfortable**

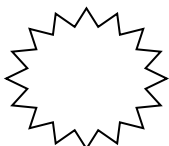
Αιτιολόγηση:

❖ **Engaging**

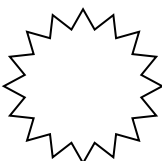
Αιτιολόγηση:

❖ **Reinforcing**

Αιτιολόγηση:

❖ **Meaningful**

Αιτιολόγηση:

Βήμα 5ο

Συνάντηση και σύγκριση αξιολογήσεων

Αφιερώστε τουλάχιστον 2 ώρες για τη συγκεκριμένη συνάντηση. Ξεκινήστε με την καταγραφή όλων των βαθμολογιών στον παρακάτω πίνακα.

Συνοπτική Βαθμολογία των Κριτηρίων

Αρχικά Κριτών	Comfortable	Engaging	Reinforcing	Meaningful
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				

Υπάρχουν έντονες διαφωνίες;

Συζητήστε τις τυχόν διαφωνίες σχετικά τις παραπάνω βαθμολογίες. Γιατί διαφωνείτε;

Καταγράψτε τις επικρατέστερες απόψεις

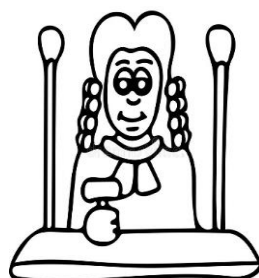
Συζητήστε, μετά βάλτε στην παρακάτω λίστα, συγκεκριμένα γνωρίσματα, εμπειρίες ή συναισθήματα σχετικά με την έκθεση – και θετικά και αρνητικά – που συμφωνήσατε ΟΛΟΙ.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

Τροποποίηση

Μετά από όλες τις συζητήσεις. Θέλει κάποιος να αλλάξει τις βαθμολογίες του; Αν ναι, ας αλλάξει τις βαθμολογίες στον παραπάνω πίνακα.

Συγχαρητήρια! Είσαι πλέον ένας Κριτής Αριστείας!

Παράρτημα Δ' Φόρμες Αξιολόγησης «Framework» της Μελέτης Περίπτωσης

Στο Παράρτημα Δ' θα παρουσιαστούν τα συμπληρωμένα έντυπα αξιολόγησης του κάθε κριτή ξεχωριστά. Κατά την εφαρμογή της αξιολόγησης της έκθεσης του Αρχαιολογικού Μουσείου Δίου, οι φόρμες αξιολόγησης είχαν τυπωθεί και μοιραστεί στους Κριτές προς διευκόλυνση της χρήσης τους. Η παρουσίαση των αποτελεσμάτων σε ηλεκτρονική μορφή διευκολύνει τη μελέτη της παρούσας μεταπτυχιακής διατριβής.

Δ.1 Έντυπο Κριτή Νο 1

FRAMEWORK

Αξιολόγηση άριστων εκθέσεων από την οπτική του επισκέπτη

Βήμα 1ο

Κατανόηση των εννοιών και της διαδικασίας της αξιολόγησης

Θα αξιολογήσετε και θα συζητήσετε μια έκθεση ως προς το επίπεδο που επιτυγχάνονται τα τέσσερα Κριτήρια.

❖ **Άνετη**

Μια άριστη έκθεση βοηθά τον επισκέπτη να νιώσει άνετα, σωματικά και ψυχολογικά. Το αίσθημα της άνεσης ανοίγει δρόμους για άλλες θετικές και ευχάριστες εμπειρίες. Η έλλειψη αυτής, όμως, δρα αρνητικά.

Comfortable: An excellent exhibition helps the visitor feel comfortable-physically and psychologically. Good comfort opens the door to other positive experiences. Lack of comfort prevents them.

❖ **Ελκυστική (έλξη και ερεθίσματα προς συμμετοχή και ενεργό εμπλοκή)**

Μια άριστη έκθεση είναι ελκυστική για τους επισκέπτες. Πρέπει να τους δελεάζει, να τους κινεί το ενδιαφέρον και να δώσουν βάση στα εκθέματα της. Η αφοσίωση είναι το πρώτο στάδιο για να «βρουν το νόημα».

Engaging: An excellent exhibition is engaging for visitors. It entices them to pay attention. Engagement is the first step toward finding meaning.

❖ **Ενισχυμένη (ενίσχυση αίσθησης επιτυχίας και διανοητικής επάρκειας)**

Σε μια άριστη έκθεση, τα εκθέματα παρέχουν στους επισκέπτες άφθονες ευκαιρίες για να νιώσουν επιτυχημένοι και διανοητικά επαρκείς – πέρα από το ενθουσιώδες «ουάου». Επίσης, τα εκθέματα ενισχύουν το ένα το άλλο, παρέχοντας πολλά νοήματα, καθώς οι επισκέπτες έχουν πρόσβαση σε διάφορες πληροφορίες, που είναι μέρος ενός ενιαίου συνόλου. Οι επισκέπτες νιώθουν αυτοπεποίθηση, καθώς αποκτούν εμπειρίες γεμάτες νόημα και πιο ουσιαστικές.

Reinforcing: In an excellent exhibition, the exhibits provide visitors with abundant opportunities to be successful and to feel intellectually competent-beyond the «wow» of engagement. In addition, the exhibits reinforce each other, providing multiple means of accessing similar bits of information that are all part of cohesive whole. Visitors are confidently on their way to having meaningful experiences.

❖ **Ουσιαστική (ουσιαστική νοηματοδότηση / δόμηση προσωπικότητας)**

Μια άριστη έκθεση παρέχει προσωπικές, σχετικά με το θέμα, εμπειρίες στον επισκέπτη. Πέρα από το να είναι αφοσιωμένοι και να νιώθουν επαρκείς, οι επισκέπτες πρέπει να αισθανθούν αλλαγμένοι, διανοητικά και συναισθηματικά, με έναν άμεσο και μαρκοπρόθεσμο τρόπο.

Meaningful: An excellent exhibition provides personally relevant experiences for visitors. Beyond being engaged and feeling competent, visitors find themselves changed, cognitively and affectively, in immediate and long-lasting ways.

Είναι η έκθεση:

Άνετη; Ελκυστική; Ενισχυμένη; Ουσιαστική;

Η αξιολόγηση γίνεται με βάση δύο διαφορετικά δεδομένα:

Προσωπικές προσλήψεις (Call-outs): Οι προσωπικές σας εμπειρίες στην έκθεση ως επισκέπτης.

Όψεις (Aspects): Τα στοιχεία που βρήκατε και τεκμηριώνουν το κάθε κριτήριο.

Τίτλος Έκθεσης: Έκθεση Αρχαιολογικού Μουσείου Δίου

Οργανισμός: Αρχαιολογικό Μουσείο Δίου

Αρχικά ονοματεπωνύμου: I.T.

Ημερομηνία επίσκεψης: 08/05/2018

Βήμα 2ο

Καταγραφή των Call-Outs

Πραγματοποιείστε μια επίσκεψη στον χώρο της έκθεσης. Κρατήστε σημειώσεις σχετικά με την εμπειρία σας χρησιμοποιώντας ρήματα που εκφράζουν τα συναισθήματα, τις σκέψεις και τις αντιδράσεις σας κατά τη διάρκεια της περιήγησης σας ως επισκέπτης. Αυτά αποτελούν τα δικά σας Call-Outs.

- Εμφανής υλικοτεχνική υποδομή (όπως σωληνώσεις, βίδες, κλπ.)
- Ελλιπέστατα κείμενα εκθεμάτων, χωρίς μετάδοση πληροφοριών (π.χ. μετάφραση μαρμάρινων επιγραφών)
- Αδιάφορος εκθεσιακός χώρος, περασμένης αυστηρής κλασικής αισθητικής
- Απόσταση μεταξύ μουσειακών πινακίδων και εκθεμάτων
- Υπερβολικό φυσικό φως λόγω των μεγάλων ξύλινων παραθύρων στον πάνω όροφο αταίριαστη αισθητικά εικόνα.
- Αποτυχία δημιουργίας τρύπας στον χωροχρόνο. Σύγχυση σχετικά με την ακολουθία των εκθεμάτων.
- Δυνατότητα αναπαραγωγής μόνο ενός ολιγόλεπτου βίντεο σε ειδικά διαμορφωμένη αίθουσα. Κανένα άλλο ίχνος οπτικοακουστικών μέσων.

Call-Outs (συνέχεια)

Βήμα 3ο

Αξιολόγηση των Aspects

Αφού ολοκληρώσετε την επίσκεψη, φύγετε από την έκθεση και έπειτα αξιολογήστε τα Aspects που βρίσκονται στην παρακάτω λίστα, τα οποία χωρίζονται ανάλογα με το Κριτήριο στο οποίο ανήκουν. Χρησιμοποιώντας τα Call-Outs ως αναφορά, σκεφτείτε σε ποιο βαθμό το κάθε ένα Aspect ήταν κατάλληλα παρόν ή απόν στην έκθεση. Χρησιμοποιώντας τον παρακάτω οδηγό, σημειώστε με συν (+/++) και πλην (-/--) στη δεξιά στήλη.

++ : Άριστο, ένα εξαιρετικό παράδειγμα <i>(Excellent, a wonderful example)</i>	- : Όχι αρκετά <i>(Not quite there)</i>
+ : Ένα καλό παράδειγμα <i>(A good example)</i>	-- : Αυτοκαταστροφικό <i>(Self-defeating)</i>
XE : Χωρίς εφαρμογή (δεν εφαρμόζονται όλα τα Aspects σε όλες τις εκθέσεις) <i>(Does not apply - Not all Aspects apply to all exhibitions.)</i>	

1. Aspects of Comfortable		
i.	Υπαρξη σχεδίου και συσκευών προσανατολισμού. <i>Physical and conceptual orientation devices were present.</i>	--
ii.	Υπαρξη κατάλληλων σημείων για ανάπαυση. <i>There were convenient places to rest.</i>	+
iii.	Ο φωτισμός, η θερμοκρασία και τα επίπεδα ήχου ήταν κατάλληλα. <i>The lighting, temperature and sound levels were appropriate.</i>	+
iv.	Όλα ήταν καλοδιατηρημένα, σε λειτουργία και υπό συντήρηση. <i>Everything was well-kept, functioning, and in good repair.</i>	-
v.	Εργονομική διάταξη χώρου. Τα στοιχεία της έκθεσης μπορούσαν να διαβαστούν, να προβληθούν και να χρησιμοποιηθούν με άνεση. <i>There was a good ergonomic fit. Exhibit elements could be read, viewed and used with ease.</i>	-
vi.	Οι επισκέπτες είχαν την ενθάρρυνση να πάρουν τον έλεγχο της εμπειρίας τους. <i>Choices and options for things to do were clear. Visitors were encouraged to feel in control of their own experiences.</i>	++
vii.	Οι θέσεις, η πρόθεση και οι αντιλήψεις της έκθεσης ήταν φανερές, αναγνωρισμένες ή αποδομένες. Τα εκθέματα αποκαλύπτουν ποιος μιλάει, ξεχωρίζουν το αληθινό γεγονός από το ψεύτικο ή μια προσωπική γνώμη. <i>Authorship, biases, intent and perspectives of the exhibition were revealed, identified or attributed. The exhibits reveal who is talking, fact from fiction or opinion, the real from the not real.</i>	XE
viii.	Άνθρωποι διαφορετικών πολιτισμών, κοινωνικών τάξεων, μορφωτικών επιπέδων και σωματικών ικανοτήτων είναι ευπρόσδεκτοι στην έκθεση. <i>The exhibition welcomed people of different cultural backgrounds, economic classes, educational levels and physical abilities.</i>	++

2. Aspects of Engaging		
i.	Το περιβάλλον ήταν ενδιαφέρον και δελεαστικό για εξερεύνηση. <i>The physical environment looked interesting and invited exploration.</i>	-
ii.	Τα εκθέματα μου τράβηξαν την προσοχή και με έκαναν να επιβραδύνω ώστε να τα παρατηρήσω, να έρθω σε επαφή μαζί τους και να τους αφιερώσω χρόνο. <i>Exhibits caught my attention and enticed me to slow down, look, interact and spend time attending to many elements.</i>	+
iii.	Τα εκθέματα ήταν απολαυστικά, διασκεδαστικά και ενδιαφέροντα, διανοητικά και υλικά. <i>Exhibits were fun-pleasurable, challenging, amusing, intriguing and intellectually or physically stimulating.</i>	++
iv.	Τα στοιχεία της έκθεσης ενθάρρυναν και προωθούσαν την κοινωνικοποίηση. Τα εκθέματα ενθάρρυναν τους επισκέπτες να καλέσουν κάποιον άλλον ώστε να του διαβάσουν κάτι, να του δείξουν κάτι ή να συζητήσουν για το υλικό του εκθέματος. <i>Exhibit components encouraged and promoted social behaviors. Exhibits encouraged visitors to call one another over, read out loud, point at and converse about the exhibit material.</i>	-
v.	Οι εμπειρίες προήλθαν μέσω διάφορων μορφών (γραφικά, κείμενα, αντικείμενα, βίντεο, Η/Υ, κλπ.) και διάφορων αισθητικών τρόπων – εικόνα, ήχος, κίνηση, αφή, κλπ. <i>Experiences came in a variety of formats (e.g., graphics, text, objects, AV, computers, living things, models, phenomena) and a variety of sensual modalities-sight, sound, motion, touch, etc.</i>	--
vi.	Ανεξάρτητα από τις γνώσεις που είχε ένας επισκέπτης (από πριν), υπήρχαν ενδιαφέροντα πράγματα να κάνει. <i>Regardless of a visitor's prior knowledge or interests, there were interesting things to do.</i>	-

3. Aspects of Reinforcing		
i.	Η έκθεση δεν ήταν φορτωμένη. Υπήρχαν να κάνεις πράγματα «τόσο όσο». <i>The exhibition was not overwhelming. There were «just enough» things to do.</i>	+
ii.	Η σύνθεση των εμπειριών γύρω από τα εκθέματα ήταν έτσι διαρθρωμένη, ώστε οι επισκέπτες που προσπαθούσαν να τα κατανοήσουν και έλεγαν «το κατάλαβα», ένοιωθαν αυτοπεποίθηση και παρακινούνταν να συνεχίσουν. <i>Challenging or complex exhibit experiences were structured so that visitors who tried to figure them out were likely to say «I got it» and feel confident and motivated to do more.</i>	--
iii.	Η παρουσίαση ήταν λογικά σχεδιασμένη. Υπήρχε μια νοητή σύνδεση όπου ήταν εύκολη στην παρακολούθηση και κατανοητή. <i>The presentation had a logic. It held together intellectually in a way that was easily followed and understood.</i>	--
iv.	Οι πληροφορίες και οι απόψεις σε διάφορα σημεία της έκθεσης ήταν συμπληρωματικές και η μια ενίσχυε την άλλη. <i>The information and ideas in different parts of the exhibition were complementary and reinforced each other.</i>	--
v.	Η έκθεση στήθηκε πάνω στον εαυτό της. <i>The exhibit built on itself.</i>	+

4. Aspects of Meaningful		
i.	<p>Οι ιδέες και τα αντικείμενα στην έκθεση (φυσικά δείγματα, συλλογές, πολιτισμικά τέχνηρα, παρουσιάσεις και δραστηριότητες) έγιναν προσιτές και ενσωματώθηκαν εύκολα στις εμπειρίες των επισκεπτών, ανεξάρτητα από το επίπεδο της γνώσης και του κινήτρου.</p> <p><i>Ideas and objects in the exhibition (natural specimens, living collections, cultural artifacts, demonstrations and activities) were made relevant to and easily integrated into the visitors' experience, regardless of their levels of knowledge or motivation.</i></p>	-
ii.	<p>Η έκθεση έδειξε πώς το περιεχόμενο της είχε αξία. Το υλικό ήταν επίκαιρο, σημαντικό και είχε απήχηση στις αξίες των επισκεπτών.</p> <p><i>The exhibition made a vase that its content had value. The material was timely, important and resonated with the visitors' values. Meaning is the «so what».</i></p>	-
iii.	<p>Το περιεχόμενο της έκθεσης άγγιξε τις ανθρώπινες ανησυχίες και δεν αποστασιοποιήθηκε από βαθιά και αμφιλεγόμενα θέματα.</p> <p><i>The exhibition content touched on universal human concerns and didn't shy away from deep or controversial issues.</i></p>	XE
iv.	<p>Οι εμπειρίες από την έκθεση ενθάρρυναν τους ανθρώπους να αλλάξουν τον τρόπο που σκέφτονται και αισθάνονται. Τα εκθέματα έδωσαν στους επισκέπτες τα μέσα να αλλάξουν πιστεύω και στάση ζωής, και/ ή να δράσουν.</p> <p><i>The exhibition experience promoted change in people's thinking and feeling, even transcendence. Exhibits gave visitors the means to make generalizations, change belief and attitudes and/or take action.</i></p>	-

Βήμα 4ο

Βαθμολόγηση των Κριτηρίων

Σε ποιόν βαθμό πιστεύετε πως συναντήσατε το κάθε ένα Κριτήριο στην έκθεση;
Βαθμολογήστε (**Rating**) το κάθε Κριτήριο από το 1 μέχρι το 6.

- 1:Άριστα** (*Excellent*) - Μόνιμα «καλό παράδειγμα» (+) με πολλά «άριστο παράδειγμα» (++)
- 2:Πολύ καλά** (*Very good*) - Μόνιμα «καλό παράδειγμα» (+) με πολύ λίγα ή καθόλου «όχι αρκετά» (-)
- 3:Καλά** (*Good*) - Κυρίως «καλό παράδειγμα» (+) με μερικά «όχι αρκετά» (-)
- 4:Ικανοποιητικά** (*Acceptable*) - Ισορροπία μεταξύ «καλό παράδειγμα» (+) και «όχι αρκετά» (-)
- 5:Χάνοντας Ευκαιρίες** (*Misses opportunities*) - Κυρίως «όχι αρκετά»(-) με ίσως μερικά «καλό παράδειγμα» (+)
- 6:Αντιπαραγωγικό** (*Counterproductive*) - Κυρίως «αυτοκαταστροφικό» (- -) με πολλά «όχι αρκετά» (-)

Χρησιμοποιώντας τα στοιχεία από τα Call-Outs και τα Aspects, αιτιολογήστε (**rationale**) τη βαθμολογία σας.

❖ Comfortable

Αιτιολόγηση:

Η παρουσία σωληνώσεων και άλλων υλικών υποδομών μείωσε την αισθητική, ενώ ο φυσικός φωτισμός είναι σχετικά ικανοποιητικός. Αίσθημα δυσανασχέτησης σχετικά με την ανάγνωση των στοιχείων της έκθεσης λόγω της απόστασης από τα εκθέματα.

❖ Engaging

Αιτιολόγηση:

Ο εκθεσιακός χώρος δε δελεάζει ιδιαίτερα για περιήγηση. Λόγω της ελλιπής πληροφόρησης από τις πινακίδες δεν κινείται το ενδιαφέρον του επισκέπτη. Αν και τα εκθέματα είναι εντυπωσιακά δεν αρκεί για να υπάρξει αφοσίωση σε αυτά. Δεν χρησιμοποιούνται νέες τεχνολογίες για τόνωση της μάθησης.

❖ Reinforcing

Αιτιολόγηση:

Τα εκθέματα δεν ενισχύουν το ένα το άλλο καθώς δεν υπάρχει προφανής νοητή σύνδεση στην παρουσίαση. Προκαλείται μια σύγχυση σχετικά με τον σχεδιασμό της έκθεσης, ενώ ο επισκέπτης δυσκολεύεται να κατανοήσει 100% τη σημαντικότητα των εκθεμάτων λόγω των παραπάνω.

❖ Meaningful

Αιτιολόγηση:

Δεν υπήρχε ποσότητα και ποιότητα στην πληροφόρηση γύρω από τα εκθέματα, γεγονός που απέτρεψε τη δημιουργία μιας θετικής, γεμάτο συγκινήσεις, μουσειακής εμπειρίας.

Βήμα 5ο

Συνάντηση και σύγκριση αξιολογήσεων

Αφιερώστε τουλάχιστον 2 ώρες για τη συγκεκριμένη συνάντηση. Ξεκινήστε με την καταγραφή όλων των βαθμολογιών στον παρακάτω πίνακα.

Συνοπτική Βαθμολογία των Κριτηρίων

Αρχικά Κριτών	Comfortable	Engaging	Reinforcing	Meaningful
1. Ι.Τ.	4	5	6	5
2. Κ.Μ.	4	5	5	5
3. Κ.Ι.	4	4	6	5
4. Μ.Ν.	5	5	6	5
5. Τσ.Ι	3	4	5	5
6. Φ.Σ	4	5	5	5
7.				
8.				
9.				
10.				

Υπάρχουν έντονες διαφωνίες; Συζητήστε τις τυχόν διαφωνίες σχετικά τις παραπάνω βαθμολογίες. Γιατί διαφωνείτε;

Καταγράψτε τις επικρατέστερες απόψεις

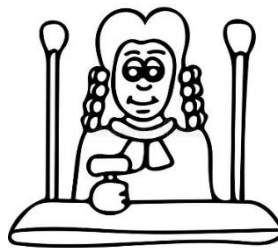
Συζητήστε, μετά βάλτε στην παρακάτω λίστα, συγκεκριμένα γνωρίσματα, εμπειρίες ή συναισθήματα σχετικά με την έκθεση – και θετικά και αρνητικά – που συμφωνήσατε ΟΛΟΙ.

1. Συλλογή αποτελούμενη από εντυπωσιακά εκθέματα.
2. Αδυναμία παραγωγής νοήματος (λόγω άστοχης-αναποτελεσματικής σήμανσης, απουσία μουσειακών κειμένων).
3. Απουσία σύγχρονων οπτικοακουστικών μέσων για εύκολη και διαδραστική μετάδοση γνώσης.
4. Δεν επιτυγχάνεται η αποστολή του μουσείου και της μουσειακής εμπειρίας.
5. Αναχρονιστικός σχεδιασμός έκθεσης.

Τροποποίηση

Μετά από όλες τις συζητήσεις. Θέλει κάποιος να αλλάξει τις βαθμολογίες του; Αν ναι, ας αλλάξει τις βαθμολογίες στον παραπάνω πίνακα.

Συγχαρητήρια! Είσαι πλέον ένας Κριτής Αριστείας!

Δ.2 Έντυπο Κριτή Ν° 2

FRAMEWORK

Αξιολόγηση άριστων εκθέσεων από την οπτική του επισκέπτη

Βήμα 1ο

Κατανόηση των εννοιών και της διαδικασίας της αξιολόγησης θα αξιολογήσετε και θα συζητήσετε μια έκθεση ως προς το επίπεδο που επιτυγχάνονται τα τέσσερα Κριτήρια.

❖ **Άνετη**

Μια άριστη έκθεση βοηθά τον επισκέπτη να νιώσει άνετα, σωματικά και ψυχολογικά. Το αίσθημα της άνεσης ανοίγει δρόμους για άλλες θετικές και ευχάριστες εμπειρίες. Η έλλειψη αυτής, όμως, δρα αρνητικά.

Comfortable: An excellent exhibition helps the visitor feel comfortable-physically and psychologically. Good comfort opens the door to other positive experiences. Lack of comfort prevents them.

❖ **Ελκυστική (έλξη και ερεθίσματα προς συμμετοχή και ενεργό εμπλοκή)**

Μια άριστη έκθεση είναι ελκυστική για τους επισκέπτες. Πρέπει να τους δελεάζει, να τους κινεί το ενδιαφέρον και να δώσουν βάση στα εκθέματα της. Η αφοσίωση είναι το πρώτο στάδιο για να «βρουν το νόημα».

Engaging: An excellent exhibition is engaging for visitors. It entices them to pay attention. Engagement is the first step toward finding meaning.

❖ **Ενισχυμένη (ενίσχυση αίσθησης επιτυχίας και διανοητικής επάρκειας)**

Σε μια άριστη έκθεση, τα εκθέματα παρέχουν στους επισκέπτες άφθονες ευκαιρίες για να νιώσουν επιτυχημένοι και διανοητικά επαρκείς – πέρα από το ενθουσιώδες «ουάου». Επίσης, τα εκθέματα ενισχύουν το ένα το άλλο, παρέχοντας πολλά νοήματα, καθώς οι επισκέπτες έχουν πρόσβαση σε διάφορες πληροφορίες, που είναι μέρος ενός ενιαίου συνόλου. Οι επισκέπτες νιώθουν αυτοπεποίθηση, καθώς αποκτούν εμπειρίες γεμάτες νόημα και πιο ουσιαστικές.

Reinforcing: In an excellent exhibition, the exhibits provide visitors with abundant opportunities to be successful and to feel intellectually competent-beyond the «wow» of engagement. In addition, the exhibits reinforce each other, providing multiple means of accessing similar bits of information that are all part of cohesive whole. Visitors are confidently on their way to having meaningful experiences.

❖ **Ουσιαστική (ουσιαστική νοηματοδότηση / δόμηση προσωπικότητας)**

Μια άριστη έκθεση παρέχει προσωπικές, σχετικά με το θέμα, εμπειρίες στον επισκέπτη. Πέρα από το να είναι αφοσιωμένοι και να νιώθουν επαρκείς, οι επισκέπτες πρέπει να αισθανθούν αλλαγμένοι, διανοητικά και συναισθηματικά, με έναν άμεσο και μαρκοπρόθεσμο τρόπο.

Meaningful: An excellent exhibition provides personally relevant experiences for visitors. Beyond being engaged and feeling competent, visitors find themselves changed, cognitively and affectively, in immediate and long-lasting ways.

Είναι η έκθεση:

Άνετη; Ελκυστική; Ενισχυμένη; Ουσιαστική;

Η αξιολόγηση γίνεται με βάση δύο διαφορετικά δεδομένα:

Προσωπικές προσλήψεις (Call-outs): Οι προσωπικές σας εμπειρίες στην έκθεση ως επισκέπτης.

Όψεις (Aspects): Τα στοιχεία που βρήκατε και τεκμηριώνουν το κάθε κριτήριο.

Τίτλος Έκθεσης: Έκθεση Αρχαιολογικού Μουσείου Δίου

Οργανισμός: Αρχαιολογικό Μουσείο Δίου

Αρχικά ονοματεπωνύμου: Κ.Μ.

Ημερομηνία επίσκεψης: 08/05/2018

Βήμα 2ο

Καταγραφή των Call-Outs

Πραγματοποιείτε μια επίσκεψη στον χώρο της έκθεσης. Κρατήστε σημειώσεις σχετικά με την εμπειρία σας χρησιμοποιώντας ρήματα που εκφράζουν τα συναισθήματα, τις σκέψεις και τις αντιδράσεις σας κατά τη διάρκεια της περιήγησης σας ως επισκέπτης. Αυτά αποτελούν τα δικά σας Call-Outs.

Γενικά υπάρχει επαρκής φωτισμός, αλλά υπάρχουν σημεία όπου θα πρέπει να διορθωθεί γιατί «χάνεται» το μουσειακό αντικείμενο, το οποίο φωτίζεται, π.χ. ο φωτισμός στις προθήκες είναι ανεπαρκής.

Τα εκθέματα της έκθεσης είναι εντυπωσιακά, προκαλούν θαυμασμό, αλλά οι πινακίδες δεν παρέχουν αρκετές πληροφορίες, με αποτέλεσμα ο επισκέπτης να τα προσπεράσει, «ρίχνοντας» απλά μια γρήγορη ματιά. Επίσης, η θέση που έχουν σε σχέση με τα εκθέματα είναι άβολη και κάνει την επίσκεψη κουραστική.

Στο ισόγειο υπάρχει μια αίθουσα για παρακολούθηση ενός βίντεο, αλλά κανένα άλλο οπτικοακουστικό μέσο.

Αξίζει να σημειωθεί πως στον πάνω όροφο υπάρχει η δυνατότητα αφής αγγείων, τα οποία ονομάζονται «απτικά αντίγραφα» και απευθύνονται σε άτομα με προβλήματα όρασης. Ύπαρξη ασανσέρ για άτομα με κινητικές δυσκολίες, ενώ στο ισόγειο υπάρχει ανελκυστήρας σκάλας για τον ίδιο σκοπό.

Call-Outs (συνέχεια)

Βήμα 3ο

Αξιολόγηση των Aspects

Αφού ολοκληρώσετε την επίσκεψη, φύγετε από την έκθεση και έπειτα αξιολογήστε τα Aspects που βρίσκονται στην παρακάτω λίστα, τα οποία χωρίζονται ανάλογα με το Κριτήριο στο οποίο ανήκουν. Χρησιμοποιώντας τα Call-Outs ως αναφορά, σκεφτείτε σε ποιο βαθμό το κάθε ένα Aspect ήταν κατάλληλα παρόν ή απόν στην έκθεση. Χρησιμοποιώντας τον παρακάτω οδηγό, σημειώστε με συν (+/++) και πλην (-/--) στη δεξιά στήλη.

++ : Άριστο, ένα εξαιρετικό παράδειγμα <i>(Excellent, a wonderful example)</i>	- : Όχι αρκετά <i>(Not quite there)</i>
+ : Ένα καλό παράδειγμα <i>(A good example)</i>	-- : Αυτοκαταστροφικό <i>(Self-defeating)</i>
XE : Χωρίς εφαρμογή (δεν εφαρμόζονται όλα τα Aspects σε όλες τις εκθέσεις) <i>(Does not apply - Not all Aspects apply to all exhibitions.)</i>	

1. Aspects of Comfortable		
i.	Υπαρξη σχεδίου και συσκευών προσανατολισμού. <i>Physical and conceptual orientation devices were present.</i>	--
ii.	Υπαρξη κατάλληλων σημείων για ανάπαυση. <i>There were convenient places to rest.</i>	+
iii.	Ο φωτισμός, η θερμοκρασία και τα επίπεδα ήχου ήταν κατάλληλα. <i>The lighting, temperature and sound levels were appropriate.</i>	-
iv.	Όλα ήταν καλοδιατηρημένα, σε λειτουργία και υπό συντήρηση. <i>Everything was well-kept, functioning, and in good repair.</i>	-
v.	Εργονομική διάταξη χώρου. Τα στοιχεία της έκθεσης μπορούσαν να διαβαστούν, να προβληθούν και να χρησιμοποιηθούν με άνεση. <i>There was a good ergonomic fit. Exhibit elements could be read, viewed and used with ease.</i>	-
vi.	Οι επισκέπτες είχαν την ενθάρρυνση να πάρουν τον έλεγχο της εμπειρίας τους. <i>Choices and options for things to do were clear. Visitors were encouraged to feel in control of their own experiences.</i>	+
vii.	Οι θέσεις, η πρόθεση και οι αντιλήψεις της έκθεσης ήταν φανερές, αναγνωρισμένες ή αποδομένες. Τα εκθέματα αποκαλύπτουν ποιος μιλάει, ξεχωρίζουν το αληθινό γεγονός από το ψεύτικο ή μια προσωπική γνώμη. <i>Authorship, biases, intent and perspectives of the exhibition were revealed, identified or attributed. The exhibits reveal who is talking, fact from fiction or opinion, the real from the not real.</i>	XE
viii.	Άνθρωποι διαφορετικών πολιτισμών, κοινωνικών τάξεων, μορφωτικών επιπέδων και σωματικών ικανοτήτων είναι ευπρόσδεκτοι στην έκθεση. <i>The exhibition welcomed people of different cultural backgrounds, economic classes, educational levels and physical abilities.</i>	++

2. Aspects of Engaging		
i.	Το περιβάλλον ήταν ενδιαφέρον και δελεαστικό για εξερεύνηση. <i>The physical environment looked interesting and invited exploration.</i>	-
ii.	Τα εκθέματα μου τράβηξαν την προσοχή και με έκαναν να επιβραδύνω ώστε να τα παρατηρήσω, να έρθω σε επαφή μαζί τους και να τους αφιερώσω χρόνο. <i>Exhibits caught my attention and enticed me to slow down, look, interact and spend time attending to many elements.</i>	+
iii.	Τα εκθέματα ήταν απολαυστικά, διασκεδαστικά και ενδιαφέροντα, διανοητικά και υλικά. <i>Exhibits were fun-pleasurable, challenging, amusing, intriguing and intellectually or physically stimulating.</i>	+
iv.	Τα στοιχεία της έκθεσης ενθάρρυναν και προωθούσαν την κοινωνικοποίηση. Τα εκθέματα ενθάρρυναν τους επισκέπτες να καλέσουν κάποιον άλλον ώστε να του διαβάσουν κάτι, να του δείξουν κάτι ή να συζητήσουν για το υλικό του εκθέματος. <i>Exhibit components encouraged and promoted social behaviors. Exhibits encouraged visitors to call one another over, read out loud, point at and converse about the exhibit material.</i>	-
v.	Οι εμπειρίες προήλθαν μέσω διάφορων μορφών (γραφικά, κείμενα, αντικείμενα, βίντεο, Η/Υ, κλπ.) και διάφορων αισθητικών τρόπων – εικόνα, ήχος, κίνηση, αφή, κλπ. <i>Experiences came in a variety of formats (e.g., graphics, text, objects, AV, computers, living things, models, phenomena) and a variety of sensual modalities-sight, sound, motion, touch, etc.</i>	-
vi.	Ανεξάρτητα από τις γνώσεις που είχε ένας επισκέπτης (από πριν), υπήρχαν ενδιαφέροντα πράγματα να κάνει. <i>Regardless of a visitor's prior knowledge or interests, there were interesting things to do.</i>	-

3. Aspects of Reinforcing		
i.	Η έκθεση δεν ήταν φορτωμένη. Υπήρχαν να κάνεις πράγματα «τόσο όσο». <i>The exhibition was not overwhelming. There were «just enough» things to do.</i>	+
ii.	Η σύνθεση των εμπειριών γύρω από τα εκθέματα ήταν έτσι διαρθρωμένη, ώστε οι επισκέπτες που προσπαθούσαν να τα κατανοήσουν και έλεγαν «το κατάλαβα», ένωσαν αυτοπεποίθηση και παρακινούνταν να συνεχίσουν. <i>Challenging or complex exhibit experiences were structured so that visitors who tried to figure them out were likely to say «I got it» and feel confident and motivated to do more.</i>	-
iii.	Η παρουσίαση ήταν λογικά σχεδιασμένη. Υπήρχε μια νοητή σύνδεση όπου ήταν εύκολη στην παρακολούθηση και κατανοητή. <i>The presentation had a logic. It held together intellectually in a way that was easily followed and understood.</i>	-
iv.	Οι πληροφορίες και οι απόψεις σε διάφορα σημεία της έκθεσης ήταν συμπληρωματικές και η μια ενίσχυε την άλλη. <i>The information and ideas in different parts of the exhibition were complementary and reinforced each other.</i>	-
v.	Η έκθεση στήθηκε πάνω στον εαυτό της. <i>The exhibit built on itself.</i>	+

4. Aspects of Meaningful		
i.	<p>Οι ιδέες και τα αντικείμενα στην έκθεση (φυσικά δείγματα, συλλογές, πολιτισμικά τέχνηρα, παρουσιάσεις και δραστηριότητες) έγιναν προσιτές και ενσωματώθηκαν εύκολα στις εμπειρίες των επισκεπτών, ανεξάρτητα από το επίπεδο της γνώσης και του κινήτρου.</p> <p><i>Ideas and objects in the exhibition (natural specimens, living collections, cultural artifacts, demonstrations and activities) were made relevant to and easily integrated into the visitors' experience, regardless of their levels of knowledge or motivation.</i></p>	-
ii.	<p>Η έκθεση έδειξε πώς το περιεχόμενο της είχε αξία. Το υλικό ήταν επίκαιρο, σημαντικό και είχε απήχηση στις αξίες των επισκεπτών.</p> <p><i>The exhibition made a vase that its content had value. The material was timely, important and resonated with the visitors' values. Meaning is the «so what».</i></p>	-
iii.	<p>Το περιεχόμενο της έκθεσης άγγιξε τις ανθρώπινες ανησυχίες και δεν αποστασιοποιήθηκε από βαθιά και αμφιλεγόμενα θέματα.</p> <p><i>The exhibition content touched on universal human concerns and didn't shy away from deep or controversial issues.</i></p>	XE
iv.	<p>Οι εμπειρίες από την έκθεση ενθάρρυναν τους ανθρώπους να αλλάξουν τον τρόπο που σκέφτονται και αισθάνονται. Τα εκθέματα έδωσαν στους επισκέπτες τα μέσα να αλλάξουν πιστεύω και στάση ζωής, και/ ή να δράσουν.</p> <p><i>The exhibition experience promoted change in people's thinking and feeling, even transcendence. Exhibits gave visitors the means to make generalizations, change belief and attitudes and/or take action.</i></p>	-

Βήμα 4ο

Βαθμολόγηση των Κριτηρίων

Σε ποιόν βαθμό πιστεύετε πως συναντήσατε το κάθε ένα Κριτήριο στην έκθεση;
Βαθμολογήστε (**Rating**) το κάθε Κριτήριο από το 1 μέχρι το 6.

- 1:Άριστα** (*Excellent*) - Μόνιμα «καλό παράδειγμα» (+) με πολλά «άριστο παράδειγμα» (++)
- 2:Πολύ καλά** (*Very good*) - Μόνιμα «καλό παράδειγμα» (+) με πολύ λίγα ή καθόλου «όχι αρκετά» (-)
- 3:Καλά** (*Good*) - Κυρίως «καλό παράδειγμα» (+) με μερικά «όχι αρκετά» (-)
- 4:Ικανοποιητικά** (*Acceptable*) - Ισορροπία μεταξύ «καλό παράδειγμα» (+) και «όχι αρκετά» (-)
- 5:Χάνοντας Ευκαιρίες** (*Misses opportunities*) - Κυρίως «όχι αρκετά»(-) με ίσως μερικά «καλό παράδειγμα» (+)
- 6:Αντιπαραγωγικό** (*Counterproductive*) - Κυρίως «αυτοκαταστροφικό» (- -) με πολλά «όχι αρκετά» (-)

Χρησιμοποιώντας τα στοιχεία από τα Call-Outs και τα Aspects, αιτιολογήστε (**rationale**) τη βαθμολογία σας.

❖ Comfortable

Αιτιολόγηση:

Ο επισκέπτης μπορεί να κινηθεί στον χώρο όπως θέλει παίρνοντας πρωτοβουλία, χωρίς να πρέπει να ακολουθήσει κάποιο συγκεκριμένο μουσειακό μονοπάτι. Ο φωτισμός θέλει περισσότερη προσοχή όπως και η θέση των πινακίδων, ώστε να προβληθούν εύκολα τα εκθέματα στον επισκέπτη.

❖ Engaging

Αιτιολόγηση:

Τα εκθέματα προκαλούν συναισθήματα θαυμασμού και εντυπωσιασμού, αλλά η απουσία κειμένων, γραφικών, βίντεο, αισθητικών τρόπων, δυσκολεύει την προσέλκυση των επισκεπτών.

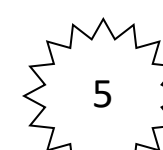
❖ Reinforcing

Αιτιολόγηση:

Λόγω της έλλειψης μετάδοσης επαρκών πληροφοριών για τα μουσειακά αντικείμενα, εμποδίζεται το συναίσθημα της αυτοπεποίθησης, καθώς το κοινό δεν έχει αρκετές πληροφορίες να συλλέξει ώστε να κατανοήσει την αλληλένδετη σχέση των εκθεμάτων.

❖ Meaningful

Αιτιολόγηση:

Η έκθεση δεν άλλαξε ιδιαίτερα των επισκέπτη κυρίως λόγω της μη μετάδοσης ουσιαστικής πληροφορίας.

Βήμα 5ο

Συνάντηση και σύγκριση αξιολογήσεων

Αφιερώστε τουλάχιστον 2 ώρες για τη συγκεκριμένη συνάντηση. Ξεκινήστε με την καταγραφή όλων των βαθμολογιών στον παρακάτω πίνακα.

Συνοπτική Βαθμολογία των Κριτηρίων

Αρχικά Κριτών	Comfortable	Engaging	Reinforcing	Meaningful
1. Ι.Τ.	4	5	6	5
2. Κ.Μ.	4	5	5	5
3. Κ.Ι.	4	4	6	5
4. Μ.Ν.	5	5	6	5
5. Τσ.Ι	3	4	5	5
6. Φ.Σ	4	5	5	5
7.				
8.				
9.				
10.				

Υπάρχουν έντονες διαφωνίες; Συζητήστε τις τυχόν διαφωνίες σχετικά τις παραπάνω βαθμολογίες. Γιατί διαφωνείτε;

Καταγράψτε τις επικρατέστερες απόψεις

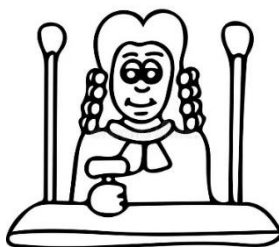
Συζητήστε, μετά βάλτε στην παρακάτω λίστα, συγκεκριμένα γνωρίσματα, εμπειρίες ή συναισθήματα σχετικά με την έκθεση – και θετικά και αρνητικά – που συμφωνήσατε ΟΛΟΙ.

1. Συλλογή αποτελούμενη από εντυπωσιακά εκθέματα.
2. Αδυναμία παραγωγής νοήματος (λόγω άστοχης-αναποτελεσματικής σήμανσης, απουσία μουσειακών κειμένων).
3. Απουσία σύγχρονων οπτικοακουστικών μέσων για εύκολη και διαδραστική μετάδοση γνώσης.
4. Δεν επιτυγχάνεται η αποστολή του μουσείου και της μουσειακής εμπειρίας.
5. Αναχρονιστικός σχεδιασμός έκθεσης.

Τροποποίηση

Μετά από όλες τις συζητήσεις. Θέλει κάποιος να αλλάξει τις βαθμολογίες του; Αν ναι, ας αλλάξει τις βαθμολογίες στον παραπάνω πίνακα.

Συγχαρητήρια! Είσαι πλέον ένας Κριτής Αριστείας!

Δ.3 Έντυπο Κριτή Νο 3

FRAMEWORK

Αξιολόγηση άριστων εκθέσεων από την οπτική του επισκέπτη

Βήμα 1ο

Κατανόηση των εννοιών και της διαδικασίας της αξιολόγησης θα αξιολογήσετε και θα συζητήσετε μια έκθεση ως προς το επίπεδο που επιτυγχάνονται τα τέσσερα Κριτήρια.

❖ **Άνετη**

Μια άριστη έκθεση βοηθά τον επισκέπτη να νιώσει άνετα, σωματικά και ψυχολογικά. Το αίσθημα της άνεσης ανοίγει δρόμους για άλλες θετικές και ευχάριστες εμπειρίες. Η έλλειψη αυτής, όμως, δρα αρνητικά.

Comfortable: An excellent exhibition helps the visitor feel comfortable-physically and psychologically. Good comfort opens the door to other positive experiences. Lack of comfort prevents them.

❖ **Ελκυστική (έλξη και ερεθίσματα προς συμμετοχή και ενεργό εμπλοκή)**

Μια άριστη έκθεση είναι ελκυστική για τους επισκέπτες. Πρέπει να τους δελεάζει, να τους κινεί το ενδιαφέρον και να δώσουν βάση στα εκθέματα της. Η αφοσίωση είναι το πρώτο στάδιο για να «βρουν το νόημα».

Engaging: An excellent exhibition is engaging for visitors. It entices them to pay attention. Engagement is the first step toward finding meaning.

❖ **Ενισχυμένη (ενίσχυση αίσθησης επιτυχίας και διανοητικής επάρκειας)**

Σε μια άριστη έκθεση, τα εκθέματα παρέχουν στους επισκέπτες άφθονες ευκαιρίες για να νιώσουν επιτυχημένοι και διανοητικά επαρκείς – πέρα από το ενθουσιώδες «ουάου». Επίσης, τα εκθέματα ενισχύουν το ένα το άλλο, παρέχοντας πολλά νοήματα, καθώς οι επισκέπτες έχουν πρόσβαση σε διάφορες πληροφορίες, που είναι μέρος ενός ενιαίου συνόλου. Οι επισκέπτες νιώθουν αυτοπεποίθηση, καθώς αποκτούν εμπειρίες γεμάτες νόημα και πιο ουσιαστικές.

Reinforcing: In an excellent exhibition, the exhibits provide visitors with abundant opportunities to be successful and to feel intellectually competent-beyond the «wow» of engagement. In addition, the exhibits reinforce each other, providing multiple means of accessing similar bits of information that are all part of cohesive whole. Visitors are confidently on their way to having meaningful experiences.

❖ **Ουσιαστική (ουσιαστική νοηματοδότηση / δόμηση προσωπικότητας)**

Μια άριστη έκθεση παρέχει προσωπικές, σχετικά με το θέμα, εμπειρίες στον επισκέπτη. Πέρα από το να είναι αφοσιωμένοι και να νιώθουν επαρκείς, οι επισκέπτες πρέπει να αισθανθούν αλλαγμένοι, διανοητικά και συναισθηματικά, με έναν άμεσο και μαρκοπρόθεσμο τρόπο.

Meaningful: An excellent exhibition provides personally relevant experiences for visitors. Beyond being engaged and feeling competent, visitors find themselves changed, cognitively and affectively, in immediate and long-lasting ways.

Είναι η έκθεση:

Άνετη; Ελκυστική; Ενισχυμένη; Ουσιαστική;

Η αξιολόγηση γίνεται με βάση δύο διαφορετικά δεδομένα:

Προσωπικές προσλήψεις (Call-outs): Οι προσωπικές σας εμπειρίες στην έκθεση ως επισκέπτης.

Όψεις (Aspects): Τα στοιχεία που βρήκατε και τεκμηριώνουν το κάθε κριτήριο.

Τίτλος Έκθεσης: Έκθεση Αρχαιολογικού Μουσείου Δίου

Οργανισμός: Αρχαιολογικό Μουσείο Δίου

Αρχικά ονοματεπωνύμου: Κ. Ι.

Ημερομηνία επίσκεψης: 08/05/2018

Βήμα 2ο

Καταγραφή των Call-Outs

Πραγματοποιείτε μια επίσκεψη στον χώρο της έκθεσης. Κρατήστε σημειώσεις σχετικά με την εμπειρία σας χρησιμοποιώντας ρήματα που εκφράζουν τα συναισθήματα, τις σκέψεις και τις αντιδράσεις σας κατά τη διάρκεια της περιήγησής σας ως επισκέπτης. Αυτά αποτελούν τα δικά σας Call-Outs.

- Ανοιχτός χώρος, φιλόξενος, ευρύχωρος
- Ιστορικό ενδιαφέρον
- Εντυπωσιακά εκθέματα
- Κάποια Στρυμωγμένα εκθέματα
- Έλλειψη αναλυτικών επιγραφών για το κάθε έκθεμα
- Έλλειψη φυσικού φωτισμού στο ισόγειο
- Έλλειψη οπτικοακουστικών μέσων
- Έλλειψη ψηφιακής διάδρασης
- Έλλειψη χρονολογικής παρουσίασης εκθεμάτων
- Ποικιλία οπτικών ερεθισμάτων
- Ανεπαρκής τεχνικός φωτισμός σε συγκεκριμένα εκθέματα
- Ενδιαφέρουσα συλλογή
- Δεν λειτουργεί σαν χρονομηχανή

Call-Outs (συνέχεια)

Βήμα 3ο

Αξιολόγηση των Aspects

Αφού ολοκληρώσετε την επίσκεψη, φύγετε από την έκθεση και έπειτα αξιολογήστε τα Aspects που βρίσκονται στην παρακάτω λίστα, τα οποία χωρίζονται ανάλογα με το Κριτήριο στο οποίο ανήκουν. Χρησιμοποιώντας τα Call-Outs ως αναφορά, σκεφτείτε σε ποιο βαθμό το κάθε ένα Aspect ήταν κατάλληλα παρόν ή απόν στην έκθεση. Χρησιμοποιώντας τον παρακάτω οδηγό, σημειώστε με συν (+/++) και πλην (-/--) στη δεξιά στήλη.

++ : Άριστο, ένα εξαιρετικό παράδειγμα <i>(Excellent, a wonderful example)</i>	- : Όχι αρκετά <i>(Not quite there)</i>
+ : Ένα καλό παράδειγμα <i>(A good example)</i>	-- : Αυτοκαταστροφικό <i>(Self-defeating)</i>
XE : Χωρίς εφαρμογή (δεν εφαρμόζονται όλα τα Aspects σε όλες τις εκθέσεις) <i>(Does not apply - Not all Aspects apply to all exhibitions.)</i>	

1. Aspects of Comfortable		
i.	Υπαρξη σχεδίου και συσκευών προσανατολισμού. <i>Physical and conceptual orientation devices were present.</i>	-
ii.	Υπαρξη κατάλληλων σημείων για ανάπαυση. <i>There were convenient places to rest.</i>	+
iii.	Ο φωτισμός, η θερμοκρασία και τα επίπεδα ήχου ήταν κατάλληλα. <i>The lighting, temperature and sound levels were appropriate.</i>	-
iv.	Όλα ήταν καλοδιατηρημένα, σε λειτουργία και υπό συντήρηση. <i>Everything was well-kept, functioning, and in good repair.</i>	+
v.	Εργονομική διάταξη χώρου. Τα στοιχεία της έκθεσης μπορούσαν να διαβαστούν, να προβληθούν και να χρησιμοποιηθούν με άνεση. <i>There was a good ergonomic fit. Exhibit elements could be read, viewed and used with ease.</i>	--
vi.	Οι επισκέπτες είχαν την ενθάρρυνση να πάρουν τον έλεγχο της εμπειρίας τους. <i>Choices and options for things to do were clear. Visitors were encouraged to feel in control of their own experiences.</i>	+
vii.	Οι θέσεις, η πρόθεση και οι αντιλήψεις της έκθεσης ήταν φανερές, αναγνωρισμένες ή αποδομένες. Τα εκθέματα αποκαλύπτουν ποιος μιλάει, ξεχωρίζουν το αληθινό γεγονός από το ψεύτικο ή μια προσωπική γνώμη. <i>Authorship, biases, intent and perspectives of the exhibition were revealed, identified or attributed. The exhibits reveal who is talking, fact from fiction or opinion, the real from the not real.</i>	XE
viii.	Άνθρωποι διαφορετικών πολιτισμών, κοινωνικών τάξεων, μορφωτικών επιπέδων και σωματικών ικανοτήτων είναι ευπρόσδεκτοι στην έκθεση. <i>The exhibition welcomed people of different cultural backgrounds, economic classes, educational levels and physical abilities.</i>	+

2. Aspects of Engaging		
i.	Το περιβάλλον ήταν ενδιαφέρον και δελεαστικό για εξερεύνηση. <i>The physical environment looked interesting and invited exploration.</i>	-
ii.	Τα εκθέματα μου τράβηξαν την προσοχή και με έκαναν να επιβραδύνω ώστε να τα παρατηρήσω, να έρθω σε επαφή μαζί τους και να τους αφιερώσω χρόνο. <i>Exhibits caught my attention and enticed me to slow down, look, interact and spend time attending to many elements.</i>	+ +
iii.	Τα εκθέματα ήταν απολαυστικά, διασκεδαστικά και ενδιαφέροντα, διανοητικά και υλικά. <i>Exhibits were fun-pleasurable, challenging, amusing, intriguing and intellectually or physically stimulating.</i>	+ +
iv.	Τα στοιχεία της έκθεσης ενθάρρυναν και προωθούσαν την κοινωνικοποίηση. Τα εκθέματα ενθάρρυναν τους επισκέπτες να καλέσουν κάποιον άλλον ώστε να του διαβάσουν κάτι, να του δείξουν κάτι ή να συζητήσουν για το υλικό του εκθέματος. <i>Exhibit components encouraged and promoted social behaviors. Exhibits encouraged visitors to call one another over, read out loud, point at and converse about the exhibit material.</i>	-
v.	Οι εμπειρίες προήλθαν μέσω διάφορων μορφών (γραφικά, κείμενα, αντικείμενα, βίντεο, Η/Υ, κλπ.) και διάφορων αισθητικών τρόπων – εικόνα, ήχος, κίνηση, αφή, κλπ. <i>Experiences came in a variety of formats (e.g., graphics, text, objects, AV, computers, living things, models, phenomena) and a variety of sensual modalities-sight, sound, motion, touch, etc.</i>	--
vi.	Ανεξάρτητα από τις γνώσεις που είχε ένας επισκέπτης (από πριν), υπήρχαν ενδιαφέροντα πράγματα να κάνει. <i>Regardless of a visitor's prior knowledge or interests, there were interesting things to do.</i>	--

3. Aspects of Reinforcing		
i.	Η έκθεση δεν ήταν φορτωμένη. Υπήρχαν να κάνεις πράγματα «τόσο όσο». <i>The exhibition was not overwhelming. There were «just enough» things to do.</i>	-
ii.	Η σύνθεση των εμπειριών γύρω από τα εκθέματα ήταν έτσι διαρθρωμένη, ώστε οι επισκέπτες που προσπαθούσαν να τα κατανοήσουν και έλεγαν «το κατάλαβα», ένοιωθαν αυτοπεποίθηση και παρακινούνταν να συνεχίσουν. <i>Challenging or complex exhibit experiences were structured so that visitors who tried to figure them out were likely to say «I got it» and feel confident and motivated to do more.</i>	-
iii.	Η παρουσίαση ήταν λογικά σχεδιασμένη. Υπήρχε μια νοητή σύνδεση όπου ήταν εύκολη στην παρακολούθηση και κατανοητή. <i>The presentation had a logic. It held together intellectually in a way that was easily followed and understood.</i>	--
iv.	Οι πληροφορίες και οι απόψεις σε διάφορα σημεία της έκθεσης ήταν συμπληρωματικές και η μια ενίσχυε την άλλη. <i>The information and ideas in different parts of the exhibition were complementary and reinforced each other.</i>	--
v.	Η έκθεση στήθηκε πάνω στον εαυτό της. <i>The exhibit built on itself.</i>	-

4. Aspects of Meaningful		
i.	<p>Οι ιδέες και τα αντικείμενα στην έκθεση (φυσικά δείγματα, συλλογές, πολιτισμικά τέχνηρα, παρουσιάσεις και δραστηριότητες) έγιναν προσιτές και ενσωματώθηκαν εύκολα στις εμπειρίες των επισκεπτών, ανεξάρτητα από το επίπεδο της γνώσης και του κινήτρου.</p> <p><i>Ideas and objects in the exhibition (natural specimens, living collections, cultural artifacts, demonstrations and activities) were made relevant to and easily integrated into the visitors' experience, regardless of their levels of knowledge or motivation.</i></p>	-
ii.	<p>Η έκθεση έδειξε πώς το περιεχόμενο της είχε αξία. Το υλικό ήταν επίκαιρο, σημαντικό και είχε απήχηση στις αξίες των επισκεπτών.</p> <p><i>The exhibition made a vase that its content had value. The material was timely, important and resonated with the visitors' values. Meaning is the «so what».</i></p>	-
iii.	<p>Το περιεχόμενο της έκθεσης άγγιξε τις ανθρώπινες ανησυχίες και δεν αποστασιοποιήθηκε από βαθιά και αμφιλεγόμενα θέματα.</p> <p><i>The exhibition content touched on universal human concerns and didn't shy away from deep or controversial issues.</i></p>	XE
iv.	<p>Οι εμπειρίες από την έκθεση ενθάρρυναν τους ανθρώπους να αλλάξουν τον τρόπο που σκέφτονται και αισθάνονται. Τα εκθέματα έδωσαν στους επισκέπτες τα μέσα να αλλάξουν πιστεύω και στάση ζωής, και/ ή να δράσουν.</p> <p><i>The exhibition experience promoted change in people's thinking and feeling, even transcendence. Exhibits gave visitors the means to make generalizations, change belief and attitudes and/or take action.</i></p>	--

Βήμα 4ο

Βαθμολόγηση των Κριτηρίων

Σε ποιόν βαθμό πιστεύετε πως συναντήσατε το κάθε ένα Κριτήριο στην έκθεση;
Βαθμολογήστε (**Rating**) το κάθε Κριτήριο από το 1 μέχρι το 6.

- 1:Αριστα** (*Excellent*) - Μόνιμα «καλό παράδειγμα» (+) με πολλά «άριστο παράδειγμα» (++)
- 2:Πολύ καλά** (*Very good*) - Μόνιμα «καλό παράδειγμα» (+) με πολύ λίγα ή καθόλου «όχι αρκετά» (-)
- 3:Καλά** (*Good*) - Κυρίως «καλό παράδειγμα» (+) με μερικά «όχι αρκετά» (-)
- 4:Ικανοποιητικά** (*Acceptable*) - Ισορροπία μεταξύ «καλό παράδειγμα» (+) και «όχι αρκετά» (-)
- 5:Χάνοντας Ευκαιρίες** (*Misses opportunities*) - Κυρίως «όχι αρκετά»(-)με ίσως μερικά «καλό παράδειγμα» (+)
- 6:Αντιπαραγωγικό** (*Counterproductive*) - Κυρίως «αυτοκαταστροφικό» (- -) με πολλά «όχι αρκετά» (-)

Χρησιμοποιώντας τα στοιχεία από τα Call-Outs και τα Aspects, αιτιολογήστε (**rationale**) τη βαθμολογία σας.

❖ Comfortable

Αιτιολόγηση:

Ο χώρος δεν ήταν κατάλληλα διαμορφωμένος σύμφωνα με τις σύγχρονες τάσεις αλλά δεν δημιουργεί άσχημο κλίμα. Οι φυσικές και σωματικές ανάγκες του επισκέπτη καλύπτονται έως έναν βαθμό.

❖ Engaging

Αιτιολόγηση:

Παρά το γεγονός ότι τα εκθέματα ήταν εντυπωσιακά σαν μουσειακά αντικείμενα, η παρουσίαση τους δεν τα βοηθούσε. Η έλλειψη οπτικοακουστικών μέσων δεν ενθάρρυνε για ενεργή συμμετοχή

❖ Reinforcing

Αιτιολόγηση:

Έλλειψη πληροφοριών για τα εκθέματα. Αδυναμία πρόσληψης γνώσης από τα κείμενα των πινακίδων.

❖ Meaningful

Αιτιολόγηση:

Η έκθεση υποτιμά την αξία των εκθεμάτων. Δεν προσφέρει ιδιαίτερες εμπειρίες.

Βήμα 5ο

Συνάντηση και σύγκριση αξιολογήσεων

Αφιερώστε τουλάχιστον 2 ώρες για τη συγκεκριμένη συνάντηση. Ξεκινήστε με την καταγραφή όλων των βαθμολογιών στον παρακάτω πίνακα.

Συνοπτική Βαθμολογία των Κριτηρίων

Αρχικά Κριτών	Comfortable	Engaging	Reinforcing	Meaningful
1. I.T.	4	5	6	5
2. K.M.	4	5	5	5
3. K.I.	4	4	6	5
4. M.N.	5	5	6	5
5. Τσ.Ι	3	4	5	5
6. Φ.Σ	4	5	5	5
7.				
8.				
9.				
10.				

Υπάρχουν έντονες διαφωνίες; Συζητήστε τις τυχόν διαφωνίες σχετικά τις παραπάνω βαθμολογίες. Γιατί διαφωνείτε;

Καταγράψτε τις επικρατέστερες απόψεις

Συζητήστε, μετά βάλτε στην παρακάτω λίστα, συγκεκριμένα γνωρίσματα, εμπειρίες ή συναισθήματα σχετικά με την έκθεση – και θετικά και αρνητικά – που συμφωνήσατε ΟΛΟΙ.

1. Συλλογή αποτελούμενη από εντυπωσιακά εκθέματα.
2. Αδυναμία παραγωγής νοήματος (λόγω άστοχης-αναποτελεσματικής σήμανσης, απουσία μουσειακών κειμένων).
3. Απουσία σύγχρονων οπτικοακουστικών μέσων για εύκολη και διαδραστική μετάδοση γνώσης.
4. Δεν επιτυγχάνεται η αποστολή του μουσείου και της μουσειακής εμπειρίας.
5. Αναχρονιστικός σχεδιασμός έκθεσης.

Τροποποίηση

Μετά από όλες τις συζητήσεις. Θέλει κάποιος να αλλάξει τις βαθμολογίες του; Αν ναι, ας αλλάξει τις βαθμολογίες στον παραπάνω πίνακα.

Συγχαρητήρια! Είσαι πλέον ένας Κριτής Αριστείας!

Δ.4 Έντυπο Κριτή Ν° 4

FRAMEWORK

Αξιολόγηση άριστων εκθέσεων από την οπτική του επισκέπτη

Βήμα 1ο

Κατανόηση των εννοιών και της διαδικασίας της αξιολόγησης θα αξιολογήσετε και θα συζητήσετε μια έκθεση ως προς το επίπεδο που επιτυγχάνονται τα τέσσερα Κριτήρια.

❖ **Άνετη**

Μια άριστη έκθεση βοηθά τον επισκέπτη να νιώσει άνετα, σωματικά και ψυχολογικά. Το αίσθημα της άνεσης ανοίγει δρόμους για άλλες θετικές και ευχάριστες εμπειρίες. Η έλλειψη αυτής, όμως, δρα αρνητικά.

Comfortable: An excellent exhibition helps the visitor feel comfortable-physically and psychologically. Good comfort opens the door to other positive experiences. Lack of comfort prevents them.

❖ **Ελκυστική (έλξη και ερεθίσματα προς συμμετοχή και ενεργό εμπλοκή)**

Μια άριστη έκθεση είναι ελκυστική για τους επισκέπτες. Πρέπει να τους δελεάζει, να τους κινεί το ενδιαφέρον και να δώσουν βάση στα εκθέματα της. Η αφοσίωση είναι το πρώτο στάδιο για να «βρουν το νόημα».

Engaging: An excellent exhibition is engaging for visitors. It entices them to pay attention. Engagement is the first step toward finding meaning.

❖ **Ενισχυμένη (ενίσχυση αίσθησης επιτυχίας και διανοητικής επάρκειας)**

Σε μια άριστη έκθεση, τα εκθέματα παρέχουν στους επισκέπτες άφθονες ευκαιρίες για να νιώσουν επιτυχημένοι και διανοητικά επαρκείς – πέρα από το ενθουσιώδες «ουάου». Επίσης, τα εκθέματα ενισχύουν το ένα το άλλο, παρέχοντας πολλά νοήματα, καθώς οι επισκέπτες έχουν πρόσβαση σε διάφορες πληροφορίες, που είναι μέρος ενός ενιαίου συνόλου. Οι επισκέπτες νιώθουν αυτοπεποίθηση, καθώς αποκτούν εμπειρίες γεμάτες νόημα και πιο ουσιαστικές.

Reinforcing: In an excellent exhibition, the exhibits provide visitors with abundant opportunities to be successful and to feel intellectually competent-beyond the «wow» of engagement. In addition, the exhibits reinforce each other, providing multiple means of accessing similar bits of information that are all part of cohesive whole. Visitors are confidently on their way to having meaningful experiences.

❖ **Ουσιαστική (ουσιαστική νοηματοδότηση / δόμηση προσωπικότητας)**

Μια άριστη έκθεση παρέχει προσωπικές, σχετικά με το θέμα, εμπειρίες στον επισκέπτη. Πέρα από το να είναι αφοσιωμένοι και να νιώθουν επαρκείς, οι επισκέπτες πρέπει να αισθανθούν αλλαγμένοι, διανοητικά και συναισθηματικά, με έναν άμεσο και μαρκοπρόθεσμο τρόπο.

Meaningful: An excellent exhibition provides personally relevant experiences for visitors. Beyond being engaged and feeling competent, visitors find themselves changed, cognitively and affectively, in immediate and long-lasting ways.

Είναι η έκθεση:

Άνετη; Ελκυστική; Ενισχυμένη; Ουσιαστική;

Η αξιολόγηση γίνεται με βάση δύο διαφορετικά δεδομένα:

Προσωπικές προσλήψεις (Call-outs): Οι προσωπικές σας εμπειρίες στην έκθεση ως επισκέπτης.

Όψεις (Aspects): Τα στοιχεία που βρήκατε και τεκμηριώνουν το κάθε κριτήριο.

Τίτλος Έκθεσης: Έκθεση Αρχαιολογικού Μουσείου Δίου

Οργανισμός: Αρχαιολογικό Μουσείο Δίου

Αρχικά ονοματεπωνύμου: M.N.

Ημερομηνία επίσκεψης: 08/05/2018

Βήμα 2ο

Καταγραφή των Call-Outs

Πραγματοποιείτε μια επίσκεψη στον χώρο της έκθεσης. Κρατήστε σημειώσεις σχετικά με την εμπειρία σας χρησιμοποιώντας ρήματα που εκφράζουν τα συναισθήματα, τις σκέψεις και τις αντιδράσεις σας κατά τη διάρκεια της περιήγησής σας ως επισκέπτης. Αυτά αποτελούν τα δικά σας Call-Outs.

- Φιλικό περιβάλλον κατά την είσοδο, το μέρος της έκθεσης ψυχρό
- Μόνο ένα σημείο για ανάπαυση στο ισόγειο και ένα στον πάνω όροφο
- Ανεπαρκής σχεδιασμός φωτισμού (τμήματα εκθεμάτων δεν φωτίζονται στον ενδεδειγμένο βαθμό, με αποτέλεσμα το ενδιαφέρον του επισκέπτη να επηρεάζεται αισθητά, υπονομεύοντας τη μουσειακή εμπειρία)
- Αποστάσεις μεταξύ εκθεμάτων: απαράδεκτη διάταξη- συνωστισμένα εκθέματα (δεν αναπνέουν-δεν εκτιμώνται)
- Μουσειακό κείμενο: ελλιπές. Πολύ κάτω των περιστάσεων για ανάδειξη μνημείων πολιτισμικής κληρονομιάς. Ατυχής διάταξη σήμανσης : δε βοηθά τον επισκέπτη, προκαλεί σύγχυση παρά ευνοεί την εμπλοκή του.
- Μη λειτουργική αφήγηση- αναχρονιστικά μέσα. Απουσία σύγχρονων οπτικοακουστικών μέσων/ multimedia (διάδραση, ήχος, projectors)

Call-Outs (συνέχεια)

Βήμα 3ο

Αξιολόγηση των Aspects

Αφού ολοκληρώσετε την επίσκεψη, φύγετε από την έκθεση και έπειτα αξιολογήστε τα Aspects που βρίσκονται στην παρακάτω λίστα, τα οποία χωρίζονται ανάλογα με το Κριτήριο στο οποίο ανήκουν. Χρησιμοποιώντας τα Call-Outs ως αναφορά, σκεφτείτε σε ποιο βαθμό το κάθε ένα Aspect ήταν κατάλληλα παρόν ή απόν στην έκθεση. Χρησιμοποιώντας τον παρακάτω οδηγό, σημειώστε με συν (+/++) και πλην (-/--) στη δεξιά στήλη.

++ : Άριστο, ένα εξαιρετικό παράδειγμα <i>(Excellent, a wonderful example)</i>	- : Όχι αρκετά <i>(Not quite there)</i>
+ : Ένα καλό παράδειγμα <i>(A good example)</i>	-- : Αυτοκαταστροφικό <i>(Self-defeating)</i>
XE : Χωρίς εφαρμογή (δεν εφαρμόζονται όλα τα Aspects σε όλες τις εκθέσεις) <i>(Does not apply - Not all Aspects apply to all exhibitions.)</i>	

1. Aspects of Comfortable		
i.	Ύπαρξη σχεδίου και συσκευών προσανατολισμού. <i>Physical and conceptual orientation devices were present.</i>	--
ii.	Ύπαρξη κατάλληλων σημείων για ανάπαυση. <i>There were convenient places to rest.</i>	+
iii.	Ο φωτισμός, η θερμοκρασία και τα επίπεδα ήχου ήταν κατάλληλα. <i>The lighting, temperature and sound levels were appropriate.</i>	-
iv.	Όλα ήταν καλοδιατηρημένα, σε λειτουργία και υπό συντήρηση. <i>Everything was well-kept, functioning, and in good repair.</i>	-
v.	Εργονομική διάταξη χώρου. Τα στοιχεία της έκθεσης μπορούσαν να διαβαστούν, να προβληθούν και να χρησιμοποιηθούν με άνεση. <i>There was a good ergonomic fit. Exhibit elements could be read, viewed and used with ease.</i>	--
vi.	Οι επισκέπτες είχαν την ενθάρρυνση να πάρουν τον έλεγχο της εμπειρίας τους. <i>Choices and options for things to do were clear. Visitors were encouraged to feel in control of their own experiences.</i>	+
vii.	Οι θέσεις, η πρόθεση και οι αντιλήψεις της έκθεσης ήταν φανερές, αναγνωρισμένες ή αποδομένες. Τα εκθέματα αποκαλύπτουν ποιος μιλάει, ξεχωρίζουν το αληθινό γεγονός από το ψεύτικο ή μια προσωπική γνώμη. <i>Authorship, biases, intent and perspectives of the exhibition were revealed, identified or attributed. The exhibits reveal who is talking, fact from fiction or opinion, the real from the not real.</i>	XE
viii.	Άνθρωποι διαφορετικών πολιτισμών, κοινωνικών τάξεων, μορφωτικών επιπέδων και σωματικών ικανοτήτων είναι ευπρόσδεκτοι στην έκθεση. <i>The exhibition welcomed people of different cultural backgrounds, economic classes, educational levels and physical abilities.</i>	+

2. Aspects of Engaging		
i.	Το περιβάλλον ήταν ενδιαφέρον και δελεαστικό για εξερεύνηση. <i>The physical environment looked interesting and invited exploration.</i>	-
ii.	Τα εκθέματα μου τράβηξαν την προσοχή και με έκαναν να επιβραδύνω ώστε να τα παρατηρήσω, να έρθω σε επαφή μαζί τους και να τους αφιερώσω χρόνο. <i>Exhibits caught my attention and enticed me to slow down, look, interact and spend time attending to many elements.</i>	+ +
iii.	Τα εκθέματα ήταν απολαυστικά, διασκεδαστικά και ενδιαφέροντα, διανοητικά και υλικά. <i>Exhibits were fun-pleasurable, challenging, amusing, intriguing and intellectually or physically stimulating.</i>	+ +
iv.	Τα στοιχεία της έκθεσης ενθάρρυναν και προωθούσαν την κοινωνικοποίηση. Τα εκθέματα ενθάρρυναν τους επισκέπτες να καλέσουν κάποιον άλλον ώστε να του διαβάσουν κάτι, να του δείξουν κάτι ή να συζητήσουν για το υλικό του εκθέματος. <i>Exhibit components encouraged and promoted social behaviors. Exhibits encouraged visitors to call one another over, read out loud, point at and converse about the exhibit material.</i>	--
v.	Οι εμπειρίες προήλθαν μέσω διάφορων μορφών (γραφικά, κείμενα, αντικείμενα, βίντεο, Η/Υ, κλπ.) και διάφορων αισθητικών τρόπων – εικόνα, ήχος, κίνηση, αφή, κλπ. <i>Experiences came in a variety of formats (e.g., graphics, text, objects, AV, computers, living things, models, phenomena) and a variety of sensual modalities-sight, sound, motion, touch, etc.</i>	--
vi.	Ανεξάρτητα από τις γνώσεις που είχε ένας επισκέπτης (από πριν), υπήρχαν ενδιαφέροντα πράγματα να κάνει. <i>Regardless of a visitor's prior knowledge or interests, there were interesting things to do.</i>	-

3. Aspects of Reinforcing		
i.	Η έκθεση δεν ήταν φορτωμένη. Υπήρχαν να κάνεις πράγματα «τόσο όσο». <i>The exhibition was not overwhelming. There were «just enough» things to do.</i>	--
ii.	Η σύνθεση των εμπειριών γύρω από τα εκθέματα ήταν έτσι διαρθρωμένη, ώστε οι επισκέπτες που προσπαθούσαν να τα κατανοήσουν και έλεγαν «το κατάλαβα», ένοιωθαν αυτοπεποίθηση και παρακινούνταν να συνεχίσουν. <i>Challenging or complex exhibit experiences were structured so that visitors who tried to figure them out were likely to say «I got it» and feel confident and motivated to do more.</i>	-
iii.	Η παρουσίαση ήταν λογικά σχεδιασμένη. Υπήρχε μια νοητή σύνδεση όπου ήταν εύκολη στην παρακολούθηση και κατανοητή. <i>The presentation had a logic. It held together intellectually in a way that was easily followed and understood.</i>	--
iv.	Οι πληροφορίες και οι απόψεις σε διάφορα σημεία της έκθεσης ήταν συμπληρωματικές και η μια ενίσχυε την άλλη. <i>The information and ideas in different parts of the exhibition were complementary and reinforced each other.</i>	--
v.	Η έκθεση στήθηκε πάνω στον εαυτό της. <i>The exhibit built on itself.</i>	-

4. Aspects of Meaningful		
i.	<p>Οι ιδέες και τα αντικείμενα στην έκθεση (φυσικά δείγματα, συλλογές, πολιτισμικά τέχνηρα, παρουσιάσεις και δραστηριότητες) έγιναν προσιτές και ενσωματώθηκαν εύκολα στις εμπειρίες των επισκεπτών, ανεξάρτητα από το επίπεδο της γνώσης και του κινήτρου.</p> <p><i>Ideas and objects in the exhibition (natural specimens, living collections, cultural artifacts, demonstrations and activities) were made relevant to and easily integrated into the visitors' experience, regardless of their levels of knowledge or motivation.</i></p>	-
ii.	<p>Η έκθεση έδειξε πώς το περιεχόμενο της είχε αξία. Το υλικό ήταν επίκαιρο, σημαντικό και είχε απήχηση στις αξίες των επισκεπτών.</p> <p><i>The exhibition made a vase that its content had value. The material was timely, important and resonated with the visitors' values. Meaning is the «so what».</i></p>	-
iii.	<p>Το περιεχόμενο της έκθεσης άγγιξε τις ανθρωπινες ανησυχίες και δεν αποστασιοποιήθηκε από βαθιά και αμφιλεγόμενα θέματα.</p> <p><i>The exhibition content touched on universal human concerns and didn't shy away from deep or controversial issues.</i></p>	XE
iv.	<p>Οι εμπειρίες από την έκθεση ενθάρρυναν τους ανθρώπους να αλλάξουν τον τρόπο που σκέφτονται και αισθάνονται. Τα εκθέματα έδωσαν στους επισκέπτες τα μέσα να αλλάξουν πιστεύω και στάση ζωής, και/ ή να δράσουν.</p> <p><i>The exhibition experience promoted change in people's thinking and feeling, even transcendence. Exhibits gave visitors the means to make generalizations, change belief and attitudes and/or take action.</i></p>	-

Βήμα 4ο

Βαθμολόγηση των Κριτηρίων

Σε ποιόν βαθμό πιστεύετε πως συναντήσατε το κάθε ένα Κριτήριο στην έκθεση;
Βαθμολογήστε (**Rating**) το κάθε Κριτήριο από το 1 μέχρι το 6.

- 1 :Άριστα** (*Excellent*) - Μόνιμα «καλό παράδειγμα» (+) με πολλά «άριστο παράδειγμα» (++)
- 2: Πολύ καλά** (*Very good*) - Μόνιμα «καλό παράδειγμα» (+) με πολύ λίγα ή καθόλου «όχι αρκετά» (-)
- 3:Καλά** (*Good*) - Κυρίως «καλό παράδειγμα» (+) με μερικά «όχι αρκετά» (-)
- 4:Ικανοποιητικά** (*Acceptable*) - Ισορροπία μεταξύ «καλό παράδειγμα» (+) και «όχι αρκετά» (-)
- 5:Χάνοντας Ευκαιρίες** (*Misses opportunities*) - Κυρίως «όχι αρκετά»(-)με ίσως μερικά «καλό παράδειγμα» (+)
- 6:Αντιπαραγωγικό** (*Counterproductive*) - Κυρίως «αυτοκαταστροφικό» (- -) με πολλά «όχι αρκετά» (-)

Χρησιμοποιώντας τα στοιχεία από τα Call-Outs και τα Aspects, αιτιολογήστε (**rationale**) τη βαθμολογία σας.

❖ Comfortable

Αιτιολόγηση:

Ατυχής εργονομική διάταξη χώρου με όχι ιδιαίτερα επαρκή φωτισμό. Δεν ήταν άνετη η επικοινωνία με τα στοιχεία της έκθεσης.

❖ Engaging

Αιτιολόγηση:

Δεν αξιοποιούνται οι σύγχρονες τεχνολογίες (διαδραστικές εφαρμογές, multimedia). Απουσία λειτουργικού μουσειακού κειμένου και σήμανσης. Μονολιθική και αναχρονιστική διαχείριση.

❖ Reinforcing

Αιτιολόγηση:

Ελλιπές έως ανύπαρκτο μουσειακό κείμενο. Άμεσος αντίκτυπος στη διαδικασία ουσιαστικής νοσηματοδότησης. Χαμένη ευκαιρία αφήγησης.

❖ Meaningful

Αιτιολόγηση:

Κακός και άστοχος μουσειοπαιδαγωγικός σχεδιασμός. Υπέροχα εκθέματα αλλά αντιπαραγωγική μέθοδος ανάδειξης. Αποτυχία διανοητικής – συναισθηματικής αλλαγής μέσω της εμπειρίας.

Βήμα 5ο

Συνάντηση και σύγκριση αξιολογήσεων

Αφιερώστε τουλάχιστον 2 ώρες για τη συγκεκριμένη συνάντηση. Ξεκινήστε με την καταγραφή όλων των βαθμολογιών στον παρακάτω πίνακα.

Συνοπτική Βαθμολογία των Κριτηρίων

Αρχικά Κριτών	Comfortable	Engaging	Reinforcing	Meaningful
1. Ι.Τ.	4	5	6	5
2. Κ.Μ.	4	5	5	5
3. Κ.Ι.	4	4	6	5
4. Μ.Ν.	5	5	6	5
5. Τσ.Ι	3	4	5	5
6. Φ.Σ	4	5	5	5
7.				
8.				
9.				
10.				

Υπάρχουν έντονες διαφωνίες; Συζητήστε τις τυχόν διαφωνίες σχετικά τις παραπάνω βαθμολογίες. Γιατί διαφωνείτε;

Καταγράψτε τις επικρατέστερες απόψεις

Συζητήστε, μετά βάλτε στην παρακάτω λίστα, συγκεκριμένα γνωρίσματα, εμπειρίες ή συναισθήματα σχετικά με την έκθεση – και θετικά και αρνητικά – που συμφωνήσατε ΟΛΟΙ.

1. Συλλογή αποτελούμενη από εντυπωσιακά εκθέματα.
2. Αδυναμία παραγωγής νοήματος (λόγω άστοχης-αναποτελεσματικής σήμανσης, απουσία μουσειακών κειμένων).
3. Απουσία σύγχρονων οπτικοακουστικών μέσων για εύκολη και διαδραστική μετάδοση γνώσης.
4. Δεν επιτυγχάνεται η αποστολή του μουσείου και της μουσειακής εμπειρίας.
5. Αναχρονιστικός σχεδιασμός έκθεσης.

Τροποποίηση

Μετά από όλες τις συζητήσεις. Θέλει κάποιος να αλλάξει τις βαθμολογίες του; Αν ναι, ας αλλάξει τις βαθμολογίες στον παραπάνω πίνακα.

Συγχαρητήρια! Είσαι πλέον ένας Κριτής Αριστείας!

Δ.5 Έντυπο Κριτή Νο 5

FRAMEWORK

Αξιολόγηση άριστων εκθέσεων από την οπτική του επισκέπτη

Βήμα 1ο

Κατανόηση των εννοιών και της διαδικασίας της αξιολόγησης θα αξιολογήσετε και θα συζητήσετε μια έκθεση ως προς το επίπεδο που επιτυγχάνονται τα τέσσερα Κριτήρια

❖ Άνετη

Μια άριστη έκθεση βοηθά τον επισκέπτη να νιώσει άνετα, σωματικά και ψυχολογικά. Το αίσθημα της άνεσης ανοίγει δρόμους για άλλες θετικές και ευχάριστες εμπειρίες. Η έλλειψη αυτής, όμως, δρα αρνητικά.

Comfortable: An excellent exhibition helps the visitor feel comfortable-physically and psychologically. Good comfort opens the door to other positive experiences. Lack of comfort prevents them.

❖ Ελκυστική (έλξη και ερεθίσματα προς συμμετοχή και ενεργό εμπλοκή)

Μια άριστη έκθεση είναι ελκυστική για τους επισκέπτες. Πρέπει να τους δελεάζει, να τους κινεί το ενδιαφέρον και να δώσουν βάση στα εκθέματα της. Η αφοσίωση είναι το πρώτο στάδιο για να «βρουν το νόημα».

Engaging: An excellent exhibition is engaging for visitors. It entices them to pay attention. Engagement is the first step toward finding meaning.

❖ Ενισχυμένη (ενίσχυση αίσθησης επιτυχίας και διανοητικής επάρκειας)

Σε μια άριστη έκθεση, τα εκθέματα παρέχουν στους επισκέπτες άφθονες ευκαιρίες για να νιώσουν επιτυχημένοι και διανοητικά επαρκείς – πέρα από το ενθουσιώδες «ουάου». Επίσης, τα εκθέματα ενισχύουν το ένα το άλλο, παρέχοντας πολλά νοήματα, καθώς οι επισκέπτες έχουν πρόσβαση σε διάφορες πληροφορίες, που είναι μέρος ενός ενιαίου συνόλου. Οι επισκέπτες νιώθουν αυτοπεποίθηση, καθώς αποκτούν εμπειρίες γεμάτες νόημα και πιο ουσιαστικές.

Reinforcing: In an excellent exhibition, the exhibits provide visitors with abundant opportunities to be successful and to feel intellectually competent-beyond the «wow» of engagement. In addition, the exhibits reinforce each other, providing multiple means of accessing similar bits of information that are all part of cohesive whole. Visitors are confidently on their way to having meaningful experiences.

❖ Ουσιαστική (ουσιαστική νοηματοδότηση / δόμηση προσωπικότητας)

Μια άριστη έκθεση παρέχει προσωπικές, σχετικά με το θέμα, εμπειρίες στον επισκέπτη. Πέρα από το να είναι αφοσιωμένοι και να νιώθουν επαρκείς, οι επισκέπτες πρέπει να αισθανθούν αλλαγμένοι, διανοητικά και συναισθηματικά, με έναν άμεσο και μαρκοπρόθεσμο τρόπο.

Meaningful: An excellent exhibition provides personally relevant experiences for visitors. Beyond being engaged and feeling competent, visitors find themselves changed, cognitively and affectively, in immediate and long-lasting ways.

Είναι η έκθεση:

Άνετη; Ελκυστική; Ενισχυμένη; Ουσιαστική;

Η αξιολόγηση γίνεται με βάση δύο διαφορετικά δεδομένα:

Προσωπικές προσλήψεις (Call-outs): Οι προσωπικές σας εμπειρίες στην έκθεση ως επισκέπτης.

Όψεις (Aspects): Τα στοιχεία που βρήκατε και τεκμηριώνουν το κάθε κριτήριο.

Τίτλος Έκθεσης: Έκθεση Αρχαιολογικού Μουσείου Δίου

Οργανισμός: Αρχαιολογικό Μουσείο Δίου

Αρχικά ονοματεπωνύμου: Τσ.Ι.

Ημερομηνία επίσκεψης: 08/05/2018

Βήμα 2ο

Καταγραφή των Call-Outs

Πραγματοποιείτε μια επίσκεψη στον χώρο της έκθεσης. Κρατήστε σημειώσεις σχετικά με την εμπειρία σας χρησιμοποιώντας ρήματα που εκφράζουν τα συναισθήματα, τις σκέψεις και τις αντιδράσεις σας κατά τη διάρκεια της περιήγησής σας ως επισκέπτης. Αυτά αποτελούν τα δικά σας Call-Outs.

- Δυσκολία στην επαφή με τις πινακίδες τίτλων των εκθεμάτων.
- Τα εκθέματα είναι εκτός βιτρίνας, προωθείται η επικοινωνία με το κοινό, αλλά η απουσία μουσειακών κειμένων αναιρεί αυτήν την ενέργεια.
- Η ύπαρξη αίθουσας για την αναπαραγωγή ενός μόνο βίντεο δεν αναδεικνύει τη σύγχρονη προσέγγιση των μουσείων.
- Εντυπωσιακά εκθέματα.
- Η αξία των εκθεμάτων χάνεται μέσα στον, άδειο σχεδόν από μουσειακό κείμενο, εκθεσιακό χώρο.
- Οι κλιματολογικές συνθήκες και τα επίπεδα φωτισμού είναι ικανοποιητικά.
- Δεν υπάρχει τεχνικό οπτικό ερέθισμα ώστε να κινήσει το ενδιαφέρον του επισκέπτη.

Call-Outs (συνέχεια)

Βήμα 3ο

Αξιολόγηση των Aspects

Αφού ολοκληρώσετε την επίσκεψη, φύγετε από την έκθεση και έπειτα αξιολογήστε τα Aspects που βρίσκονται στην παρακάτω λίστα, τα οποία χωρίζονται ανάλογα με το Κριτήριο στο οποίο ανήκουν. Χρησιμοποιώντας τα Call-Outs ως αναφορά, σκεφτείτε σε ποιο βαθμό το κάθε ένα Aspect ήταν κατάλληλα παρόν ή απόν στην έκθεση. Χρησιμοποιώντας τον παρακάτω οδηγό, σημειώστε με συν (+/++) και πλην (-/--) στη δεξιά στήλη.

++ : Άριστο, ένα εξαιρετικό παράδειγμα <i>(Excellent, a wonderful example)</i>	- : Όχι αρκετά <i>(Not quite there)</i>
+ : Ένα καλό παράδειγμα <i>(A good example)</i>	-- : Αυτοκαταστροφικό <i>(Self-defeating)</i>
XE : Χωρίς εφαρμογή (δεν εφαρμόζονται όλα τα Aspects σε όλες τις εκθέσεις) <i>(Does not apply - Not all Aspects apply to all exhibitions.)</i>	

1. Aspects of Comfortable		
i.	Υπαρξη σχεδίου και συσκευών προσανατολισμού. <i>Physical and conceptual orientation devices were present.</i>	--
ii.	Υπαρξη κατάλληλων σημείων για ανάπαυση. <i>There were convenient places to rest.</i>	+
iii.	Ο φωτισμός, η θερμοκρασία και τα επίπεδα ήχου ήταν κατάλληλα. <i>The lighting, temperature and sound levels were appropriate.</i>	+
iv.	Όλα ήταν καλοδιατηρημένα, σε λειτουργία και υπό συντήρηση. <i>Everything was well-kept, functioning, and in good repair.</i>	-
v.	Εργονομική διάταξη χώρου. Τα στοιχεία της έκθεσης μπορούσαν να διαβαστούν, να προβληθούν και να χρησιμοποιηθούν με άνεση. <i>There was a good ergonomic fit. Exhibit elements could be read, viewed and used with ease.</i>	-
vi.	Οι επισκέπτες είχαν την ενθάρρυνση να πάρουν τον έλεγχο της εμπειρίας τους. <i>Choices and options for things to do were clear. Visitors were encouraged to feel in control of their own experiences.</i>	+
vii.	Οι θέσεις, η πρόθεση και οι αντιλήψεις της έκθεσης ήταν φανερές, αναγνωρισμένες ή αποδομένες. Τα εκθέματα αποκαλύπτουν ποιος μιλάει, ξεχωρίζουν το αληθινό γεγονός από το ψεύτικο ή μια προσωπική γνώμη. <i>Authorship, biases, intent and perspectives of the exhibition were revealed, identified or attributed. The exhibits reveal who is talking, fact from fiction or opinion, the real from the not real.</i>	XE
viii.	Άνθρωποι διαφορετικών πολιτισμών, κοινωνικών τάξεων, μορφωτικών επιπέδων και σωματικών ικανοτήτων είναι ευπρόσδεκτοι στην έκθεση. <i>The exhibition welcomed people of different cultural backgrounds, economic classes, educational levels and physical abilities.</i>	+

2. Aspects of Engaging		
i.	Το περιβάλλον ήταν ενδιαφέρον και δελεαστικό για εξερεύνηση. <i>The physical environment looked interesting and invited exploration.</i>	-
ii.	Τα εκθέματα μου τράβηξαν την προσοχή και με έκαναν να επιβραδύνω ώστε να τα παρατηρήσω, να έρθω σε επαφή μαζί τους και να τους αφιερώσω χρόνο. <i>Exhibits caught my attention and enticed me to slow down, look, interact and spend time attending to many elements.</i>	+
iii.	Τα εκθέματα ήταν απολαυστικά, διασκεδαστικά και ενδιαφέροντα, διανοητικά και υλικά. <i>Exhibits were fun-pleasurable, challenging, amusing, intriguing and intellectually or physically stimulating.</i>	+
iv.	Τα στοιχεία της έκθεσης ενθάρρυναν και προωθούσαν την κοινωνικοποίηση. Τα εκθέματα ενθάρρυναν τους επισκέπτες να καλέσουν κάποιον άλλον ώστε να του διαβάσουν κάτι, να του δείξουν κάτι ή να συζητήσουν για το υλικό του εκθέματος. <i>Exhibit components encouraged and promoted social behaviors. Exhibits encouraged visitors to call one another over, read out loud, point at and converse about the exhibit material.</i>	-
v.	Οι εμπειρίες προήλθαν μέσω διάφορων μορφών (γραφικά, κείμενα, αντικείμενα, βίντεο, Η/Υ, κλπ.) και διάφορων αισθητικών τρόπων – εικόνα, ήχος, κίνηση, αφή, κλπ. <i>Experiences came in a variety of formats (e.g., graphics, text, objects, AV, computers, living things, models, phenomena) and a variety of sensual modalities-sight, sound, motion, touch, etc.</i>	-
vi.	Ανεξάρτητα από τις γνώσεις που είχε ένας επισκέπτης (από πριν), υπήρχαν ενδιαφέροντα πράγματα να κάνει. <i>Regardless of a visitor's prior knowledge or interests, there were interesting things to do.</i>	+

3. Aspects of Reinforcing		
i.	Η έκθεση δεν ήταν φορτωμένη. Υπήρχαν να κάνεις πράγματα «τόσο όσο». <i>The exhibition was not overwhelming. There were «just enough» things to do.</i>	+
ii.	Η σύνθεση των εμπειριών γύρω από τα εκθέματα ήταν έτσι διαρθρωμένη, ώστε οι επισκέπτες που προσπαθούσαν να τα κατανοήσουν και έλεγαν «το κατάλαβα», ένοιωθαν αυτοπεποίθηση και παρακινούνταν να συνεχίσουν. <i>Challenging or complex exhibit experiences were structured so that visitors who tried to figure them out were likely to say «I got it» and feel confident and motivated to do more.</i>	-
iii.	Η παρουσίαση ήταν λογικά σχεδιασμένη. Υπήρχε μια νοητή σύνδεση όπου ήταν εύκολη στην παρακολούθηση και κατανοητή. <i>The presentation had a logic. It held together intellectually in a way that was easily followed and understood.</i>	-
iv.	Οι πληροφορίες και οι απόψεις σε διάφορα σημεία της έκθεσης ήταν συμπληρωματικές και η μια ενίσχυε την άλλη. <i>The information and ideas in different parts of the exhibition were complementary and reinforced each other.</i>	--
v.	Η έκθεση στήθηκε πάνω στον εαυτό της. <i>The exhibit built on itself.</i>	+

4. Aspects of Meaningful		
i.	<p>Οι ιδέες και τα αντικείμενα στην έκθεση (φυσικά δείγματα, συλλογές, πολιτισμικά τέχνηρα, παρουσιάσεις και δραστηριότητες) έγιναν προσιτές και ενσωματώθηκαν εύκολα στις εμπειρίες των επισκεπτών, ανεξάρτητα από το επίπεδο της γνώσης και του κινήτρου.</p> <p><i>Ideas and objects in the exhibition (natural specimens, living collections, cultural artifacts, demonstrations and activities) were made relevant to and easily integrated into the visitors' experience, regardless of their levels of knowledge or motivation.</i></p>	+
ii.	<p>Η έκθεση έδειξε πώς το περιεχόμενο της είχε αξία. Το υλικό ήταν επίκαιρο, σημαντικό και είχε απήχηση στις αξίες των επισκεπτών.</p> <p><i>The exhibition made a vase that its content had value. The material was timely, important and resonated with the visitors' values. Meaning is the «so what».</i></p>	-
iii.	<p>Το περιεχόμενο της έκθεσης άγγιξε τις ανθρώπινες ανησυχίες και δεν αποστασιοποιήθηκε από βαθιά και αμφιλεγόμενα θέματα.</p> <p><i>The exhibition content touched on universal human concerns and didn't shy away from deep or controversial issues.</i></p>	XE
iv.	<p>Οι εμπειρίες από την έκθεση ενθάρρυναν τους ανθρώπους να αλλάξουν τον τρόπο που σκέφτονται και αισθάνονται. Τα εκθέματα έδωσαν στους επισκέπτες τα μέσα να αλλάξουν πιστεύω και στάση ζωής, και/ ή να δράσουν.</p> <p><i>The exhibition experience promoted change in people's thinking and feeling, even transcendence. Exhibits gave visitors the means to make generalizations, change belief and attitudes and/or take action.</i></p>	-

Βήμα 4ο

Βαθμολόγηση των Κριτηρίων

Σε ποιόν βαθμό πιστεύετε πως συναντήσατε το κάθε ένα Κριτήριο στην έκθεση;
Βαθμολογήστε (**Rating**) το κάθε Κριτήριο από το 1 μέχρι το 6.

- 1:Αριστα** (*Excellent*) - Μόνιμα «καλό παράδειγμα» (+) με πολλά «άριστο παράδειγμα» (++)
- 2:Πολύ καλά** (*Very good*) - Μόνιμα «καλό παράδειγμα» (+) με πολύ λίγα ή καθόλου «όχι αρκετά» (-)
- 3:Καλά** (*Good*) - Κυρίως «καλό παράδειγμα» (+) με μερικά «όχι αρκετά» (-)
- 4:Ικανοποιητικά** (*Acceptable*) - Ισορροπία μεταξύ «καλό παράδειγμα» (+) και «όχι αρκετά» (-)
- 5:Χάνοντας Ευκαιρίες** (*Misses opportunities*) - Κυρίως «όχι αρκετά»(-) με ίσως μερικά «καλό παράδειγμα» (+)
- 6:Αντιπαραγωγικό** (*Counterproductive*) - Κυρίως «αυτοκαταστροφικό» (- -) με πολλά «όχι αρκετά» (-)

Χρησιμοποιώντας τα στοιχεία από τα Call-Outs και τα Aspects, αιτιολογήστε (**rationale**) τη βαθμολογία σας.

❖ Comfortable

Αιτιολόγηση:

Ο χώρος ήταν ανοιχτός χωρίς να καθοδηγεί αυστηρά τη διαδρομή που θα ακολουθήσει ο επισκέπτης. Οι συνθήκες που επικρατούσαν ήταν ικανοποιητικές. Η διάταξη αγαλμάτων και πινακίδων τίτλων δεν ευνοεί για εργονομία του χώρου.

❖ Engaging

Αιτιολόγηση:

Αν και τα εκθέματα εντυπωσιάζουν η υποστήριξη που τους παρέχεται από τα μουσειακά κείμενα και τις επιμέρους πληροφορίες είναι ανύπαρκτη. Η ύπαρξη ενός μόνο βίντεο δεν αρκεί για μετάδοση γνώσης.

❖ Reinforcing

Αιτιολόγηση:

Από τη στιγμή που λείπει το μουσειακό κείμενο και οι πληροφορίες για τα εκθέματα δεν δύναται να υπάρχει διανοητική επάρκεια από πλευράς επισκέπτη.

❖ Meaningful

Αιτιολόγηση:

Αν και υπάρχουν οι βάσεις για μια πλούσια μουσειακή εμπειρία, δηλαδή τα ίδια τα εκθέματα και η ιστορία τους, δεν αξιοποιείται για ουσιαστική νοηματοδότηση.

Βήμα 5ο

Συνάντηση και σύγκριση αξιολογήσεων

Αφιερώστε τουλάχιστον 2 ώρες για τη συγκεκριμένη συνάντηση. Ξεκινήστε με την καταγραφή όλων των βαθμολογιών στον παρακάτω πίνακα.

Συνοπτική Βαθμολογία των Κριτηρίων

Αρχικά Κριτών	Comfortable	Engaging	Reinforcing	Meaningful
1. Ι.Τ.	4	5	6	5
2. Κ.Μ.	4	5	5	5
3. Κ.Ι.	4	4	6	5
4. Μ.Ν.	5	5	6	5
5. Τσ.Ι	3	4	5	5
6. Φ.Σ	4	5	5	5
7.				
8.				
9.				
10.				

Υπάρχουν έντονες διαφωνίες; Συζητήστε τις τυχόν διαφωνίες σχετικά τις παραπάνω βαθμολογίες. Γιατί διαφωνείτε;

Καταγράψτε τις επικρατέστερες απόψεις

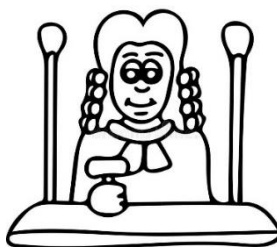
Συζητήστε, μετά βάλτε στην παρακάτω λίστα, συγκεκριμένα γνωρίσματα, εμπειρίες ή συναισθήματα σχετικά με την έκθεση – και θετικά και αρνητικά – που συμφωνήσατε ΟΛΟΙ.

1. Συλλογή αποτελούμενη από εντυπωσιακά εκθέματα.
2. Αδυναμία παραγωγής νήματος (λόγω άστοχης-αναποτελεσματικής σήμανσης, απουσία μουσειακών κειμένων).
3. Απουσία σύγχρονων οπτικοακουστικών μέσων για εύκολη και διαδραστική μετάδοση γνώσης.
4. Δεν επιτυγχάνεται η αποστολή του μουσείου και της μουσειακής εμπειρίας.
5. Αναχρονιστικός σχεδιασμός έκθεσης.

Τροποποίηση

Μετά από όλες τις συζητήσεις. Θέλει κάποιος να αλλάξει τις βαθμολογίες του; Αν ναι, ας αλλάξει τις βαθμολογίες στον παραπάνω πίνακα.

Συγχαρητήρια! Είσαι πλέον ένας Κριτής Αριστείας!

Δ.6 Έντυπο Κριτή Νο 6

FRAMEWORK

Αξιολόγηση άριστων εκθέσεων από την οπτική του επισκέπτη

Βήμα 1ο

Κατανόηση των εννοιών και της διαδικασίας της αξιολόγησης^{θα}

αξιολογήσετε και θα συζητήσετε μια έκθεση ως προς το επίπεδο που επιτυγχάνονται τα τέσσερα Κριτήρια.

❖ **Άνετη**

Μια άριστη έκθεση βοηθά τον επισκέπτη να νιώσει άνετα, σωματικά και ψυχολογικά. Το αίσθημα της άνεσης ανοίγει δρόμους για άλλες θετικές και ευχάριστες εμπειρίες. Η έλλειψη αυτής, όμως, δρα αρνητικά.

Comfortable: An excellent exhibition helps the visitor feel comfortable-physically and psychologically. Good comfort opens the door to other positive experiences. Lack of comfort prevents them.

❖ **Ελκυστική (έλξη και ερεθίσματα προς συμμετοχή και ενεργό εμπλοκή)**

Μια άριστη έκθεση είναι ελκυστική για τους επισκέπτες. Πρέπει να τους δελεάζει, να τους κινεί το ενδιαφέρον και να δώσουν βάση στα εκθέματα της. Η αφοσίωση είναι το πρώτο στάδιο για να «βρουν το νόημα».

Engaging: An excellent exhibition is engaging for visitors. It entices them to pay attention. Engagement is the first step toward finding meaning.

❖ **Ενισχυμένη (ενίσχυση αίσθησης επιτυχίας και διανοητικής επάρκειας)**

Σε μια άριστη έκθεση, τα εκθέματα παρέχουν στους επισκέπτες άφθονες ευκαιρίες για να νιώσουν επιτυχημένοι και διανοητικά επαρκείς – πέρα από το ενθουσιώδες «ουάου». Επίσης, τα εκθέματα ενισχύουν το ένα το άλλο, παρέχοντας πολλά νοήματα, καθώς οι επισκέπτες έχουν πρόσβαση σε διάφορες πληροφορίες, που είναι μέρος ενός ενιαίου συνόλου. Οι επισκέπτες νιώθουν αυτοπεποίθηση, καθώς αποκτούν εμπειρίες γεμάτες νόημα και πιο ουσιαστικές.

Reinforcing: In an excellent exhibition, the exhibits provide visitors with abundant opportunities to be successful and to feel intellectually competent-beyond the «wow» of engagement. In addition, the exhibits reinforce each other, providing multiple means of accessing similar bits of information that are all part of cohesive whole. Visitors are confidently on their way to having meaningful experiences.

❖ **Ουσιαστική (ουσιαστική νοηματοδότηση / δόμηση προσωπικότητας)**

Μια άριστη έκθεση παρέχει προσωπικές, σχετικά με το θέμα, εμπειρίες στον επισκέπτη. Πέρα από το να είναι αφοσιωμένοι και να νιώθουν επαρκείς, οι επισκέπτες πρέπει να αισθανθούν αλλαγμένοι, διανοητικά και συναισθηματικά, με έναν άμεσο και μαρκοπρόθεσμο τρόπο.

Meaningful: An excellent exhibition provides personally relevant experiences for visitors. Beyond being engaged and feeling competent, visitors find themselves changed, cognitively and affectively, in immediate and long-lasting ways.

Είναι η έκθεση:

Άνετη; Ελκυστική; Ενισχυμένη; Ουσιαστική;

Η αξιολόγηση γίνεται με βάση δύο διαφορετικά δεδομένα:

Προσωπικές προσλήψεις (Call-outs): Οι προσωπικές σας εμπειρίες στην έκθεση ως επισκέπτης.

Όψεις (Aspects): Τα στοιχεία που βρήκατε και τεκμηριώνουν το κάθε κριτήριο.

Τίτλος Έκθεσης: Έκθεση Αρχαιολογικού Μουσείου Δίου

Οργανισμός: Αρχαιολογικό Μουσείο Δίου

Αρχικά ονοματεπωνύμου: Φ.Σ.

Ημερομηνία επίσκεψης: 08/05/2018

Βήμα 2ο

Καταγραφή των Call-Outs

Πραγματοποιείστε μια επίσκεψη στον χώρο της έκθεσης. Κρατήστε σημειώσεις σχετικά με την εμπειρία σας χρησιμοποιώντας ρήματα που εκφράζουν τα συναισθήματα, τις σκέψεις και τις αντιδράσεις σας κατά τη διάρκεια της περιήγησης σας ως επισκέπτης. Αυτά αποτελούν τα δικά σας Call-Outs.

Ισόγειο:

- Ο φωτισμός του εκθεσιακού χώρου είναι επαρκής, αλλά συνδυαστικά με το κλασσικό, αυστηρό λευκό που επικρατεί κάνει την επίσκεψη μονότονη.
- Υπάρχει η αίσθηση της αμεσότητας μεταξύ των εκθεμάτων και του επισκέπτη καθώς τα περισσότερα από αυτά δεν βρίσκονται μέσα σε βιτρίνα.
- Συνεργασία του μουσείου με άλλους οργανισμούς , καθώς δανείζει τα εκθέματα του σε περιοδικές εκθέσεις.
- Δυσκολία στην αντιστοίχιση τίτλου εκθέματος και εκθέματος, καθώς μια πινακίδα αναγράφει περισσότερους από έναν, χωρίς αρίθμηση.
- Πολλές από τις πινακίδες έχουν απόσταση με τα εκθέματα, γεγονός που δυσχεραίνει την ροή της επίσκεψης με πισωγυρίσματα.
- Απουσία μουσειακών κειμένων για μετάδοση γνώσης, πέραν της τιτλοφόρησης.
- Παρά την παρουσία αίθουσας παρακολούθησης βίντεο (ένα στον αριθμό), δεν υπάρχουν άλλου είδους οπτικοακουστικά μέσα.
- Ύπαρξη τυπικού ανελκυστήρα και ανελκυστήρα σκάλας για άτομα με κινητικές δυσκολίες.
- Τα εκθέματα είναι εντυπωσιακά.
- 1 σημείο ανάπαυσης.

Πάνω όροφος.

- Η «ύδραυλις» είναι σαν να την έβαλαν τιμωρία, δεν αναδεικνύεται η αξία της.
- Παρουσία απτικών αντίγραφων αγγείων για άτομα με προβλήματα όρασης.
- 2 σημεία ανάπαυσης.

Call-Outs (συνέχεια)

Βήμα 3ο

Αξιολόγηση των Aspects

Αφού ολοκληρώσετε την επίσκεψη, φύγετε από την έκθεση και έπειτα αξιολογήστε τα Aspects που βρίσκονται στην παρακάτω λίστα, τα οποία χωρίζονται ανάλογα με το Κριτήριο στο οποίο ανήκουν. Χρησιμοποιώντας τα Call-Outs ως αναφορά, σκεφτείτε σε ποιο βαθμό το κάθε ένα Aspect ήταν κατάλληλα παρόν ή απόν στην έκθεση. Χρησιμοποιώντας τον παρακάτω οδηγό, σημειώστε με συν (+/++) και πλην (-/--) στη δεξιά στήλη.

++ : Άριστο, ένα εξαιρετικό παράδειγμα <i>(Excellent, a wonderful example)</i>	- : Όχι αρκετά <i>(Not quite there)</i>
+ : Ένα καλό παράδειγμα <i>(A good example)</i>	-- : Αυτοκαταστροφικό <i>(Self-defeating)</i>
XE : Χωρίς εφαρμογή (δεν εφαρμόζονται όλα τα Aspects σε όλες τις εκθέσεις) <i>(Does not apply – Not all Aspects apply to all exhibitions.)</i>	

1. Aspects of Comfortable		
i.	Υπαρξη σχεδίου και συσκευών προσανατολισμού. <i>Physical and conceptual orientation devices were present.</i>	--
ii.	Υπαρξη κατάλληλων σημείων για ανάπαυση. <i>There were convenient places to rest.</i>	+
iii.	Ο φωτισμός, η θερμοκρασία και τα επίπεδα ήχου ήταν κατάλληλα. <i>The lighting, temperature and sound levels were appropriate.</i>	-
iv.	Όλα ήταν καλοδιατηρημένα, σε λειτουργία και υπό συντήρηση. <i>Everything was well-kept, functioning, and in good repair.</i>	-
v.	Εργονομική διάταξη χώρου. Τα στοιχεία της έκθεσης μπορούσαν να διαβαστούν, να προβληθούν και να χρησιμοποιηθούν με άνεση. <i>There was a good ergonomic fit. Exhibit elements could be read, viewed and used with ease.</i>	--
vi.	Οι επισκέπτες είχαν την ενθάρρυνση να πάρουν τον έλεγχο της εμπειρίας τους. <i>Choices and options for things to do were clear. Visitors were encouraged to feel in control of their own experiences.</i>	+
vii.	Οι θέσεις, η πρόθεση και οι αντιλήψεις της έκθεσης ήταν φανερές, αναγνωρισμένες ή αποδομένες. Τα εκθέματα αποκαλύπτουν ποιος μιλάει, ξεχωρίζουν το αληθινό γεγονός από το ψεύτικο ή μια προσωπική γνώμη. <i>Authorship, biases, intent and perspectives of the exhibition were revealed, identified or attributed. The exhibits reveal who is talking, fact from fiction or opinion, the real from the not real.</i>	XE
viii.	Άνθρωποι διαφορετικών πολιτισμών, κοινωνικών τάξεων, μορφωτικών επιπέδων και σωματικών ικανοτήτων είναι ευπρόσδεκτοι στην έκθεση. <i>The exhibition welcomed people of different cultural backgrounds, economic classes, educational levels and physical abilities.</i>	+

2. Aspects of Engaging		
i.	Το περιβάλλον ήταν ενδιαφέρον και δελεαστικό για εξερεύνηση. <i>The physical environment looked interesting and invited exploration.</i>	-
ii.	Τα εκθέματα μου τράβηξαν την προσοχή και με έκαναν να επιβραδύνω ώστε να τα παρατηρήσω, να έρθω σε επαφή μαζί τους και να τους αφιερώσω χρόνο. <i>Exhibits caught my attention and enticed me to slow down, look, interact and spend time attending to many elements.</i>	+
iii.	Τα εκθέματα ήταν απολαυστικά, διασκεδαστικά και ενδιαφέροντα, διανοητικά και υλικά. <i>Exhibits were fun-pleasurable, challenging, amusing, intriguing and intellectually or physically stimulating.</i>	+
iv.	Τα στοιχεία της έκθεσης ενθάρρυναν και προωθούσαν την κοινωνικοποίηση. Τα εκθέματα ενθάρρυναν τους επισκέπτες να καλέσουν κάποιον άλλον ώστε να του διαβάσουν κάτι, να του δείξουν κάτι ή να συζητήσουν για το υλικό του εκθέματος. <i>Exhibit components encouraged and promoted social behaviors. Exhibits encouraged visitors to call one another over, read out loud, point at and converse about the exhibit material.</i>	-
v.	Οι εμπειρίες προήλθαν μέσω διάφορων μορφών (γραφικά, κείμενα, αντικείμενα, βίντεο, Η/Υ, κλπ.) και διάφορων αισθητικών τρόπων – εικόνα, ήχος, κίνηση, αφή, κλπ. <i>Experiences came in a variety of formats (e.g., graphics, text, objects, AV, computers, living things, models, phenomena) and a variety of sensual modalities-sight, sound, motion, touch, etc.</i>	--
vi.	Ανεξάρτητα από τις γνώσεις που είχε ένας επισκέπτης (από πριν), υπήρχαν ενδιαφέροντα πράγματα να κάνει. <i>Regardless of a visitor's prior knowledge or interests, there were interesting things to do.</i>	-

3. Aspects of Reinforcing		
i.	Η έκθεση δεν ήταν φορτωμένη. Υπήρχαν να κάνεις πράγματα «τόσο όσο». <i>The exhibition was not overwhelming. There were «just enough» things to do.</i>	+
ii.	Η σύνθεση των εμπειριών γύρω από τα εκθέματα ήταν έτσι διαρθρωμένη, ώστε οι επισκέπτες που προσπαθούσαν να τα κατανοήσουν και έλεγαν «το κατάλαβα», ένοιωθαν αυτοπεποίθηση και παρακινούνταν να συνεχίσουν. <i>Challenging or complex exhibit experiences were structured so that visitors who tried to figure them out were likely to say «I got it» and feel confident and motivated to do more.</i>	-
iii.	Η παρουσίαση ήταν λογικά σχεδιασμένη. Υπήρχε μια νοητή σύνδεση όπου ήταν εύκολη στην παρακολούθηση και κατανοητή. <i>The presentation had a logic. It held together intellectually in a way that was easily followed and understood.</i>	-
iv.	Οι πληροφορίες και οι απόψεις σε διάφορα σημεία της έκθεσης ήταν συμπληρωματικές και η μια ενίσχυε την άλλη. <i>The information and ideas in different parts of the exhibition were complementary and reinforced each other.</i>	--
v.	Η έκθεση στήθηκε πάνω στον εαυτό της. <i>The exhibit built on itself.</i>	-

4. Aspects of Meaningful		
i.	<p>Οι ιδέες και τα αντικείμενα στην έκθεση (φυσικά δείγματα, συλλογές, πολιτισμικά τέχνηρα, παρουσιάσεις και δραστηριότητες) έγιναν προσιτές και ενσωματώθηκαν εύκολα στις εμπειρίες των επισκεπτών, ανεξάρτητα από το επίπεδο της γνώσης και του κινήτρου.</p> <p><i>Ideas and objects in the exhibition (natural specimens, living collections, cultural artifacts, demonstrations and activities) were made relevant to and easily integrated into the visitors' experience, regardless of their levels of knowledge or motivation.</i></p>	-
ii.	<p>Η έκθεση έδειξε πώς το περιεχόμενο της είχε αξία. Το υλικό ήταν επίκαιρο, σημαντικό και είχε απήχηση στις αξίες των επισκεπτών.</p> <p><i>The exhibition made a vase that its content had value. The material was timely, important and resonated with the visitors' values. Meaning is the «so what».</i></p>	-
iii.	<p>Το περιεχόμενο της έκθεσης άγγιξε τις ανθρώπινες ανησυχίες και δεν αποστασιοποιήθηκε από βαθιά και αμφιλεγόμενα θέματα.</p> <p><i>The exhibition content touched on universal human concerns and didn't shy away from deep or controversial issues.</i></p>	XE
iv.	<p>Οι εμπειρίες από την έκθεση ενθάρρυναν τους ανθρώπους να αλλάξουν τον τρόπο που σκέφτονται και αισθάνονται. Τα εκθέματα έδωσαν στους επισκέπτες τα μέσα να αλλάξουν πιστεύω και στάση ζωής, και/ ή να δράσουν.</p> <p><i>The exhibition experience promoted change in people's thinking and feeling, even transcendence. Exhibits gave visitors the means to make generalizations, change belief and attitudes and/or take action.</i></p>	-

Βήμα 4ο

Βαθμολόγηση των Κριτηρίων

Σε ποιόν βαθμό πιστεύετε πως συναντήσατε το κάθε ένα Κριτήριο στην έκθεση;
Βαθμολογήστε (**Rating**) το κάθε Κριτήριο από το 1 μέχρι το 6.

- 1:Άριστα** (*Excellent*) - Μόνιμα «καλό παράδειγμα» (+) με πολλά «άριστο παράδειγμα» (++)
- 2:Πολύ καλά** (*Very good*) - Μόνιμα «καλό παράδειγμα» (+) με πολύ λίγα ή καθόλου «όχι αρκετά» (-)
- 3:Καλά** (*Good*) - Κυρίως «καλό παράδειγμα» (+) με μερικά «όχι αρκετά» (-)
- 4:Ικανοποιητικά** (*Acceptable*) - Ισορροπία μεταξύ «καλό παράδειγμα» (+) και «όχι αρκετά» (-)
- 5:Χάνοντας Ευκαιρίες** (*Misses opportunities*) - Κυρίως «όχι αρκετά»(-) με ίσως μερικά «καλό παράδειγμα» (+)
- 6:Αντιπαραγωγικό** (*Counterproductive*) - Κυρίως «αυτοκαταστροφικό» (- -) με πολλά «όχι αρκετά» (-)

Χρησιμοποιώντας τα στοιχεία από τα Call-Outs και τα Aspects, αιτιολογήστε (**rationale**) τη βαθμολογία σας.

❖ Comfortable

Αιτιολόγηση:

Άτομα με ιδιαίτερες ανάγκες είναι ευπρόσδεκτα. Ο επισκέπτης δεν καθοδηγείται, είναι ελεύθερος να κινηθεί στον χώρο, ενώ υπάρχει η αίσθηση της άμεσης επαφής με τα αντικείμενα. Η διάταξη των πινακίδων σε σχέση με τα εκθέματα είναι προβληματική. Ο φωτισμός από τη μια είναι ικανοποιητικός αλλά από την άλλη βαρετός, μονότονος.

❖ Engaging

Αιτιολόγηση:

Η αίσθηση της μονοτονίας κυριαρχεί. Τα εκθέματα αξίζουν τα βλέμματα θαυμασμού, αλλά χάνονται. Η απουσία τεχνολογιών, κατάλληλων κειμένων εμποδίζουν τη μετάδοση της γνώσης.

❖ Reinforcing

Αιτιολόγηση:

Δε διακρίνεται η σχέση μεταξύ των εκθεμάτων, λόγω ανεπαρκών μουσειακών κειμένων. Δεν είναι γνωστή η νοητή σύνδεση των αντικειμένων και η οργάνωση της έκθεσης.

❖ Meaningful

Αιτιολόγηση:

Η μουσειακή εμπειρία δεν ωφέλησε ιδιαίτερα τον επισκέπτη, ούτε βγήκε αλλαγμένος. Δεν επιτευχθεί η αυτοπραγμάτωση καθώς δε μεταδόθηκε η γνώση για την παραγωγή νοήματος.

Βήμα 5ο

Συνάντηση και σύγκριση αξιολογήσεων

Αφιερώστε τουλάχιστον 2 ώρες για τη συγκεκριμένη συνάντηση. Ξεκινήστε με την καταγραφή όλων των βαθμολογιών στον παρακάτω πίνακα.

Συνοπτική Βαθμολογία των Κριτηρίων

Αρχικά Κριτών	Comfortable	Engaging	Reinforcing	Meaningful
1. Ι.Τ.	4	5	6	5
2. Κ.Μ.	4	5	5	5
3. Κ.Ι.	4	4	6	5
4. Μ.Ν.	5	5	6	5
5. Τσ.Ι	3	4	5	5
6. Φ.Σ	4	5	5	5
7.				
8.				
9.				
10.				

Υπάρχουν έντονες διαφωνίες; Συζητήστε τις τυχόν διαφωνίες σχετικά τις παραπάνω βαθμολογίες. Γιατί διαφωνείτε;

Καταγράψτε τις επικρατέστερες απόψεις

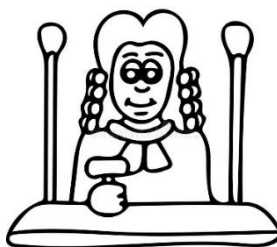
Συζητήστε, μετά βάλτε στην παρακάτω λίστα, συγκεκριμένα γνωρίσματα, εμπειρίες ή συναισθήματα σχετικά με την έκθεση – και θετικά και αρνητικά – που συμφωνήσατε ΟΛΟΙ.

1. Συλλογή αποτελούμενη από εντυπωσιακά εκθέματα.
2. Αδυναμία παραγωγής νοήματος (λόγω άστοχης-αναποτελεσματικής σήμανσης, απουσία μουσειακών κειμένων).
3. Απουσία σύγχρονων οπτικοακουστικών μέσων για εύκολη και διαδραστική μετάδοση γνώσης.
4. Δεν επιτυγχάνεται η αποστολή του μουσείου και της μουσειακής εμπειρίας.
5. Αναχρονιστικός σχεδιασμός έκθεσης.

Τροποποίηση

Μετά από όλες τις συζητήσεις. Θέλει κάποιος να αλλάξει τις βαθμολογίες του; Αν ναι, ας αλλάξει τις βαθμολογίες στον παραπάνω πίνακα.

Συγχαρητήρια! Είσαι πλέον ένας Κριτής Αριστείας!

Βιβλιογραφία-Διαδικτυακές Πηγές

- Αλμαλιώτη, Σ. (2007). Το Μουσείο ως Περιβάλλον Μάθησης και Εκπαίδευσης Ενηλίκων: Συγκριτική Αποτίμηση των Πορσφερόμενων Μαθησιακών Ευκαιριών στο Μουσείο Μπενάκη και στο Κρατικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης. Θεσσαλονίκη <https://dolihihnews.files.wordpress.com/2011/03/gri-2007-480-mouseio-k-mathisi.pdf> [Πρόσβαση: 26.04.2018].
- Black, G. (2009). *Το Ελκυστικό Μουσείο*. Μτφ. Κωτίδου, Σ. Αθήνα: Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς.
- Βότσου, Ε. (2014). Η Καλλιτεχνική Αγωγή στην Εκπαίδευση: Το Πρόγραμμα ΜΕΛΙΝΑ, Θεσσαλονίκη. <http://ikee.lib.auth.gr/record/136033/files/GRI-2015-13975.pdf> [Πρόσβαση 06.05.2018]
- Γκότσης, Σ. (2002). Αντικείμενο και Ερμηνεία: Από τις Θεωρητικές Αναζητήσεις στη Μουσειακή και Εκπαιδευτική Πράξη. Στο: Μουσείο - Σχολείο, 6ο Περιφερειακό Σεμινάριο, Καβάλα 20-22/9/2002. Βοσνίδης, Π., Τσιτούρη, Α., (επιμ.), σσ. 17-21. Αθήνα: ΥΠΠΟ& ICOM Ελληνικό Τμήμα. <https://www.academia.edu/> [Πρόσβαση: 26.04.2018].
- Γκότσης Στ., Βοσνίδης Π., (2010-2011). Μουσειακές εκπαιδευτικές δράσεις για όλους: από τη θεωρία στην πράξη. *Ilissia* 7-8, Φθινόπωρο 2010 - Άνοιξη 2011, σ. 62-71 <https://www.academia.edu/> [Πρόσβαση: 26.04.2018].
- Γκότσης, Σ., Φατώλα, Ρ. (2009-2010) Έφτασα σε αυτήν την ηλικία και δεν είχα ξαναπάει σε μουσείο... *Ilissia*, 5-6, σελ.64-71. <https://www.academia.edu/> [Πρόσβαση: 26.04.2018].
- Δασκαλοπούλου, Σ. & Μπούνια, Α., (2008). Ψηφιακός πολιτισμός και "εικονικά μουσεία": έννοιες, τάσεις, προκλήσεις. Στο: Λυριτζής, Ι., 2008. (επίμ.). Νέες τεχνολογίες στις αρχαιολογικές επιστήμες. Αθήνα: Gutenberg, σελ. 29-52.
- Desvallees, A. & Mairesse, F. (2014). Βασικές Έννοιες της Μουσειολογίας. Armand Colin, ICOM.

- http://icom.museum/fileadmin/user_upload/pdf/Key_Concepts_of_Museology/Museology_WEB_greek.pdf [Πρόσβαση: 30.04.2018].
- Economou, M. (1999). Evaluation Strategy for the re-development of the displays and visitor facilities at the Museum and Art Gallery, Kelvingrove: Prepared for Glasgow Museums by the Humanities Advanced Technology and Information Institute (HATII) University of Glasgow. Glasgow: HATII. https://www.gla.ac.uk/media/media_113263_en.pdf [Πρόσβαση: 17.04.2018].
 - Ζάχου-Καλκούνου, Π. ICOM και Μουσειοπαιδαγωγική. <http://www.edc.uoc.gr/~didgram/PDF/kalkounou.pdf> [Πρόσβαση: 07.05.2018].
 - Fitzgerald, M.-H. (1973). Museum Accreditation: Professional Standards. American Association of Museums, Washington. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED102883.pdf> [Πρόσβαση: 26.04.2018].
 - Hill, L., O' Sullivan C. and T. O' Sullivan (2003). Creative Arts Marketing (2nd ed), Oxford: Elsevier, xi-35
 - Hooper-Greenhill, E. (1999). Σκέψεις για τη Μουσειακή Εκπαίδευση και Επικοινωνία στη Μεταμοντέρνα Εποχή. Αρχαιολογία, 72, σσ. 47-49. <https://www.archaiologia.gr/wp-content/uploads/2011/07/72-11.pdf> [Πρόσβαση: 17.04.2018].
 - Hooper-Greenhill, E., (2006). Το μουσείο και οι πρόδρομοι του, Αθήνα: Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς.
 - Θερμού, Μ. (2003). Το Θαύμα του Διός Υψίστου. <http://www.tovima.gr/culture/article/?aid=152985> [Πρόσβαση: 10.04.2018].
 - Κανάρη, Χ. (2008). Εκπαιδευτικό υλικό μουσείων και εκπαιδευτικοί: Μια έρευνα σε εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης του νομού Μαγνησίας. Βόλος. <http://ir.lib.uth.gr/bitstream/handle/11615/4410/P0004410.pdf?sequence=1> [Πρόσβαση: 26.04.2018].
 - Καρασμάνης, Β. (2005). Η αρχαία ύδραυλις και η ανακατασκευή της. Αρχαιολογία, 95, σσ. 61-67. <https://www.archaiologia.gr/wp-content/uploads/2011/07/95-7.pdf> [Πρόσβαση: 03.04.2018].
 - Merriman, N. (1999). Ανοίγοντας τα Μουσεία στο Κοινό. Αρχαιολογία, 72, σσ. 43-46. <https://www.archaiologia.gr/wp-content/uploads/2011/07/72-14.pdf> [Πρόσβαση: 20.04.2018].

- Μήτση, Α. (2017, 17 Ιουλίου). Η Κατάθλιψη στην Τρίτη Ηλικία. <https://www.psycholozin.gr/arthrografia/psychologia-enhlikwn/h-katathlipsh-sthn-trith-hlikia.html>
- Μούλιου, Μ. & Μπούνια Α. (1999). Μουσείο και Επικοινωνία. Αρχαιολογία, 72, σσ. 42. <https://www.archaiologia.gr/wp-content/uploads/2011/07/72-9.pdf> [Πρόσβαση: 20.04.2018].
- Μούλιου, Μ. (2014). Τα μουσεία στον 21ο αιώνα: προκλήσεις, αξίες, ρόλοι, πρακτικές, Στο Γ.Μπίκος, & Α. Κανιάρη (επιμ.), Μουσειολογία, Πολιτιστική Διαχείριση και Εκπαίδευση, Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη. <https://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php/ARCH442/%CE%86%CF%81%CE%B8%CF%81%CE%B1%20%CE%B3%CE%B9%CE%B1%20%CE%BC%CE%B5%CE%BB%CE%AD%CF%84%CE%B7/%CE%9C%CE%9F%CE%A5%CE%9B%CE%99%CE%9F%CE%A5%CE%9C%CE%9F%CE%A5%CE%A3%CE%95%CE%99%CE%91%CE%91%CE%9E%CE%99%CE%95%CE%A3.pdf> [Πρόσβαση: 17.04.2018].
- Μουσούρη, Θ. (1999). Έρευνα Κοινού και Αξιολόγηση στα Μουσεία. Αρχαιολογία, 72, σσ. 56-61. <https://www.archaiologia.gr/wp-content/uploads/2011/07/72-10.pdf> [Πρόσβαση: 20.04.2018].
- Μπαντιμαρούδης, Φ. (2011). Πολιτιστική Επικοινωνία, Αθήνα: Κριτική.
- Μπέλλας, Ι. (2007). Ιερά και Λατρείες του Διός στη Μακεδονία. Θεσσαλονίκη, σσ. 27-35. <http://ikee.lib.auth.gr/record/101286/files/gri-2008-1246.pdf> [Πρόσβαση: 09.04.2018].
- Μπούνια, Α. (2015). Έρευνα Επισκεπτών και Αξιολόγηση: Η «Φωνή» του Κοινού. Στο: Μουσειακή Μάθηση και Εμπειρία στον 21ο Αιώνα. Νικονάνου, Ν., (επιμ.) Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα, σσ. 151-171. <https://repository.kallipos.gr/handle/11419/712> [Πρόσβαση: 10.05.2018].
- Νάκου, Ε. (2001). Μουσεία, Εμείς τα Πράγματα και ο Πολιτισμός. Αθήνα:Νήσος.
- Νικονάνου, Ν. (2015). Μουσειοπαιδαγωγικές Μέθοδοι: Συμμετοχή – Εμπειρία – Δημιουργία. Στο: Μουσειακή Μάθηση και Εμπειρία στον 21ο Αιώνα. Νικονάνου, Ν., (επιμ.) Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα, σσ. 51-85. <https://repository.kallipos.gr/handle/11419/712> [Πρόσβαση: 10.05.2018].

- Οικονόμου, Μ. (1999). Μουσεία για τους Ανθρώπους ή για τα Αντικείμενα;. Αρχαιολογία, 72, σσ.50-55. <https://www.archaiologia.gr/wp-content/uploads/2011/07/72-12.pdf> [Πρόσβαση: 17.04.2018].
- Οικονόμου, Μ. (2003). Μουσείο: Αποθήκη ή Ζωντανός Οργανισμός; Μουσειολογικοί Προβληματισμοί και Ζητήματα. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική σσ. 15-58, 98-122.
- Ορφανίδη, Λ. (2003). Εισαγωγή στη Μουσειολογία. Ρόδος: Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τμήμα Μεσογειακών Σπουδών
- Παναγιωταρέα, Α. (1992, 29 Νοεμβρίου). Η Γη της Μακεδονίας Αποκαλύπτει το Δίον: Το Χρονικό μιας Ανασκαφής. Η Καθημερινή Επτά Ημέρες, σσ.3-12.
- Παντερμαλής, Δ. (1989α). Δίον: Το Χρονικό των Ανασκαφών. Αρχαιολογία, 33, σσ. 6-11. <https://www.archaiologia.gr/wp-content/uploads/2011/06/33-1.pdf> [Πρόσβαση: 03.04.2018].
- Παντερμαλής, Δ. (1989β). Το Ιερό της Δήμητρας. Αρχαιολογία, 33, σσ. 14-17. <https://www.archaiologia.gr/wp-content/uploads/2011/06/33-3.pdf> [Πρόσβαση: 03.04.2018].
- Παντερμαλής, Δ. (1989γ). Το Ιερό της Ίσιδας. Αρχαιολογία, 33, σσ. 18-23. <https://www.archaiologia.gr/wp-content/uploads/2011/06/33-4.pdf> [Πρόσβαση: 03.04.2018].
- Παντερμαλής, Δ. (1989δ). Οι Μεγάλες Θέρμες. Αρχαιολογία, 33, σσ. 29-34. <https://www.archaiologia.gr/wp-content/uploads/2011/06/33-7.pdf> [Πρόσβαση: 03.04.2018].
- Παντερμαλής, Δ. (1989ε). Ο Ανατολικός Τομέας. Αρχαιολογία, 33, σσ. 40-45. <https://www.archaiologia.gr/wp-content/uploads/2011/06/33-9.pdf> [Πρόσβαση: 03.04.2018].
- Παντερμαλής, Δ. (1991). Μουσείο Δίου. Αρχαιολογία, 41, σσ. 101-102. <https://www.archaiologia.gr/wp-content/uploads/2011/06/41-13.pdf> [Πρόσβαση: 03.04.2018].
- Παπαϊωάννου Γ., Στεργιάκη, Α. (2013). Σχολείο – Μουσείο – Ψηφιακός Κόσμος. Ρόδος: Σχολική Βιβλιοθήκη Γυμνασίου Ιαλυσού.
- Πασχαλίδης Γ., (1997). Από το μουσείο του πολιτισμού στον πολιτισμό του μουσείου. Στο Σκαλτσά, Μ. (επιμ.) Η Μουσειολογία στον 21ο αιώνα: Θεωρία και πράξη, Πρακτικά Διεθνούς Συμποσίου, σσ. 212-220. Θεσσαλονίκη: ΥΠΠΟ-ICOM ελληνικό τμήμα.

- Ράπτου, Θ. (2006). Συνεργασία Μουσείου και Σχολείου: Ο Ρόλος των Μουσειοπαιδαγωγών, Πειραιάς. https://pappanna.files.wordpress.com/2013/05/raptou_thoedosia_synergasia_mouseiou_kai_sxoleiou.pdf [Πρόσβαση: 07.05.2018].
- Ρωκ-Μελά-Ρόκου, Σ. (2012). Ο Ρόλος των Μουσείων στην Εκπαίδευση, Λαύριο, σσ. 1-14. <http://kpe-lavriou.att.sch.gr/documents/sem12mar2-3-sofia-rock-mela-doc.pdf> [Πρόσβαση: 04.05.2018].
- Rentschler, R. (1994). Museum marketing; Understanding different types of audiences, στο R. Sandell and R.R. James (1994) Museum Management and Marketing, London: Routledge, σσ. 345-365
- Serrell, B. (2006). Judging Exhibitions: A Framework for Assessing Excellence. Routledge: London and New York.
- Στεφάνου, Ε. (2010). Μουσείο και εκπαιδευτικοί: εμπειρική έρευνα στα Διδακταλεία των ΠΤΔΕ. Στο Επιστημονική Επετηρίδα Παιδαγωγικού Τμήματος Δ.Ε Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, 22, σσ. 121-150. <https://ptde.uoi.gr/epetirida/index.php/epetirida/index> [Πρόσβαση: 06.05.2018].
- Sylaiou, S., Liarokapis F., Kotsakis K., Patias P., (2009). Virtual museums, a survey and some issues for consideration. Στο Journal of Cultural Heritage, 10(4), 2009, October-December 2009, pp. 520-528, Amsterdam: Elsevier.
- Tobelem, J.-M. (1994). The marketing approach in museums, R. Sandell and R.R. James (1994) Museum Management and Marketing, London: Routledge, σσ. 294-312
- Τσιάφης, Δ. (2017). Ιερά και Λατρείες της Κάτω Μακεδονίας (Πιερία, Βοττιαία, Αλμωπία). Τόμος Α΄. Θεσσαλονίκη, σσ. 20-35. <https://ikee.lib.auth.gr/record/289624/files/Tsiafis.pdf> [Πρόσβαση: 09.04.2018].
- Τσίρου, Δ. (1997). Εκπαιδευτική Έκθεση του Μουσείου Δίου. Στο Μουσείο σχολείο, 5^ο Περιφερειακό Σεμινάριο Καβάλας, σσ. 34-35.
- Φιλίππουπολίτη, Α. (2015). Εκπαιδευτικές Θεωρίες και Μουσειακή Μάθηση. Στο: Μουσειακή Μάθηση και Εμπειρία στον 21ο Αιώνα. Νικονάνου, Ν., (επιμ.) Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα. σσ. 27-49. <https://repository.kallipos.gr/handle/11419/712> [Πρόσβαση: 10.05.2018].
- Φουρλίγκα, Ε., Γαβριηλίδου, Ι., Βεροπουλίδου, Ρ. (2004). Ανακαλύπτοντας Το Παρελθόν: Βιβλίο για τον Εκπαιδευτικό. Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού.

<http://www.mbp.gr/edu/images/stories/paper/Anakalyptontas.pdf> [Πρόσβαση: 09.05.2018].

- Weil, S (2007). From being about something to being for somebody: the ongoing transformation of the American museums και Beyond Big and Awesome: Outcome-based evaluation. Στο Sandell, R. and R. R. Janes (2007) Museum Management and Marketing, London: Routledge, σσ. 30-48, 195-204

Ιστογραφία

- ✚ <http://network.icom.museum/icom-greece/> [Πρόσβαση: 06.05.2018].
- ✚ <http://odysseus.culture.gr/> [Πρόσβαση: 30.03.2018]
- ✚ <https://www.protothema.gr> [Πρόσβαση 20.04.2018]
- ✚ <http://www.ancientdion.org/> [Πρόσβαση: 30.03.2018].
- ✚ <https://www.youtube.com/watch?v=hnRHgUMq5eo> [Πρόσβαση: 30.03.2018].
- ✚ <https://www.youtube.com/watch?v=E89cpvkb-6U> [Πρόσβαση: 09.04.2018].
- ✚ <https://www.youtube.com/watch?v=eYilUkwyMJU> [Πρόσβαση: 09.04.2018].
- ✚ <https://www.youtube.com/watch?v=A1bSl7avPBA> [Πρόσβαση: 09.04.2018].
- ✚ <https://www.youtube.com/watch?v=q-6Q8leplmU> [Πρόσβαση: 09.04.2018].
- ✚ <https://www.youtube.com/watch?v=wrIgUkQ3IbY> [Πρόσβαση: 09.04.2018].